
GREAT Activity Cards

Kad me tic pi bulu atino atek

(Mwaka 10-14)

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Republic of Uganda

Gurup me kad me tic magi tye iyee:

- Pyem ilwoko cani
- Kit ame wan olokere kede leyo tam
- Goyo cale me kom wa
- Tuku me gwokere aber
- Bedo ituku goga kede wer me cukul
- Ka nyero pe obedo tuku goga
- Tuku iyi akina tic acoo kede mon
- Apeny ame myero apeny ka adongo
- Tuku ame nyutu kit ame kongo bedo kede
- Tyeko peki ame tye ileyo tam
- Tuku me penyo atic me yot kom
- Ceko me timo two dwe anyira icukul
- Leyo tam bang amin papa kede nero na
- Tuku me nywako tic

Kad magi ame bino tic kede: Jami me aluba

Kad me tic man obedo ango?

Ikom kad acel acel tye iye yore ame bulu twero tic kede me cako nyamo lok kare acel ikom bedo aromrom, yot kom kede gwokere. Tye jami apol apapat me atima ikad magi calo bala tuku, nyamo lok, laro lok, penyo tam alwak kede wer, myel medo kede tuku goga.

Nga ame romo tic kede kad man?

this doest not match the english

Gurup abulu atino atek romo tic kede kad man.

Kadi otwero tic kede igurup ame tye kede coo ducu, onyo gurup ame tye kede coo onyo mon. Ka tye coo onyo mon keken iyi gurup itwero cako gurup aryo ite mede kede tic anyim.

Nga ame twero bedo atela pi tic ame tye ikad man?

Ka gurupi tye kede miti me timo tic acel ikom kad man, myero inen ni iyero dano acel igurup me bedo atela. Myero pe opwony dano- no, ento myero bed ngat atwero kwano gin ame tye ikom tic-co kun bedo agonya me telo gurup itic. Kad man bino kede gin ame cimo kitit me telo gurup apatkun konyo kor atela iyubere pi tio tic aber.

Wan oromo tic kede kad man ikare mene?

Itwero tic kede kad man icawa moro keken ame itye imito yomo yii gurup! Itwero timo tic ame tye ikad icawa me cokere wu me kare ducu onyo ikare me tic apirgi tego.

Oromo tic kede kad man ningo?

1. *Yer kanoro keken:* Kad man otwero tic kede iyore moro keken. Iromo kwanyo kad man alubere kede miti ajo ame tye igurupi onyo kit ticoro keken ame imito wunu timo.
2. *Ngi yii kad man aber:* Dano ame oyero me telo tic myero ngi yii kad man aber ame pwod pe ocako tic. Iwii tic ducu, ibino nwongo nying tic, nyig kop ame tic man bino lok iye (Yot kom, bedo aromrom gwokere onyo “bedo ateka”) kede kare ame ogeco ni tic man bino tero.
3. *Kwan jami me aluba:* Tic acel acel tye kede acaki mere ame myero atela kwan alongo bot jo me gurup ame pwod pe tic ocakere.
4. *Lubi iyore iyore kit ame ocoo kede ikad man:* Yore okene kobo ni “kwan man idwon alongo bot jo me gurup” ame nyutu ni atela myero kwan gin ame ocoo pi yore naca me wek jo me gurup ducu winy kite me cako tic. Yoo okene bino penyo atela me timo jami acalo “giro lain piny kede yat” ame myero atela pe dok kwan alongo, ento myero mede ka anyim kede timo.
5. *Bed kede gurup me leo tam:* Ka gurup dong otyeko tic oko, tye apeny okene me alea ame atela bino penyo gurup me mio gi kero me mede leo tam akwako tic man.
6. *Kwan kop me agiki:* Iyo nge leo tam, atela myero kwan alongo kop me agiki akwako tic man.
7. *Peny jo me gurup me yee cikere:* Iyi agiki mere, atela bino kwano dul me cikere ikad man. Icikere man, mito ni ngat acel acel igurup myero kob gin acel ame rwate kede tico, ame dok gin bino cikkere me timo ikare me anyim.

Ngo me aluba bot atela me gurup

Ka obedo tyeni me acel me telo gurup onyo itelo gurup con, obedo yore aber me kwano tam magi ducu ame pwod pe icako tic.

- Wek jo me gurup en alok apol.
- Dii cunyi-ka ipenyo apeny ame tye ikad man, Miyi jo me gurup dakika moro anok me tamo kit agamere tye kede ite mio gi kare me gamo
- Cukuru cuny me tic-ka ipenyo apeny, cukuru cuny jo apol igerup me gamo ikaka ngat acel onyo jo aryo. Bed itam ocwiny me penyo bulu acoo medo kede bulu anyira me mio tamgi.
- Leng wangi anok eka ite bwonyo
- Tic kede leb ayot-ka tye nyig lok iyi kad man ame jo me gurup pe twero niang, tute me mio gin niang iyore moro keken.
- Kop aber kede idwon alongo.
- Wek lok meleo tam cungi ikom apeny ducu ame tye iyi kad me tic magi.
- Wor ite pwoyo jo me gurup. Pe tye agam moro aber onyo arac ame lubere kede apeny ame tye iyi kad magi. Kad magi tye me yabo leo tam ame dong cukuru cuny jo kun pe ngoli gi kop.
- Pe ilengere ileo tam iyi akina jo me gurup; cukuru ka cuny jo me gurup wek olee gini tamgi apapat iyi akina gi.

Bed ame yii YOM KEDE KUC!

Pyem ilwoko cani

- 1** **Me acaki.** Kobigurup me gure ite kwano idwon alongo: *Tin, wan obino tuku tuku ame pwonyo wan ikite me nywako ticiyi akina awobe kede anyira.*
- 2** Kobi gurup me wot okoo me nwongo, cani, kopii, olyayi, ocwici me Iwoko, kedebakete adito aryo ipacuonyo duka acegi, onyo iyii cika me bedo opwonye. Jerikene atinono onyo nywal ber dang bino tic kape itwero nwongo bakete. Cikere me dwoko gi inge tuku!
- 3** Ka jamimagitye acil, kobi jo atuku me wunu gi oko icilo.
- 4** Kob igurup me piko pii ibakete, jerekene onyo olyayii.
- 5** Pok yii gurup aryo kun wel jo iye myero bed arorom. Gurup myero bed awobe kede anyira.
- 6** Kobi gurup acel acel me cung atir iyonge baket.
- 7** Miyi otuku ducu cani acel acel, kopi kede jami okene me mako. Otuku twero mako akato acel oko ka pwod tye odong, ento myero inen ni gurupe ni ducu tye kede wel jamiarorom.
- 8** Kwan jami ame myero olub idwonalongo: *Man obedo pyem ituku ame miti mere tye me neno gurup mene ame twero bedo namba acel ilwoko jami gi. Ka akobo ni "WOT!", ngat acel acel igurup ducu ame otelo yoo bino anyim te Iwoko jami onyo cani mere oko. Igurup acel acel oyeyi ngat acel keken me Iwoko icawa nono. Ka dano me acel otyeko Iwoko, ngat ame olube ingeye bino anyim me Iwoko. Iyonge Iwoko, ket jamino tenge me twoo. Tuku amede kiti naka wangame jo ducu me gurup dong olwoko. Gurup ocako tyeko Iwoko nwongo en olanyo!*
- 9** Nwo kwano cik me aluba idul me 8 me wekjo ducu niang aber.
- 10** Ka jo ducu dong tye atera, kwan naka iyi dek ite redo "Wot!" gurup myero cak Iwoko.
- 11** Ka ngat olanyo dong tye, cak tuku itit.

12 Leyo tam

Ka ityeko dong, kobi gurup me gure ite penyo apeny magi. Miyotuku kare me leo tamgi.

- Tuku no oyomo yii? Ngo oyomo yii?
- Nga ame maro lwoko jami ipacu wu?
- Onyo awobe ipacu wu oyeyi gi me konyo anyira kede lwoko jami medo kede tic okene me pacu?
- Pingo itamo ni pire tek me awobe kede anyira note itic me pacu?
- Ticene okene ame awoberomo konyo anyira me tio?

13 Cego.

Kwanman idwon alongo: *Ka coo kede mon, awobe kede anyira, note itic, miopacu gi kede kabedo bedo atek. Ka awobi okonyo aminere, mio en bedo kede kare me timo jami okene bala kwan me pacu ame konye me bedo icukul. Man dang konyo me nyutu botjo ipacu gi kede girani kit awobi no kwiri kede. Icawa okene, Ka papo onyo omege okonyo mon kede tic, bala weko pii, man dang gwoko swo amon aber.*

14 Cikere.

Kwanman idwon alongo: *Wot i kin jo ogure ite cikere. Ka in ibedo awobi, kobi wa tic acelame yin itwero konyo kede amege ni onyo toti. Ka in ibedo nyako, kobi wa gin acel ame itwero timo aber ka otye akonyi kede tici, bala kwan me cukul. Tem tamo agam okene pien an amiyi apor keken. apor keken.*

Kit ame wan olokere kede leyo tam

- 1 Me acaki.** Kobigurup me gure ite kwano idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom alokaloka ame wan onwongo ikom wa kede itam wa idongo wa.*
- 2** Pok otuku igurup aryo kun gurup acel bedo me awobe acel me anyira ka twere.
- 3** Kwan jami ame myero olub idwon alongo: *Igurup wu noo, nyam wunu lok ikom alokaloka ame timere ikom gurup okene. Anyira alok ikom alokaloka ame gin oneno tye atimere ikom awobe kede awobe alok ikom alokaloka ame gin neno ikom anyira. Amani, amiti ilok wunu ikom alokaloka me kom. Poyo ni, pe ilok wunu ikom jo ame ingeyo wunu. Lok wunu ka jumala ikom gurup okene.*
- 4** Mii gurup dakika 10 meleyo tam iyi akina gi.
- 5** Iyonge dakika 10, lwong gurup dwog cen karacel.
- 6** Kobi awobe me nywako alokaloka ame gin onwongo nitimere ikom anyira.
- 7** Ka dong gin otyeko, peny anyira me nywako alokaloka ame gin onwongo ni timere ikom awobe.
- 8** Kwan jami ame myero olub idwon alongo: *Amani amiti ilok wunu ikom alokaloka me tam ame timere ikom jo me gurup okene. Tam obedo cuny, bala bedo ayii yom onyo owang.*
- 9** Miyi gurupe dakika 10 m leyo tam ikina gi.
- 10** Iyonge dakika 10, kob igurup me dok gure karacel.
- 11** Peny anyira me nywako alokaloka ame gin onwongo ni timere itam awobe.
- 12** Ka dong gin otyeko, Kobi awobe me nywako alokaloka ame gin onwongo ni timere itam anyira.

13 Leyo tam.

Leyo tam. Peny apeny magi. Myero inen ni jo ducu tye atic kun imio gurup kare me tamo kede leyos agam gi ame peyu jo owoto iyi apeny okene.

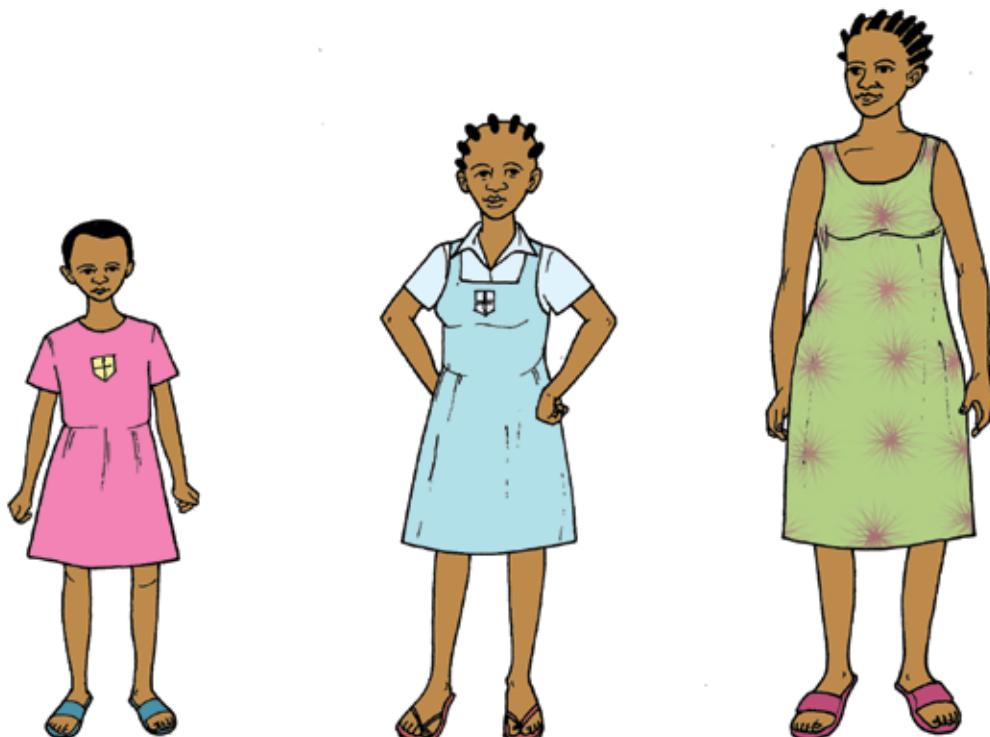
- Tye gin noro okene ame gurup okene noo oweko onyo pe okobo aber? Ngo itwero medo wunu?
- Ngo anyen ame tin inwongo wunu ikom alokaloka ame awobe kede anyira beyo iye?
- Icawa okene, jo atino nywaro owote gi ikom alokaloka ame tye atimere ikom gi. Itamo wunu ngo ikopi?
- Ka itye kede apeny ikom alokaloka apol ame tye atimere ikomi onyo itami, nga ame itwero lok kede aber?

14 Cego.

Kwanman idwon alongo: *Ikare man me kwo ni, yin kede olwaki bino beyo iyi alokaloka apol ikom kede itam wu. Man obedo jami bala dongo abor atek, kede icawa okene bedo ayi pe yom, kadi pe tye gin aromo wango yii. Man timere, pien pore dang obedo kit me dongo. Ento, pe nyutu niyin dong idoko dano adit kede pe nyutu ni yin dong iromo rwate iyore me butu. Nywaro jo okene ikom alokaloka ame gin tye abeyo iye twero kelo peko. Jo ducu beo iyi alokaloka ni, dong pire tek me nyamo gi karaccel kede konyo awoti.*

15 Cikere.

Kwanman ooko idwon alongo: *Wot ikin jo ogure ducu ite kwanyo atela onyo atin acel atidi ame yin iwot lok kede ite miye tam ikom alokaloka ame jo atino mwongo ikomgi kede itamgi.*

Goyo cale me kom wa

Ngec bot atela: Papara kede maka onyo alam bik onyo alam kalo mitere pi tic man. Cal me kom iromo nwongo iyonge kad me konyo pi tic man.

- 1 **Me acaki.** Kobigurup me gure ite kwano alongo: *Tin wan obino pwonyo kob ikomwa kede alokaloka ame wan onwongo ikare me dongo wa.*
- 2 Pokotuku igurup angwen gurup aryo me anyira onyo aryo me awobe ka twere.
- 3 Mii gurup acel acel papara kede alam onyo maka.
- 4 Kwan cik ame myero olub idwon alongo: *Me acaki, goo cal iyii papara ni. Tii kede cal kede anyut me ngutu kana me alokaloka bedo iyee ka idongo.* Awobe myero ogoo gini alokaloka ame timere ikom owobe kede anyira myero ogoo gini alokaloka ame timere ikom anyira.
- 5 Mii gurupi dakika 15 me goyo cal kom gi.
- 6 Iyonge dakika 15, kobi gi dok gure karacel kede gin ame gin ogoo.
- 7 Peny awobe me ngutu cal ame gin ogoo eka ote kobo alokaloka ame gin ogoo.
- 8 Peny anyira me ngutu cal ame gin ogoo eka ote kobo alokaloka ame gin ogoo.
- 9 Kadong otyeko gini, nguti gurup cal me kom kede kom me coo inyim kede me adako iyongeye. Man nwongere iyi kad me tic.

10 Leyo tam.

Peny gurup kede apenye magi ite mio gi kare me nywako agam gi. Lwong awobe kede anyira me gamo apenye.

- Ngo ame onwongo orwate kede ngo ame pe orwate ikina cal ame igoo wunu kede cal me kom wu.
- Itamo ni kom anyira kede awobe tye ame acal acal onyo apokapoka tye iye?
- Kop ginoro ame ipwonyo pi tyen me acel tin.
- Ka awoti onwongo tye kede lworo adwong ikom alokaloka ame tye atimere ikome acalo icoo onyo dako, ngo ame iromo kobe wek en tim?
- Ka imito ngeyo jami apol me komi, kwene ame myero iwoti iye me nwongo ngec?

11 Cego.

Kwanman idwonalongo: *Ngeyo jami me komi kede alokaloka me komi ame komi beo iye obedo gin apire tek idongo wa. Alokaloka magi pe ngutu ni in dong idit. Gin pe ngutu ni myero dong icak tic onyo cako rwate ibutu. Alokaloka magi obedo acaki me yoo abor me doko dano adit.*

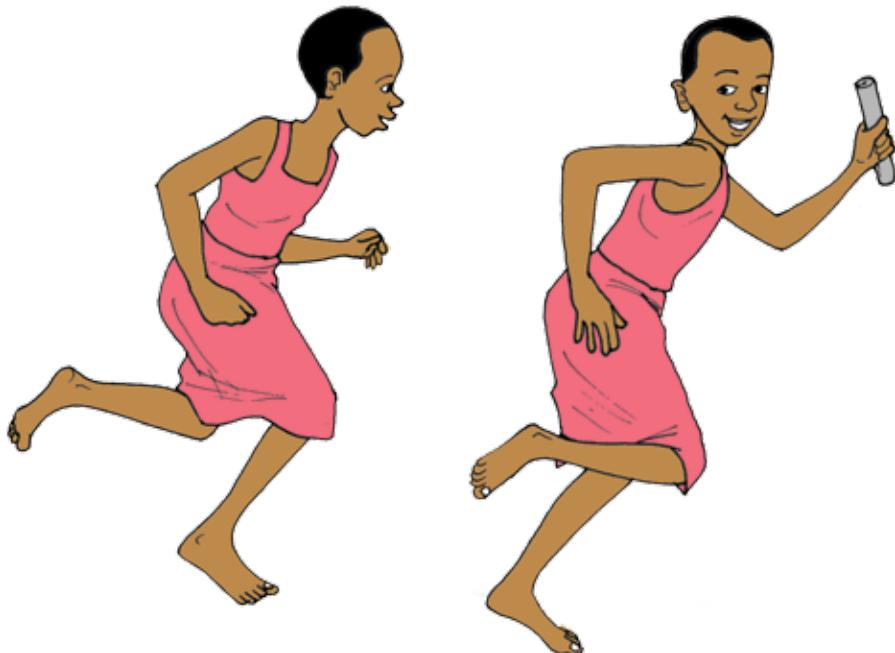
12 Cikere.

Kwanman okooidwon alongo: *Wot ikin jo ogureducu ite lwongo nying dano adit acel, bala amin papo, nero ni onyo nac ame iromo lok kede ikom alokaloka ame komi tye abeo iye.*

Tuku me gwokere aber

Ngec bot atela: Pi tuku man, ibinomito papara onyo bongo.

- 1 Me acaki.** Kobigurup me gure ite kwano kop man idwon alongo: *Tin wan obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom gwokere iyoo aber iyi akina paci wa.*
- 2** Mii jo ducu papara acel acel onyo bongo ite mio gi mwono oko inge pali ginyo miyi gi mak kede gwicere acel.
- 3** Goo aguragura alac piny me nyutu wang kan ame tuku abedo iyee.
- 4** Yer awobi acel me bedo ingato icoo kede nyako acel me bedo ingato adako.
- 5** Kwan jami ame myero olub idwon alongo: *Wun ducu ibedo dyegi ento man obedo ingato icoo kede ingato adako (Cim ingato magi). Ingato icoo kedee ingato adako tye atemo mako yib wu (bongo). Miti ni tye me gwoko yibi me wek gin pe maki. Ingato icoo aryemo ka yib owobe eka ingato adako aryemo ka yib anyira. Ka akobo ni "Wot" itwero ngec kanoro keken iyi kan oguru ni. Ka omako yibi, nwongo yin dong itye okoo. Ngat olanyo nwongo obedo dyel me agiki ituku ni.*
- 6** Kwan jami ame myero olub iyore me 5 me wek jo ducu niang aber.
- 7** Red ni "Wot" eka ite cako tuku.
- 8** Kadong gin otyeko, yer ingato icoo kede ingato adako anyen eka itenwoyo tukuni.

9

Leyo tam. lyonge tuku magi, peny otuku me gure eka ite penyo apeny magi. Mii gi kare me leyo tam iyi agamgi.

- Pol akare dyegi bino lworo ot ingato pien gin ngeyo ni kano pe opore pi gi. Icawa okene, anyira pe bedo ogwokere aber iyi akina paci. Ka kwene iyi akina paci wu ame pe opore me anyira iwot iye, kit ame ot ingato pe opore kede pi dyegi?
- Dyegi dang maro wot karacel pien ber loyo wot kengi. Ka kwene ipaci wu ame opore pi anyira me bedo iye ka nwongo gin tye kare acel kaka bedo kengi?
- Ka okobinyako ni wot twom pii idi wor onyo wot tung apwony kene, en bino gwokere aber ning?
- Ngo awobe kede coo romo timo pi konyo anyira me gwokere aber icalo?

10

Cego. Kwan man malo alongo: *Kit acalo pe opore kede me dyel iwot iyi ot ingato, tye kabede okene iyi akina paci wu ame dang pe opore pi anyira me wot iye kengi. Bala, pe twero pore me nyako omoo pii tangci kene iwor onyo me wot iyi ot apwony icoo kene. Dong pire tek me ngeyo ka pore bedo keni okoo onyo ka pore me wot. Dong obedo gin apire tek kede woro me awobe kede coo wot karacel kede anyira idi wor me wek ogwok kwo gi aber.*

11

Cikere. Kwanman okoo idwon alongo: *Wot ikin jo ogure ducu ite lwongo nyng dano adit acel, bala amin papoonyo neroni ame itwero lok kede ka yin onyo awoti ginoro otimere ikome.*

Bedo arorom

45
Dakika

Bedo ituku goga kede wer me cukul

- 1** **Me acaki** Kobi gurup me gure kar acel ite kwani gi gin man idwon along. *Tin ni wan obino lok ikom kit ame awobe kede anyira twero konyo owote gi me bedo icukul.*
- 2** Kwan man idwon alongo: *Me acel, amiti itam wunu olwagi wu ame tye iyi akina pacu ame pe kwano. Tyen kop ango omio gin pe twero wot icukul? Mii otuku kare me tamo ote leyo tam iye. Myero inen ni pol otuku obedo kede kare me lok.*
- 3** Kwan man idwon alongo: *Tyen kop okene omioawobe kede anyira pe tye akwan en aye, tiyo tic okene ame pe mio gi kare me tyeko tic ame opwonye omio gi; bedo wot itic kede onywali; bedo gwoke amege kede omege gi onyo otino atino ame tye pacu; bedo ape iyore me nwongo cente me culo kwan; kede pi anyira, bedo ape kede jami ame romo konyo gi ikare me tiyo two kwer gi.*
- 4** Pokyii gurup aryo. Gurup magi twero bedo anyira medo kede awobe. Lwong gurup nambaa acel, Gurup 1 kede gurup namba aryo Gurup 2.
- 5** Kwan jami ame myero olub oko alongo: *Miti agurup 1 tye me yiko tuku goga ikom anyira ame pe twero bedo icukul pi tyen kop ame wan oleotam iye, kede yore ame jo pacu gi medo olwagi mere twero konye kede me bedo icukul. Miti agurup 2 obedo me yubo wer kede myel ikom ngo miopire tek me awobe kede anyira bedo icukul.*
- 6** Kwan dok jami ame myero olub iyore me 5 dok inwo wek jo ducu niang aber.
- 7** Mii gurup magi dakika 15 me leo tam te katu kede tuku goga kede wer.
- 8** Iyonge 15, lwong gurup dwok cen bin gure karacel. Ka tye jo okene ame obedo kan acegi, lwongi me bino neno tuku agurup magi.
- 9** Kobi gurup 1 me tuku drama gi bot gurup okene.
- 10** Kobi gurup2 me wer te myel bot gurup okene.

11

Leyo tam. Gur jo kare acel ite penyo apeny magi. Mii otuku kare me tam kede gamo apeny acel acel. Lwong awobe kede anyira ducu me bino ituku. Itamo wunu ni jami awan okobo kede owero aman tye atimere ipaci wa?

- Itamo wunu ni jami awan okobo kede owero aman tye atimere ipacu wu kan?
- Ngo omiopire tek me awobe kede anyira me bedo icukul?
- Itamo ni jo ikina pacu twero yee me awobe timo jami awun inyamo tin ni me konyo anyira bedo icukul? Titi agami.
- Pola apacu tye kede tam ni, ka ope kede cente adwong pacu, myero otino awobe keken en awoti icukul. Itamo ningko ikop man?
- Yore ango ame itwero mio awoti tam me wek aminere bedo icukul?

12

Cego. Kwan man idwon alongo. *Pacu ame obedo OTEKA tute me mio otino gi awobe KEDE anyirame bedo icukul. Ka anyira obedo icukul, gin dongo kun otye kede gum adwong me nwongo tic kun obedo gini kede paci abeco kede yot kom. Pire tek tutwal me anyira bedo kede kare me tiyo tic ame opwonye omio gi me atima nino inino. Awobe twero bedo OTEKA ikonyo amege gi itic okene me pacu wek amegi tim tic ame opwonye omio gi me atima pacu. Awobe kede anyira dang twero bedo OTEKA kun beyo ilok kede jo adongo ikom ber abedo icukul.*

13

Cikere. Kwan man idwon alongo: Wot ikin jo gure ducu ite kobo gin acel ame itwero timo wek kony anyira ipacu wu me bedo icukul.

Ka nyero pe obedo tuku goga

- 1 **Me acaki.** Kobigurup gure kar acel ite kwanoidwon alongo: *Wan ducu ongeyo gin obedo nyero. Nyero mwonya meicelkede pol kare wan omaro nyero pien nwongo yii wa yom onyo ginoro otime amit. Icawa okene kadi awobe kede anyira nyero ka gin tye anyware iyi akina gi kengi pi alokaloka me kom gi. Man pe twero bedo gin aber. Tin, wan obino lok ikom nyero kape obedo ka ceko moro keken kede ka nyero wango yic.*
- 2 Pok yii otuku i Gurup 1 kede Gurup 2. Awobe kede anyira twero dang bedo igurup magi ducu karacel.
- 3 Kwanjamai magi me aluba idwon alongo: *Gurup me 1 wun ibino yubu wunu ceko ikom jo ame tye anyero pien ginoro amit otimere. Mii wunu gin otimere ni bed amit me wek wan dang onyer! Gurup 2, wun ibino yiko ceko ikom kita nyero twero kelo kede wang yic. Nyut wunu kit ame anyira kede awobe nywaro kede olwagi gi ikom alokaloka me kom.*
- 4 Mii gurupe dakika 15 me leyo tam kede cako pwonyo ceko gi.
- 5 Ingeo dakika 15, kop otuku gure. Ka tye otin kwan, opwonye onyo lwak abedo acegi, lwong gi me bin nen tuku magi.
- 6 Mii Gurup me 1 tuk goga gi ni bot gurup okene.
- 7 Ka gin dong otyeko, mii Gurup me 2 tuk goga gi ni bot gurup okene.

8

Leyo tam. Peny apeny magi bot jo ogure ni. Myero iket tek me neno ni awobe kede anyira ogamo apeny magi me wek ngat acel acel me tamo agam mere.

- Tin iniang wunu apokapoka ame tye iyi akina nyero me anywar kede nyero me yom yic?
- Ipacuwu kede icukul, awobe kede anyira nyware pi alokaloka ame komgi tye abeo iye?
- Iwinyo ningko ka otye anyeri kede anywari pi alokaloka ame tye timere ikomi?

9

Cego. Kwanman oko idwon alongo: *Beo iyi alokaloka me kom magi obedo gin ame timere, kom ducu timo ento timere bot jo apatpat dang ikare apatpat. Nyero jo tutwalere wok alubere kede alokaloka twero bedo gin arac meicel.* Konyo owote wa kede bedo kede yom yic pi alokaloka magi ber tutwal.

10

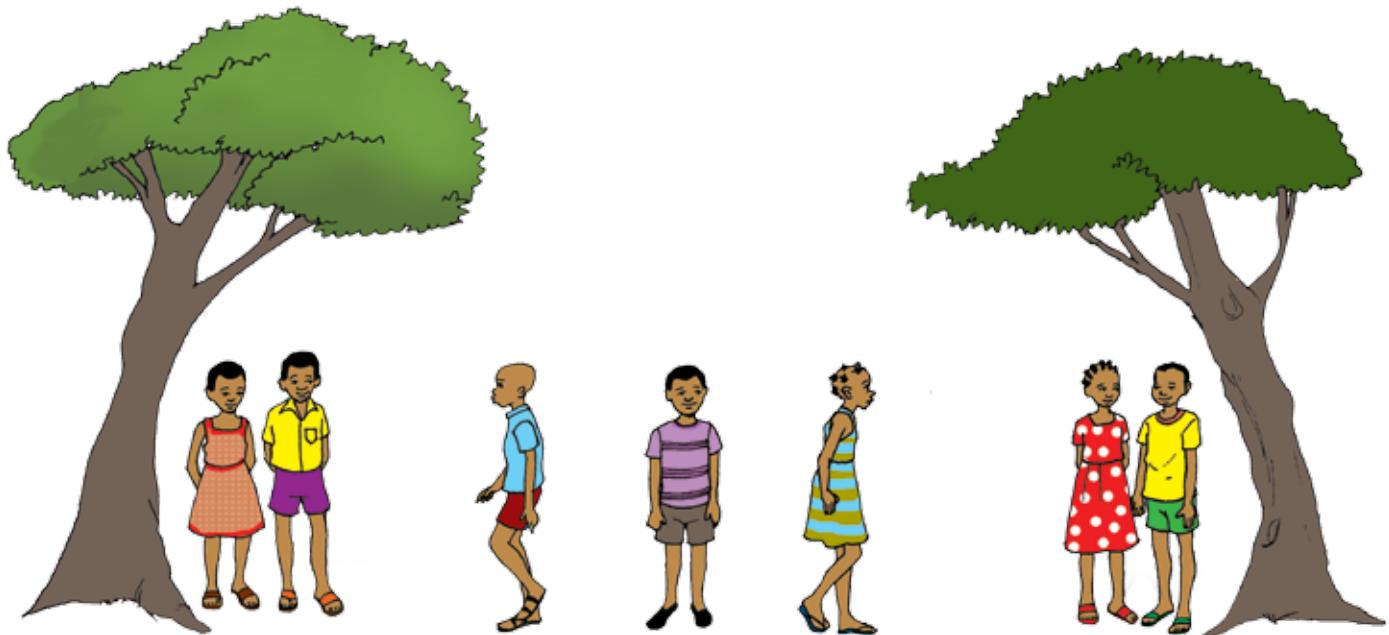
Cikere. Kwanman okoidwon alongo: *Bebea iyi gurup ite kobo gi gin acel ame yin ibino timo iyi ayim me gengo olwagi ni nywaro jo ame komgi alokaloka tye anen iye.*

Bedo arorom

45
Dakika

Tuku iyi akina tic acoo kede mon

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure kare acel ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom ngo obedo bedo icoo onyo dako.*
- 2 Yer kabedo aryo (aporerecalo, yenaryo), ame iyi akina gi tyeolagoro aromo mita 10. Miyi gurup nge ni kabedo me acel alwongo ni "COO" kede en okene "MON" yer kanoro ame poko yii akina gi arorom ite lwongo ni "COO KEDE MON".
- 3 Kwan jami magi me aluba idwon alongo: *Abino kobo nyig lok acel. Amito ni ingec wunu ikabedo ame itamo ni nyig lok akobo no nwongere iye. Acalobala, ka akobo ni "Toto", ngwec wunu kan ame otye alwongo ni "MON" pien mon keken en atwero bedo toto. Ka akobo ni "bor" ite tamo wunu ni coo kede mon ducu bedo aboco, nwo myero ingwec wunu kan ame otye alwongo ni "COO KEDE MON".*
- 4 Kwan jami ame myero olub iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5 Kwan kopme acel ame tye piny kani.
- 6 Ka jo ducu dong otyeko ngwec ikabede gi, peny otuku aryo aryo igurup ducu pingo omio gin oyero kakwene ame gin otye iyen. Cukuru cuny otuku ducu me leo tam kede owote gi acalo twere.
- 7 Ka gin dong otyeko leo tam gi, Kwan jami ame myero olub. Iyonge gin ityeko ngec, peny gi me kobi ngo omio gin oyero kaname gin tye iye ni ote leo gin tam iyi akinagikede owotegi ka gin oyero kabedo okene.
- 8 Nwo yore me tic imalo ni ducu pi kopacel acel ame tye oryeo gi ping kan.

Nyig lok oryeo

Tek	Ger	Amok tam
Akub lok aber	Apwony	Mara
Atel wii pacu	Tedo	Agwok otwo
Ngat ape agen	Angol kop	Gwokootino
DakatarOlony	Abili	

9 Leyo tam. Ka dong ityeko, kobi otuku gure kare acel ite penyo apenye magi. Miyi gi kare me mio agama gi ame pwod pe ipenyo apeny okene.

- Nyig lokene ame inwongo tek me niango ka obedo mega acoo, mon onyo pi gin aryo ducu?
- Pola ajo tamo ni coo keken en atek, ryek, olony, kede amoko tam pi paci gi. Gin dang tamo ni mon keken en ame twero tedo kede kubu lok aber wun ineno ni ngo ikom tam magi?
- Itamo ni icoo akite pe aber twero bedo kede cuny me konyo kede gwoko? Dako aber twero bedo atek te moko tamere pi pacu? Titi wa agami.
- Ka amini atidi onyo Amaro ni okobi ni emitio bedo abili, itwero kobe ngo?

10 Cego. Kwanman okoo idwon alongo: *Icawa okene jo me yii pacu tamo ni wan myero otim jami okene ka pien ni wan obedo coo onyo mon. Ento wii bino bale ka inwongo ni coo kede mon twero tiyo tic aromaroma. Calo bala, coo kede mon ducu twerobedo akom gi tek, aryek, ager, aparo pi joo /jami kede ayomo yii jo. Coo kede mon ducu twero bedo abili, ocwer bao, otedo medo kede ocat icuk.*

11 Cikere. Kwanman okoodwon alongo: *Wot ikin jo ogure ducu ite kobi wa gin acel ame yin itwero timo icawa ni onyo ka dong idongo, me wek jo bala yin icoo onyo dako pe dok nwo timo. Calo bala, yin awobi nyo imito temo tedo. Yin nyako imito temo kwayo dyegi. Tem tamo ngo okene me akoba pien an dong amio wu aporere oko me tamo.*

Bed ateka

30
Dakika

Apeny ame myero apeny ka adongo

- 1 Me acaki.** Mii gurupe gure ite ite kwano idwon alongo: *Tin wan obino lokkede owote wa ikom kit ame wan omiti kwo wa bed kede ka odongo.*
- 2** Pok gurupkede jo aryo aryo.anyira myero bed kede anyira kun awobe bedo kede awobe.
- 3** Kwan jami me aluba magi idon alongo: *Tam kong ni ibedo wunu oco amut me radio ame itye apenyo onywaliwu. Abino kwano apeny idwon alongo. Iyi akina wu, leyleo apeny abic ate miowu dakika moro anok me gamo apeny acel-acel iyi akina wu.*
- 4** Kwano kop me aluba iyore me 3 inwo me wekjo ducu niang aber.
- 5** Kwan apeny ame tye iyi bokci no momot. lyonge apeny acel acel, miyi gurup ducu dakika ame romo aryo (2) me leyo tam iyi akina gi ame pwod pe ikwan apeny okene.

Apeny 1: Tic ango ame imito timo ka idongo?

Apeny 2: Itamo ni cwari onyo cegi me yii anyim bed ni ngo?

Apeny 2: Pacu ango ame imito ni ibed iye ka idongo?

Apeny 2: Gin ango ame imito timo ka idoko adit?

Apeny 2: Itamo ningi ibino bedo totoonyo papo?

6

Leyo tam. Ka gurup ducu dong ogamo apeny ducu, kobigi gure me aryo. Peny apenye magi ite cukuru cwiny gurup me leo agam iyi akina gi.

- Iwinyo ningi me nywako miti ni me anyim kede olwaki ni?
- Onyo imaroleo/nyamo tami kede owote ni kit ango ame imito ni kwo ni bed kede?
- Jo adongo mene ame ingeyo ni itwero lok kedgi alubere kede miti ni me anyim?
- Ngo ame itwero timo me weki mede kede tami me nwongo jami ame imito iyi anyim?
- Ngo ame itwero timo pi konyo jo atino iyi akina paci me neno ni ocobo gini tam gi me ayim?

7

Cego. Kwanman idwon alongo: *Pire tek me bedo kede gin ame imito timo iyi kwo ni kede me tamo kite ango ame imito ni kwo ni myero bed kede iyi anyim. Pire dang tek me nyako miti ni kede olwagi ni medo kede jo adongome wek gin konyi ka itye idongo. Nywako miti ni bino konyi me nwongo jami ame imito.*

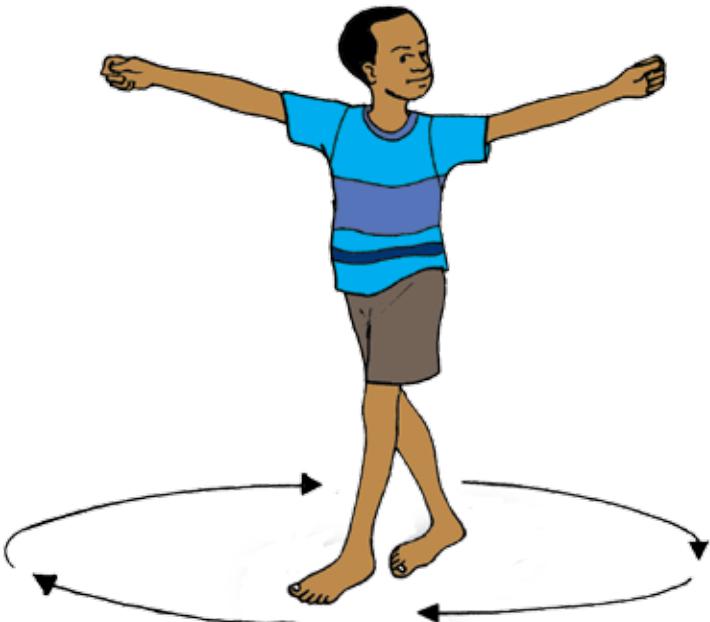
8

Cikere. Kwanman idwon alongo: *Wot ikin jo ogure ducu ete kobo gin acel ame yin ibino timo imwaka ni me konyi cobo miti.*

Tuku ame nyutu kit ame kongo bedo kede

Ngec bot atela: Mii otuku ame wii gi tye awiro kedejo ame yamo tye aremo dakika anok me weo.

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man idwon alongo: *Tuku wa me tin bino bedo ikom ngo ame timere ka jo omato kongo adwong.*
- 2** Yer kabede aryo (calo bala, yen aryo) ame iyi akina gi olagoro aromo mita 20.
- 3** Pok yii jo aryo, kun ilwongo ni Gurup 1 kede Gurup 2.
- 4** Kobi gurup me acel cung tung cel gurup me aryo cung tung okene kun opimere gini apima.
- 5** Kwan jami me aluba idwon alongo: *Man obedo pyem ame tic angat acel igurup me tunu iyat itung okene* (*Onyo kitame kabedo tye kede*) *ame pero ngatoro keken igurup okene otimo.* Ka aredo ni "Wot" ngec adwir atek ete gudu yat itung okene.
- 6** Redi "Wot!"
- 7** Kob gurup ame olanyo oko ka dong gin ducu otyeko ngec.
- 8** Kwan jami me aluba idwon alongo: *Icawa ni an dongo amio tuku abedo atek.* *Icawa ni, ka aredo ni "Wot", myero iman lek tyen aryo aryo eka ite ngec tung okene ca.*
- 9** Redi/atera "Wot!"
- 10** Kobi gurup ame olanyo oko ka gin ducu otyeko ngec.
- 11** Kwan jami me aluba idwon alongo: *Icawa ni, man lek tyen adek eka ite ngec tung okene ca.*
- 12** Redi/atera "Wot!"
- 13** Kob gurup ame olanyo oko ka gin ducu otyeko ngwec.

14

Leyo tam. Kobi jo igurup me gure eka ite penyo apeny magi.

- Iwinyo ningi ame pwod pe imano piny kede ame dong imano ping okoo?
- Ngo ame dong ineno omat kongo iyi akina paci obedio timo? Onyo icawaokene bala jo obedio mano ping?
- Itami ni tuku ni cal kede mato kongo iyore mene?
- Pol ajo atino mato kongo pien owote gi nwongo odio gi, akadi bed bala gin pe tye kede miti. Pingo omio itamo ni man timere?

15

Cego. Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong twero kelo peki apol bala pe timo peny aber icukul, tuku medo kede moko tam arac. Kongo twero kelo two ikomi, dang mio itimo jami araco ikomi onyo ikom jo okene. Ka imato kongo adwong atek, bedo atek me yin cobo miti ni me ayim.*

16

Cikere. Kwan man okoo idwon alongo: *Wot ikin jo ogure ite kobo gin acel ame itwero timo me galow wang kede owoti ame apat kede mato kongo. Tyek jami magi "Akaka mato kongo, abino" Bala, itwero kobo ni "kaka mato kongo, an awot gwewo odilo" Kit ame an amiyi kede aporere ni, tam gin okene.*

Bulu ame tye kede two kwikwing, two okene onyo angwalpe myero tuk ento romo mio tam.

Bed ateka

1
Cawa

Tyeko peki ame tye ileyo tam

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man idwon alongo: *Pol kare, ka peko tye pacu, jo tiyo kede gero acalo bala, lweny, tic kede leb aracu. Wan tin obino lok ikom yore me tyeko peki ipacu abongo lweny kede ayet.*
- 2 Pok yi otuku aryo.ka twere, awobe bed igurup acel anyira dang acel.
- 3 Kwan jami me aluba idwon alongo: *Abino kobi wu ceko ikom awobi onyo nyko ame obedo olwagi wu. Igurup wu, amito ni ilar wunu kite yore ango ame itwero mio wunu awobi onyo nyako tam kede agam pi peki ame tye atimere pacu, abongo tic kede leb araco medo kede gero, acalo bala lweny. Ame pwod pe owoto iceko okene, amito ni onywak wunu tam man karaccel.*
- 4 Kwano yoo tic me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5 Kwan ceko me acelame tye iyi bokci ipiny. Mii gurup dakika 10 me leo tam.
- 6 Iyonge dakika 10, mii gurup me nywako tam ango ame gin omio Ogwang.
- 7 Ka gin otyeko nywako tamgi, timo dang ni amanono pi ceko ikom Akello kede Opio.

Ceko 1: Papu Ogwang odwogo ika tic kede gali anyen. Oyotoyot,Ogwangte cako lweny kede otino gi pi laro nyono gali. Tam ango ame itwero miyo Ogwang me atima?

Ceko 2: Akello tye kede mwaka 13 ento tye amito gal o wange kede owote mere. Aminere ame tye kede mwaka 7, lubo yooAkellogi icawa ducu dang pe weki gi kare me bedo ken gi. Man wango yii Akello tutwal pien mito ni aminere omyero pe lub yore. Akello myero tim ngo?

Ceko 3: Opio obedo atin adit en aye tye kede twero me pacu. En tiyo pi cawae apol dok dwogo pacu ame ool diki dik. Yie wang atek ka otino gi atino obedo anywar pe tiyo tic me pacu. Tin, en odwogo pacu te nwongo gi pe otimo ticoro kun otino gi atino ni tye abedo ka ilweny. Opio myero tim ngo?

8 **Leyo tam.** Kobi gurup me gure kar acel ite penyo apenye magi.

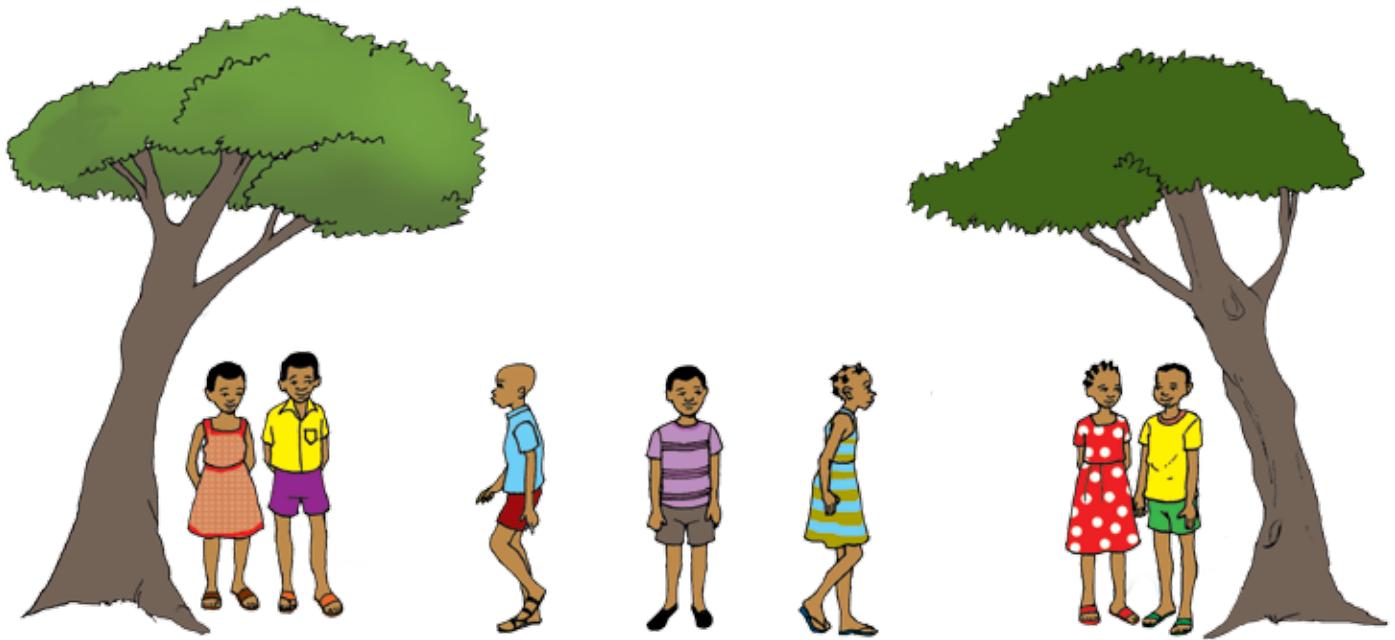
- Ipaci wu, onyo omege kede amege maro tic kede gero me tyeko peko?
- Itamo ni yin kede olwagi ni dang itwero tic kede tam ame imiowunu ni.
- Pingo omio itamoni pire tek me tic kede yore okene me cobo peko apat kede lweny onyo gero?
- Nga ame itwero lok kede ka timme gero tye adwong ipacu wu?

9 **Cego.** Kwan man idwon alongo: *Tic kede leb arac kede gero teki ikare ame peko tye ipacu romo dok bedo arac pe dang te tyeko peko no. Tyeko peki tero lok adwong tutwal. Ka itwero lok kede jo ipacu wu pi gin ame tye awango yii, iromo nwongo yore apol me tyeko peki ni. Man bino mio paci wu cung atek kede ame tye iye yot kom.*

10 **Cikere.** Kwan man okoo alongo: *Wot ikin jo ogure eka ite kwanyo dano acel ame ibino lok kede wek dok pe itii kede gero onyo lok araco ka ame lweny tye ipacu wu.*

Tuku me penyo atic me yot kom

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure eka ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikop me yot kom kede alokaloka ame kom wa tye abeo iye.*
- 2** Yer kabedo aryo (calo bala, yen aryo), ame kine romo mita 10. Kobi kabedo acel olwongo ni "ATENI" en okene olwongo ni "GOBA". PE ANGEO obedo dyere mere.
- 3** Kwan jami me aluba idwon alongo: *An awot kwano kopi. Ka itamo ni kopi tye ateni, ngwec ikabedo me ATENI. Ka itamo ni obedo goba, ngweci IGOBA. Aco ka pe ingeyo, cung idyere. An abino kwano ngo ame atic me yot kom okobo ni obedo agam mere.*
- 4** Kwan kob me acel ame tye iyi bokci ipiny. gurup kare me ngwec ikabedo moro keken.
- 5** Ka dong ame gin ducu otyeko ngwec, kwan agamame tye piny ikopi.
- 6** Nwo tic kede yore ni pi kop okene ni ducu.

- Kop:** Ka nyako ocako tiyo two dwe mere, obedo kare me nyomere mere kede nywalo otino.
- Agam:** *Atic me yot kom kobo ni man obedo goba. Ka nyako ocako tiyo two dwe mere, pe te kopere ni en romo yac, ento nwongo en pwodi omoko itam mere kede ikome me cako nywalo otino.*
- Kop:** Jo atino nwongo alokaloka ikom gi ikare apapat kede akwongi papat.
- Agam:** *Atic me yot kom kobo ni man tye ateni. Man gin atimere ikom awobe kede anyira me nwongo alokaloka me kom ka gin pwod otino ento jo okene alokaloka man timere ikom gi nwongo gin dong odongo.*
- Kop:** Yin pe ibedo icoo ikome naka ka irwate ibutu.
- Agam:** *Atic me yot kom kobo ni man obedo goba. Coo apol bedo abongo rwate ibutu naka ka dong odoko adit.*
- Kop:** Pol awobe maro telo ikare apapat ka otye odongo gini.
- Agam:** *Atic me yot kom kobo ni man tye ateni. Bedo telo kede oony ikabutu obedo gin ame timere.*
- Kop:** Anyira ame cak gi dongo cako rwate ibuto ame mwaka gi pwod tidi.
- Agam:** *Atic me yot kom kobo ni man obedo goba. Cak tye apapat dang dongo ikare apapat. Moko kare me rwate ibutu obedo nwongo icoo ame gene, ngeyo tic kede opira (condom) kede yore okene me lagoro nywal kede gengo nwongo kudi two jonyo(HIV) , kede ngeyo lok awoti aber.*

7

Leyo tam. Mii gurup gure eka ite penyo apenye magi.

- Ngo anyen ame yin ipwonyo ikom tuku ni?
- Ngo okene anyen ame itye imito leo iyi akina awobe kede anyira ame tye icalo wu?
- Apeny ango ame itye kede ame mako kom wu kede ribere ibutu?
- Onyo tye otic me yotkom kede jo adongo ame iromo penyo gi kede apenye magi?

8

Cego. Kwan man okoo idwon alongo: *Otic me yot kom kede jo adongo okene otye kede ngec adwong ame mako alokaloka ame komi tye abeo iye, yore me lagoro nywal kede kudi two jonyo/ twoe apapat ame kobo imit (HIV/STIs). Ber tutwal me penyo apenye magi me wek iyikere pi alokaloka ame wun ibino beo iye.*

9

Cikere: Kwan man okoo idwon alongo: *Wot ikin jo ogure kobi wa atic me yot kom onyo dano adit ame ingeo ame iromo wot bote kede apenye amako kopmiti kede merwate ibutu iyota kom.*

Ceko me timo two dwe anyira icukul

1 Me acaki. Kobi gurup me gure eka ite kwano idwon alongo: *Tin ni wan obino lok ikom konyo otino anyira ikite me bedo icukul ikare ame gin tye atwoyo two dwe gi. Man obedo lok apire tek pi awobe kede anyira.*

2 Kwan ceko man bot gurup:

Esther pola kare tami ni ebedo nyako aber. Ikare ame en otunu mwaka 11, iyonge, cakereicako dongo doko adit kede yer icako nen ikome me mon kede ite wete. Inino moro acel, en onwongo remo ipali mere. En obedo ikilaci pi nino no duc kun aparo pi remo ametye ipali mere. Ikareame en oya malo, awobi acel oneno remo ame ocwer okato okoo ibongo mere, eka en te kobi jo ikilaci ducu. Gin ducu obin obele inyero kun cimo. Esther oya icukul kun adok pacu ame tye akoko kun cikere ni pe ebino dwogo icukul. Ikare ame en otunu pacu, okoba amin totere Eunice ngo ame otimere. Eunice obin obwonyo eka te kete piny kun kobe jami ducu. Eunice obin okobi Esther ni ginoro ducu ame tye atimere ikomi ni pe obedogin arac. Gin ame yin itye ibeo iye ni obedo alokaloka me doko adit. Ikare man, cak anyira dongo adit, eka yer tuu inyim gi me mon kede ite wet gi. Pyer anyira nyaye, gin dongo aboco, eka ote cwe. Dang ibino twoyo two dwe. Esther obedo itwon wur me nwongo ni mon iwii lobo ducu beo ikit alokaloka man. Wie dang obin obale ikare ame Eunice okobe ni naka awobe beo iyi alokaloka me kom man. Yer dang tuu ikom awobe ducu, odongo abor, ngwec kom gi dang bedo atye dang obedo kede gin ame olwongo ni oony ame timere idiwor ikabutu gi ka otye olek. "Ka onwongo gin ngeo ni lek me oony dang timere ikilaci, onwongo gin pe anywaro anyira ka otye otiyo two dwe gi" anti Eunice en okobo kop me ryeko man. Man omio Esther obedo ikwo aber. Eunice okobi Esther me tic kede gilengo amon, onyo dod bongi apol me wek remo pe nen okoo ikom bongo mere. Eunice okobe ni en myero bed acunye tek me wek pe lok manywar miye wek kwan oko. Awobe dang beo iyi alokaloka aracu ame kelo alanu. Man bino pwonyo gi temio gi weko anywar oko.

3 Kwano cekoni inwo.

4

Leyo tam. Peny gurp kede apeny magi: *Miyi otuku kare me leo agamgi iyi akinagi.*

- Ceko ni winyere bala ginoro twero timere iyi akina olwagi wu?
- Pingo jo atino nyero olwagi gi ka tye atiyo two dwe kede ka yer tye adong ikom gi me mon onyo alokaloka okene ame jo ducu beo iye?
- Ngo ame itwero timo me wek anyira bed agonya me wot icukul ka otye otimo two dwe gi?

5

Cego. Kwan man idwon alongo: *Jo atino ducu iwolobo ni beo iyi alokaloka ame pe mio gi kow ayot kede lano gi. Ikare, anyira pe woto icukul ka tye atimo two dwe gi. Man dwoko gi cen kede pe mio gi kare me covo gin ame tye inyim gi. Pire tek tutwal me konyo anyira nwongo yore me bedo icukul, pe me nywaro gi onyo nywaro ngatoro pi alokaloka me kom.*

6

Cikere. Kwan man idwon alongo: *Wot ikin jo ogure ite kobo ngat adit acelame itwero leo kede tam ikom two dwe, oony ikabutu, lokere adwon, kede alokaloka okene ame tye ikomi.*

Kwo arorom

30
Dakika

Leyo tam bang amin papa kede nero na

1 **Me acaki.** Mii gurup gure ete kwano man idwon alongo: *Wan tin olok ikom tic wa acalo anyira kede awobe.*

2 Kwan balu itere niidwon alongo:

Bang Amin papa,

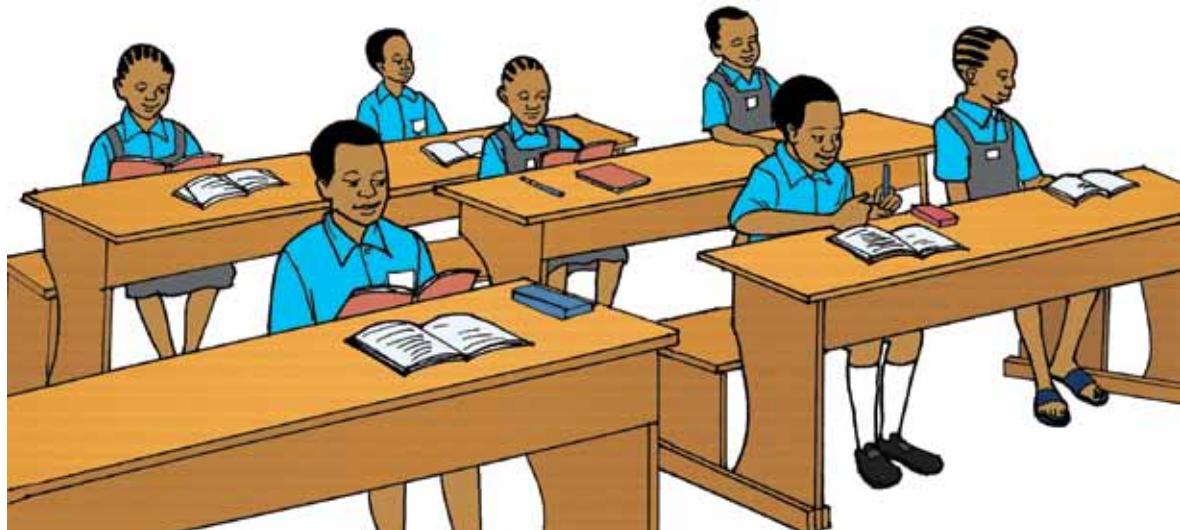
Nino inino ka aneno ikilaci, anwongo nyako okene petye icukul. Awobe nwongo tye ducu ento pol owote na ame obedo anyira oweko kwan oko. Dok aworo, awinyo onywala tye.alokkun onwongo gin tye akobo ni gin ope kede cente adwong imwaka ni. kede wel culo kwan tye atek. Gin tye amito ni omina mede kede kwan. Te kobo gini ni omaro kwanya oko icukul me wek ogwok cente ame myero ocul kede kwan na. Pingo omio anyira weko kwanento awobe mede kede

Kipwola

Bang Nero na,

Kit atye adongo kede ni, atye angeyo tic ca acalo icoo ticere obedo me gwoko pacu. Papa, kono, pe bedo ked wapacu. Dwogo pacu itic, cemo, tye butu oko. Ikare okene en redo iwi wa naka mama wa. Pe nen bala en tye agwoko wa. Atye amito bedo kede papa. Onwongo otwerotimo jamí kar acel kun nwongo en konya kede tica me cukul. Konya kede ngo amyero atim.

Opio

3

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi. Mii gi kare me tamo agam gi kunleo tam gi iyi akina gi ame pwod pe iwoto iyi apeny okene.

- Man winyere bala gin atimere icukul kede ipacu wu?
- Itamo ni kwan awobe pire loyo mega anyira? Mii agami.
- Itamo ni tic icoo me gwoko pacu bedo ningko ka en pe bedo ture?
- Ka onwongo ibedo amin papa kipwola, tam ango ame nwongo imiye?
- Ka onwongo ibedo nero Opio, nwo imiye tam ni ngo?

4

Cego. Kwan man alongo: *Anyira tye kede twero arom aroma kede awobe me kwan, kit acalo gin ducu tye kede twero me tuku kede me timo jami ikilaci. Coo awore obedo en ame woro jo ture, bedo kede otino mere kede bedo acalo apor aber.*

5

Cikere. Kwan man alongo: *Wot ikin jo ogure ite kobo gin acelame yin ibino timo ka idongo pi neno ni awobe kede anyira ipacu wu otero gi arom aroma kede oworo gi.*

Tuku me nywako tic

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino neno kit ame awobe kede anyira twero nywako kede tic me pacu, kede konyo ngat acel acel ipacu gi.*
- 2** Kwan jami me aluba idwon alongo: *Man obedo tuku amit ame wan otemo geco ngo angat acel acel atuku ikome, wan ducu obino cung wunu papat inyim gurp ote nyutu tic ame awobe onyo coo twero konyo anyira onyo mon me timo. Jo me gurup ducu bino temo geco tic ango ame yin itye itimo. Ka gin ogeco aber, ibedo piny eka ngat okene dok te yaa cung inyim gurup kun nyutu tic okene ame awobe twero konyo anyira timo. Cik me acel amyero olub myero imede nyutu naka ka gurup ogeco gin ame itye itimo. Cik me aryo tye ni pe oyeyi me lok onyo ngungura ti kede komikeken me poro. Cik me adek tye ni pe myero inyut gin ame ngat okene kong onyutu. Ka jo ducu dong ocung me nyutu, nwongo tuku dong otum.*
- 3** Kwano yore me 2 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 4** Ka jo ducu dong tye atera, yer dano me acel me wot. Kwan naka iyi 3 ite redo ni "Wot!" Dano me acel myero caki. Ka gurup ogeco aber, eka ngat olubo te wot kun mede naka ka jo ducu otuku. Poyo wii otuku ni omyero pe onwo poro gin ame ngat okene onyutu oko.
- 5** Mii gurup ducu lel iyom cuny ni ogeco gini tic me pacu duc.

6 **Leyo tam.** Ka gin otyeko, mii gi gure ete penyo apenye magi. Omyero inen niilwongo jo apol apapat. Lwongo anyira kede awobe me lok.

- Ngo oyomo yi wu ituku ni?
- Ipaco wu, nga maro tiyo tic ame wun onyutu ni?
- Ngo atwero timere ka awobe ocako nywako tic kede anyira?
- Pingo omio itamo ni pire tek me awobe nywako tic kede anyira?

7 **Cego.** Kwan man idwon alongo: *Ka coo kede mon, awobe kede anyira, onywako tic me pacu, miopacugi kede paci gi bedo atek. Ka awobi okonyo aminere, en bedo kede kare me tiyo tic calo bala, tic ame apwony omiye pi atiya ipacu, ame man konye me bedo icukul. Man dang nyuti jo me pacu gi kede jirani ni en obedo awobi awore. Ikare okene, ka papu onyo omega okonyo mon kede tic me pacu, man dang nwongo gin tye agwoko gi aber. Pe twero bedo aber me anyira weko pii otyeno.*

8 **Cikere.** Kwan man idwon alongo: *Wot ikin jo ogure ite cikere. Ka yin ibedo awobi, kobi wa tic acel ame yin itwero konyo kede amini onyo toti m etimo. Ka yin ibedo nyako, kobi wa tic acel ame itwero timo aber ka yin itye inwongo kony me tic okene, bala kwan me cukul. Tem tamo en okene kit ame an dong akobi wu aporere oko ni.*

Kad me tic pi bulu adongo

(Mwaka 15-19)

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Republic of Uganda

Gurup me kad me tic man tye iye:

- Yat ame otucu kede mon pi lagoro nywal atyeni onyo goba
- Yat ame omwonyo pi gengo yac. Ateni onyo goba
- Nyonyo ame oketo iyi iwure obedo ateni ya goba (IUD)
- Opira ame otio kede me lagoro nywal ateni onyo goba
- Yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal ateni onyo ba
- Yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame romo ngole atura ateni onyo goba
- Apeny me bedo icukul kede ikin paci
- Apeny me yero anyim wa ikin paci
- Icina me gengo yac
- Tuku goga me mato kongo iyo aber
- Miyo tam aber iyi akina owote
- Moko tam me rwate ibutu
- Myel kede wer me gwokere
- Bedo iwat aber iyee onyo pe iyee
- Apeny ame myero apeny ka adongo
- Tuku goga ikite me tyeko peko iyore aber
- Tuku ame nyutu ni kare adano oromo me rwate ibutu
- Mio tam ikom kite me dongo
- Coo kede mon yee onyo pe iyee
- Tuku me nywako tic
- Tuku ikom tic icoo kede dakko
- Bedo ituku goga (ceko) kede wer me cukul
- Icina me lagoro nywal kede ngeyo kare me yac
- Tuku ame nyutu kit ame kongo lucu kede tami

Yore me tic kede kad man

Kad me tic man obedo ngo?

Ikom kad acel acel tye iye ame bulu twero tic kede me cako nyamo lok karacel ikom bedo aromrom, yot kom kede gwokere. Tye jami apol apapat me atima ikad magi calo bala tuku, nyamo lok, laro lok, penyo tam alwak kede wer, myel medo kede tuku goga.

Nga ame romo tic kede kad magi?

Gurup abulu adongomwaka (15-19) romo tic kede kad me tic magi.

This has bullets in English and Acholi. Does this match English?

Kad ducu otwero tic kede igurup ame tye kede coo ducu, onyo gurup ame tye kede coo onyo mon. Ka tye coo onyo mon keken iyi gurup itwero cako gurup aryo ite mede kede tic anyim.

Nga ame twero bedo atela pi tic ame tye ikad magi?

Ka gurupi tye kede miti me tic kede kad acel ikom kad magi, myero inen ni iyero dano acel igurup me bedo atela. Myero pe opwony dano man, ento myero bed ngat atwero kwano gin ame tye ikom kad man kun bedo agonya me telo gurup itic. Gitic man bino kede gin ame cimo kit me telo gurup apa kun konyo kor atela iyubere pi tio tic aber.

Wan oromo tic kede kad man ikare mene?

Itwero tic kede kad magi icawa moro keken ame itye imito yomo yii gurup! Itwero timo tic ame tye ikad icawa me cokere wu me kare ducu onyo ikare me tic apirgi tego.

Oromo tic kede kad magi ning?

1. *Yer kadoro keken:* Kad magi otwero tic kede imoro keken. Iromo kwanyo kad man alubere kede miti ajo ame tye igurupi onyo kit ticoro keken ame imito wunu timo.
2. *Ngi yii kad man aber:* Dano ame oyero me telo tic myero ngi yii kad man aber ame pwoid pe ocako tic. Iwii kad ducu, ibino nwongo nying kad, nyig kop ame kad man bino lok iyeo (Yot kom, bedo aromrom gwokere onyo “bedo ateka”) kede kare ame ogeco ni tic man bino tero.
3. *Kwan jami me aluba:* Kad acel acel tye kede acaki mere ame myero atela kwan alongo bot jo me gurup ame pwod pe tic ocakere.
4. *Lubi kit ame ocoo kede ikad man:* Yore okene kobo ni “kwan man idwon alongo bot jo me gurup” ame nyutu ni atela myero kwan gin ame ocoo pi naca me wek jo me gurup ducu winy kite me cako tic. Yore okene bino penyo atela me timo jami acalo “giro lain piny kede yat” ame myero atela pe dok kwan alongo, ento myero mede ka anyim kede timo.
5. *Bed kede gurup me leyo tam:* Ka gurup dong otyeko tic oko, tye apeny okene me alea ame atela bino penyo gurrup me mio gi kero me mede leyo tam akwako tic man.
6. *Kwan kop Cego:* Iyo nge leyo tam, atela myero kwan alongo kop Cego akwako kad man.
7. *Peny jo me gurup me yee cikere:* Iyi agiki mere, atela bino kwano dul me cikere ikad man. Icikere man, mito ni ngat acel acel igurup myero kob gin acel ame rwate kede tico, ame dok gin bino cikkere me timo ikare me anyim.

Ngo me aluba bot atela me gurup

Kadi nwongo itela gurup con onyo man obedo tyen ni me acel, obedo aber me kwano tam magi ducu ame pwod pe icako tic.

- Wek jo me gurup en alok apol.
- Dii cunyi-ka ipenyo apeny ame tye ikad man, Miyi jo me gurup dakika moro anok me tamo kit agamere tye kede ite mio gi kare me gamo.
- Cukuru cuny me tic ka ipenyo apeny, cukuru cuny jo apol igurup me gamo ikaka ngat acel onyo jo aryo. Bed itam ocwiny me penyo bulu acoo medo kede bulu anyira me mio tamgi.
- Leng wangi anok eka ite bwonyo.
- Tic kede leb ayot-ka tye nyig lok iyi kad man ame jo me gurup pe twero niang, tute me mio gin niang imoro keken.
- Kop aber kede idwon alongo.
- Wek lok me leyo tam cung ikom apeny ducu ame tye iyi kad me tic magi.
- Wor ite pwoyo jo me gurup. Pe tye agam moro aber onyo arac ame lubere kede apeny ame tye iyi kad magi. Kad magi tye me yabo leyo tam ame dong cukuru cuny jo kun pe ngoli gi kop.
- Pe ilengere ileyo tam iyi akina jo me gurup; cukuru ka cuny jo me gurup wek olee gini tamgi apapat iyi akina gi.

Bed ame yii YOM KEDE KUC!

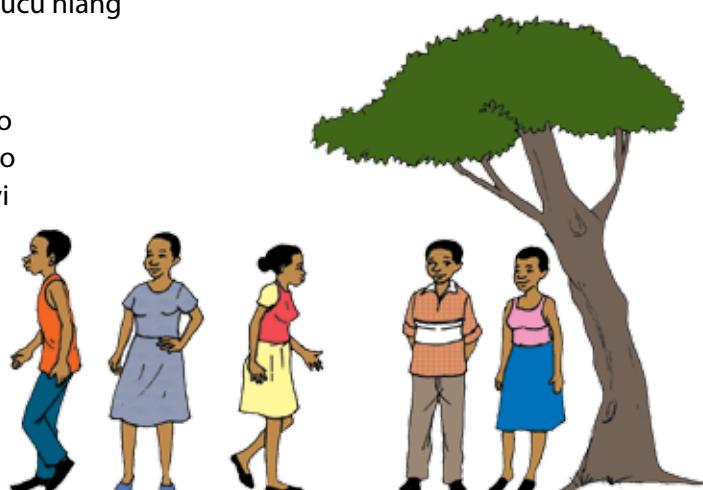

Yat ame otucu kede mon pi lagoro nywal atyeni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit me tic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko alongo: *Tye yore apol me gengo yac. Tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom acel me lagoro nywal ame obedo tucere kede yat me pico. Man obedo acek ame otucu ibad dako pi gengo yac. Yat ame otucu kede mon ni tye kwone apapat ento tin, obino lok ikom me dwete adek adek ame dang olwongo ni DMPA onyo DEPO. Pire tek me icoo kede dako ngeyo kite me tic kede me lagoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko alongo: *ango ame ingeyo me gengo yac?*
Miyi otuku kare me tamo kede leo tam ikom agam gi.
- 3 Ka ame otyeko gini mio apapat, nyvak agam ame tye kan ame gin pe okobo kedgi. Yat amwonya; nyonyo ame oketo iyi awura (IUD); yat ame otucere kede atuca; opira acoo me gengo yac; roc bol me gengo yac; Yat ame okwoyo ibad; liro/tweyo opira pi gengo nywal; doto atin pi dwete abicel abongo mio cem more keken (LAM); yat ame omwonyo me gengo yac ame ongole atura; bedo kede ngec ikare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (me aporere acalo yen aryo), ame yii akina gi tye aromo mita 10. Kobi gurup ni kabede magi alwongo ni "ATENI" onyo en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo idyere.
- 5 Kwan gin me aluba ooko alongo: *Abino kwani kop ikom yat ame otucere kede me lagoro nywal. Ka itamo ni kop man obedo ateni, ngeci ikabedo ame otye alwongo ni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngeci ikabedo ame otye alwongo ni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi gurup pi ngo itamo ni kop man tye ateni onyo goba. Akwano agam ame tye ateni. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6 Kwan jami me aluba iyii me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongeco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede kare me lok.
- 8 Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9 Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Me mio yat me pico tic pi gengo yac, atic me yot kom tucu kede dako iyonge dwete adek adek.
Agam: *Kop man tye ateni. Ame omaro tic kede yat me pico me lagoro nywal, DMPA, dako myero onen atic me yot kom inge dwete adek adek pi tucere kede yat man.*
- Kop:** Dako ame tye atucere kede yat me lagoro nywal, pe twero yac iyonge weko tic kede yat man.
Agam: *Kop man obedo goba. Dako twero tero kare aromo dwete 6-12 me yac iyonge weko tucere. Pe tye gin anyutu ni dako doko alur acalo adwogi me tic kede yat man.*
- Kop:** Yat me pico me lagoro nywal rac, tutwalere pi bulu ame pwod pe onywal.
Agam: *Kopi obedo goba. Yat me pico ni ber pi bulu, naka jo ame pwod pe kede otino.*
- Kop:** Yat me pico ni romo miyi giko tio two dwe.
Agam: *Kopi obedo aten. Mon ame tye atic kede yat me pico pola kare pe kelo tong gi ame mio gi giko tio two dwe gi ooko. Man pe kelo bal ikomi kede iyot komi.*
- Kop:** Yat me pico pe dwoko cak adako piny ka tye adot.
Agam: *Kop man obedo ateni. Yat me pico man pe dwoko cak adako piny dang pe kelo bal loro keken icak adako onyo iyot kom atin. Mon romo tic kede yat me pico man iyonge cabit 6 ka onywal.*

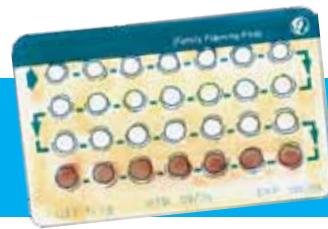
10 Leyo tam. Kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me nywako agam gi kede owote gi. Nen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo ame ipwonyo anyen ikom tic kede me yat pico pi lagoro nywal?
- Ngo omio yin itamo ni pire tek pi coo atino KEDE mon atino me pwonyo kop ikom yat me lagoro nywal?
- Ngo ame yin itamo ni jo iyi akina paci tamо ikom yat me pico pi lagoro nywal? Itamo ni gin tye kede ngec ateni onyo ngec ame pe tye ateni?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye me nwongo yat pico kede yat okene me lagoro nywal?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Mon apol kede jo onyomere maro tic kede yat me pico me lagoro nywal pien yat me pico pe mito poyo wic nino ducu calo yat anwonya, pe tye ngatoro ame romo kobo ni dako man tye atic kede yat me lagoro nywal. Ento, acalo yen ducu me lagoro nywal, adwogi me tic kede tye anok. Pire tek tutwal me lok kede atic me yot kom ikom okene ame coo, mon medo kede bulu romo tic kede me gengo yac.*

12 Cikere. Kwan man ooko alongo: *Wot igurup ite nwongo kabedo acel onyso dano acel ame iromon lok kede wek inwong ngec okene amako yat pico kede yat okene me lagoro nywal.*

Yat ame omwonyo pi gengo yac. Ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka itwero, lwong atic me yot kom me konyi tic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure kare acel ete kwano idwon alongo: *Tye yore apapat me gengo yac. Tin wan owot tuku tuku me wek oniang yore acel me lagoro nywal ame olwongo ni yat amwonya me lagoro nywal, onyo "yat amwonya. Yatono yin imwonyo nino kede nino me gengo yac. Ber tutwal pi coo kede mon me ngeyo yore me lgoro nywal.*
- 2** Kwan man idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeyo me gengo yac?* Mii jo igurup dakika anok me tamo kede leyo agam gi.
- 3** Icel ame otyeko miyo yore apapat, nywak agam ame tye kan ame gin pe okobo. Yat amwonya; nyonyo ame oketo iyi awura (IUD); yat ame otucere kede atuca; opira acoo me gengo yac; opira amon me gengo yac; yat ame okwoyo ibad; liro/tweyo opera me gengo nywal; doto atin pi dwere abicel abongo miyo cem more keken (LAM); yat ame omwonyo me gengo yac ame ongole atura; bedo kede ngec me nywal.
- 4** Yer kabedo aryo (apor me yen aryo), ame romo bor wiye 10. Kobi gurup ni kabedo alwongo ni "ATENI" onyo en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo idyere.
- 5** Kwan gin me aluba okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kop obedo ateni, ngeci ikabedo me "ATENI". Ka itamo ni kop obedo goba, ngeci ikabedo me "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingeco ikabedo wu, abino penyo wu me kobo igurup pingo itamo ni kop tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka nga me ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok cik me aluba iyore me 5 me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipingi. Ka otuku ongeco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kop tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede kare me lok.
- 8** Kwan agam me ateni iping kan ikopi.
- 9** Nwo yore ame odong ikopi.

- Kop:** Dako myero mwony yati ka tye amito rwate kede icoo iyore me butu.
- Agam:** *Agam me kop man obedo gobae. Dako myero mwony yati nino kede nino me wek pe yac. Yati tiyo ka imwonyo nino kede nino.*
- Kop:** Ka itye imwonyo yat me lagoro nywal, alokaloka ite dwe ni pe bedo atye ento nwongo pe kelo bal.
- Agam:** *Kop amn obedo ateni. Ka icako mwonyo yat me lagoro nywal, per ac me timo two dwe ni ikare moro keken iyi acaki dwere ame icako mwonyo iye yat. Ibin dong cako tiyo two dwe ni kare ikare, kun bedo anonok iyongeye.*
- Kop:** Yat man me lagoro nywal bino kelo nywal ikom otino calo bala wic ame bedo bala bulok.
- Agam:** *Kop man goba: Yat man me lagoro nywal pe kelo peko ikom atin onyo torere.*
- Kop:** Yat me lagoro nywal man bino miyi bedo alur.
- Agam:** *Kop man gob: Teki dako oweko mwonyo yat man me lagoro nywal, nwo en dong twero yac.*
- Kop:** Yat man me lagoro nywali ber me bulu mwongyo.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Mon atino aromo million apol dong otio kede yat man me lagoro nywal pi mwaki akato 30 oko kun dang opimo kato yen okene ni oko. Iyi ateni, okwano ote nwongo ni yatman me lagoro nywali twero konyo mon inwongo kwone kanca okene.*

10

Leyo tam. Mi gurup gure ite penyo apeny magi. Mii gi kare me leyo tamte miyo agam iy akina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame inwongo alubere kede yat amwonya man me lagoro nywal?
- Pingo omio itamo ni pre tek me coo KEDE mon ducu nwongo ngac amako yen me lagoro nywal?
- Itamo ni jo me yi pacu wu tamo ngo ikom yat amwonya me lagoro nywal? Otye gini kede ngec aber ked ya ngec arac?
- Ka kwene ame yin medo kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat amwonya me lagoro nywal medo kede yore okene me lagoro nywal?

11

Cego. Kwan man alongo: *Mon apol kede jo ame onyomere maro yat amwonya me lagoro nywal pien konyo me gengo yac medo kede kwone kanca okene. Kwone yen me lagoro nywal okene konyo me dwoko ping remo ame nwongo olungere, two remo kede konyo me miyo komi bedo anwonya. Gin ame twer bedo atek en aye me miyo wii poyo mwonyo yat nino inino kede me poyo kare ikare me nwongo yati. Ka dako okeng omwonyo yatere me lagoro nywal, nwo en tye kede kero me yac. Acalo bala yore okene me lagoro nywai, en twero yeli. Pire tek me leyo kede atic me yot kom yore okene ame coo kede mon medo kede bulu twero tic kede me lagoro yac.*

12

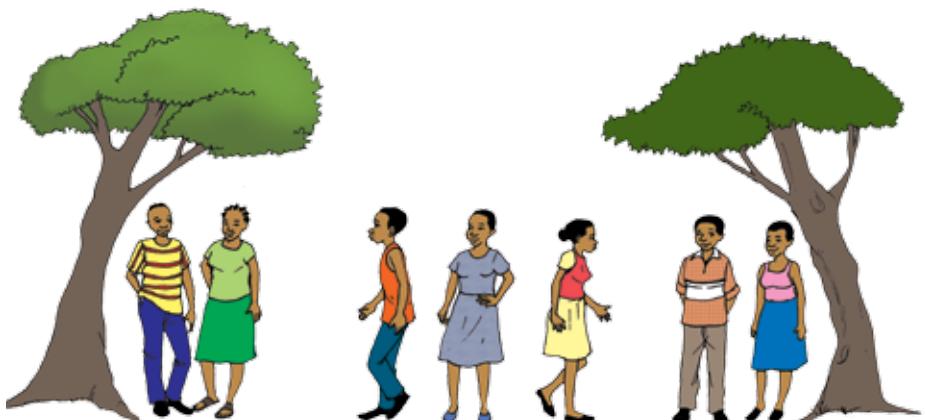
Cikere. Kwan man alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nying kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yat anwonya me lagoro nywal medo ked yore okene me lagoro nywal.*

Nyonyo ame oketo iyi iwure obedo ateni ya goba (IUD)

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure karacel ete kwano man ooko idwon alongo: *Tye yore apol me lagoro nywal. Wan tin obino tuku tuku ame akonyo wa me nyango atut kop ikom nyonyo ame oketo iyi awura adako pi lagoro nywal. Nyonyo ni cal kede Tni oketo iyi awura adako ka dong oketo ooko, dako twero winyo ento gengo yac pi mwaki aromo 12. Pire tek me dako kede coo ducu me nwongo ngec me lagoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko idwon alongo: *ango ame yin inge yo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3 Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedgi ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo ibutu bedo ame inge yo kare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5 Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe inge yo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6 Kwan dok jami me aluba i me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8 Kwan agam ateni ame tye
ite kop man.
- 9 Tii kede man pi kop okene
ame pwod odong.

- Kop:** Nyonyo ame oketo iyi awura ni obedo opore towal me gengo yac.
- Agam:** *Kop man tye ateni. Nyonyo ame oketo iyi awura ni obedo opore tutwal dok ame rii pi gengo yac. Tio aber loo roc bol, yat amwonya kede me pico. Ka dong oketo ooko, twero bedo iyi iwura pi mwaka aromo 12. Atic me yot kom twero kwanyo Nyonyo man ooko ka dako tye amito nywal. Ka okwanyo Nyonyo man ooko, dako twero yac oko cutu cutu.*
- Kop:** Man me lagoro nywali myero mon ame kong onywali keken en ame tii kede.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Dako moro keken, tidi onyo otii, onywali onyo pe onywali twero tic kede aber kede nyonyo man ame orwako iyi iwura pi lagoro nywali onyo gengo yac.*
- Kop:** Nyonyo man me gengo yaci romo wot ikom dako, I tawo mere onyo adam mere.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Pe tye yo moro keken ame ya iyi iwura ame woto kanoro keken me kom dano nikwanyo ka atic me yot kom okwanyo. Ka okatu ooko, ya ikom me mon. Nyonyo me lagoro nywali pe maro katu ooko.*
- Kop:** Nyonyo man me gengo yaci twero cobo kom icoo icawa me butu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Nyonyo man pe gudu kom dano icawa me rwate ibutu.*
- Kop:** Nyonyo man twero poto ooko icawa me tuku.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Teki dong oketo Nyonyo man ooko, bedo kunu naka ka atic me yot kom aye okwanyo.*

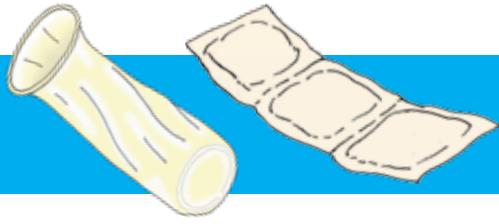
10 Leyo tam. Mi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame inwongo alubere kede nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu me nwongo ngec amako me lagoro nywali?
- Itamo ni jo me yii akina paci wu tamo ngo ikom nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali? Otye gini kede ngec aber kede ayanyore ngec arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye pi nwongo ngec akwako nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali medo kede okene me lagoro nywali?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Pol amon kede anyomere maro tic kede nyonyo man ame oketo iyi iwura me gengo yac pien ber tutwl me gengo yac, rii pi kare alac kede pe yelo ngat ame atye atic kede teki dong oketo ooko. Pe tye gin amyero ipoyo nino inino bala me yat amwonya ento dako ngeyo ni itye tic kede me gengo yac. Acala bala okene me gengo yac, man twero bedo kede adwogi mere. Pire tek me lok kede atic me yot kom akwako ame mon kede coo medo kede bulu twero tic kede pi gengo yac.*

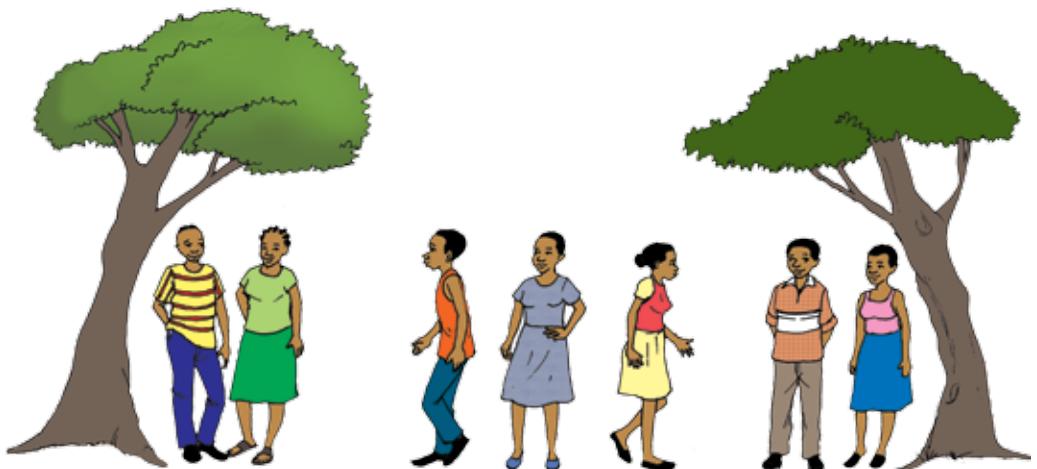
12 Cikere. Kwan man ooko alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nyiny kabedo acel onyo dano acel ame otwero lok kede pi nwongo ngec apol nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali pi lagoro nywali medo ked okene me lagoro nywali.*

Opira ame otio kede me lagoro nywal ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure karacel ite kwano idwon alongo: *Tye apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom roc bol me ribere ibutu acoo kede mon. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *ango ame yin ingeyo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedji ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo i me butu bedo ame ingeyo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede man pi kop okene ame pwod odong.

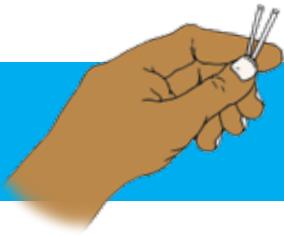
- Kop** Roc bol acoo kede opira mon ducu gengo yac kede twoye ame kobo yoreiyore me rwate ibutu acalo, kudi me two jonyo.
- Agam: *Kop man obedo ateni. Roc bol keken en obedo acel me gengo yac kede twoye ame kobo i me ribere ibutu bala kudi me two jonyo.*
- Kop** Icoo romo ruku roc bol aryo onyo adek awange acel me medo rwom me gwokere malo.
- Agam: *Kop man obedo goba. Roc bol romo yec ka ame idodo ikom awotere. Myero itii kede roc bol acel keken ikare ducu me rwate ibutu.*
- Kop** Opiraa mon medo kede roc bol coo oromo tic kede awange acel me medo rwom me gwokere malo.
- Agam: *Kop man obedo goba. Roc bol coo kede mega mon myero pe otii kede awange acel. Man romo kelo lyeto te mio yec oko.*
- Kop:** Opira amon tye aber tutwal.
- Agam: *Agam man obedo ateni. Opira amon borere rom aroma imeg acoo ento lac. Tye aber ame donyo ikom me mon. Opira amon tye ame oyiko aber ame romo donyo ikom dako moro keken kede ikom me icoo moro keken. Opira magi pe romo rweny iyi ikom dano.*

10 Leyo tam. Miyi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ipwonyo ikom roc bol acoo kede opira amon?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom yore me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tye kede tam ango ikom roc bol me gengo yac? Tye gini kede ngec aber ayanyo en arac?
- Ka kwene ame yin medo kede jo atino okene twero wot iye me gamo roc bol onyo me nwongo ngec akwako roc bol me gengo yac?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Coo kede mon maro tic kede roc bol pien pe kelo adwogi moro arac ikomi, kede gin otweru nwongo kanoro ducu. Opira amon myero oket ooko con dang pe balo rwate i me butu. Mon maro pien mio gi kare me tic kede dang otweru tic kede abongo neno atic me yot kom. Pol ajo onyomere tye kede peko itic kede roc bol, Tic kede okene me lagoro nywal calo bala yat me pico, yat me amwonya, kede tic roc bol maro bedo aber tutwal me gengo yac medo kede two ame kobo i me mit iyi akina jo onyomere.*

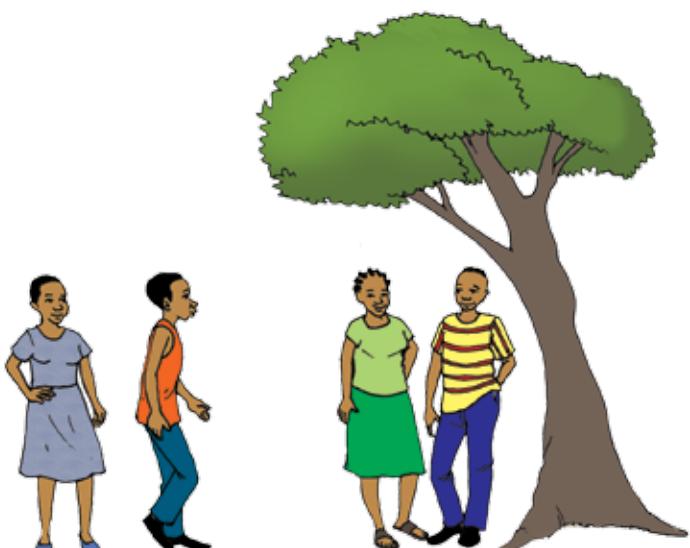
12 Cikere. Kwan man alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nyung kabedo acel onyo dano acel ame twero lok kede pi nwongo ngec apol akwako opira acoo kede amon medo kede okene me gengo yac.*

Yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal ateni onyo ba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure karacel ite kwano idwon alongo: *Tye apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom yat ame okwo ibad mon pi lagoro nywal. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *ango ame yin ingeyo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedgi ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo i me butu bedo ame ingeyo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba i me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Bulu myero pe tii kede yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal.
- Agam: *Kop man obedo goba. Yat ame okwo ibad moni tye aber pi bulu, medo kede jo ame dong onywal kede jo ame pwod pe onywal.*
- Kop:** Yat ame okwo ibad tye yat aber iyi akina okene me gengo nywal.
- Agam: *Kop man obedo ateni. Yat okwo ibad tio aber tutwal. Tio aber loyo yat me amwonya, yat me pico kede roc bol acoo kede opira amon me gengo yac.*
- Kop:** Mon romo yac oko iyonge juku tic kede yat ame okwo ibad.
- Agam: *Agam man obedo ateni. Iyonge kwanyo yat man ooko ibad, dako romo yac ame pe otero kare apol.*
- Kop:** Yat ame okwo ibad mio atin bedo angwalo.
- Agam: *kop man obedo goba. Ka dako yac ame tye atic kede yat ame okwo ibad, peko moro bedo ape ikom atin.*
- Kop:** Yat ame okwo ibad romo wot ikom dako onyo romo ya oko ibad dako.
- Agam: *Kop man obedo goba. Yat ame okwo ibad pe ya ikan okwo iye nikwanyo ka atic me yot kom en okwanyo. Kare ame gin man romo cakere me katu kede ooko obedo ka oketo arac.ka man otime, dako myero nen atic me yot kom eka te tic kede okene me lagoro nywal.*

10 Leyo tam. Miyi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ipwonyo ame okwo ibad mon me gengo yac?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ngo ikom yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal? Tye gini kede ngec abere ayanyo en arac?
- Ka kwene ame yin kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal medo kede okene me lagoro nywal?

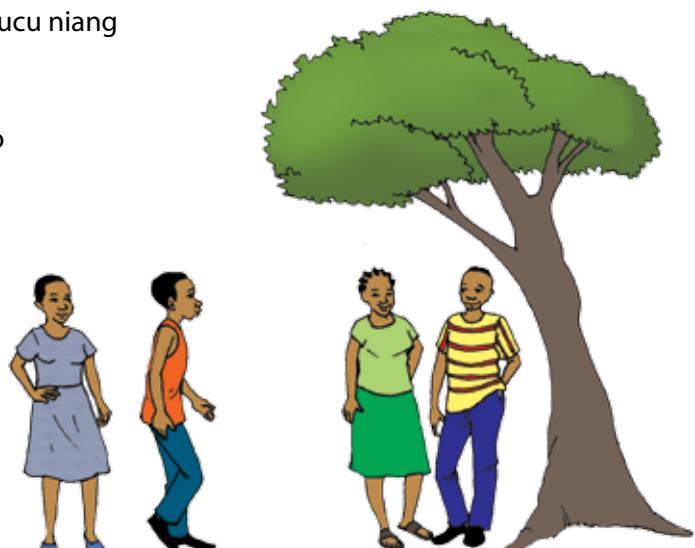
11 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Pola mon kede jo onyomere maro tic kede yat me akwoa ibad pien ka ame dong otyeko keto, pe dong mito ginoro okene, obedo ame rii, kede pe balo mita ribere ibutu. Acalo ducu me lagoro nywal, ame romo bedo kede adwogi mere. Pire tek me lok kede atic me yot kom ikom ame coo kede mon, medo kede bulu, me bedo kede ngec me lagoro nywal.*

12 Cikere. Kwan man alongo: *Wot iyi gurup ite kobo nyinying kabedo acel onyo dano acel ame twero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yat ame okwo ibad kede okene me gengo yac.*

Yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame romo ngole atura ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure karachel ite kwano idwon alongo: *Tye apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame romo nole atura pi lagoro nywal. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *Ango ame yin ingeyo me gengo yac?*
Miyi gurup dakika anoknok me tamo kede leo tamgi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko mio apapat, lee kedji ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo i me butu bedo ame ingeyo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEYO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi ooko alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeyo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pi ngo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba i me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omio gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Miyi otuku kare me gamo apeny kede cukuro cuny me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Yat ame mon mwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu bino onyo yi dako ooko ka en omwonyo ame en dong oyac ooko.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat man me amwonya ni gengo tong dako me rwate kede kwir icoo iyonge rwate i me butu. Ka dako dong oyac ooko yat man pe bino juku yac kede dang pe bino kelo peko moro keken ikom atin.*
- Kop:** Yat man myero omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu abongo tic kede roc bol me wek te tic aber.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Teki omwonyo yat man oyoyot iyonge rwate kede icoo i me butu, yat man tio oyoyot pi gengo yac. Onwongo ni yat man gengo yac naka pi nino aromo 5 iyonge rwate kede icoo i me butu.*
- Kop:** Mwonyo yat man pi gengo yac bin mio dako twoye pi nino moro anok.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Yat man ame omwonyo cutucutu iyonge rwate ibutu pi gengo yaci ikare okene mio cuny dako lemo, wiee wiro kede dang icawa okene ngokere. Remo dang twero oony ikome me monere pi cabit acel iyonge mwonyo yat man.*
- Kop:** Yat ame omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu bino mio mon timere ame pe ber medo kede rwate icoo apol apola i me butu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Onwongo ni bedo kede yat man me amwonya pi gengo yaci pe kelo alokaloka ikite ajoo. Ento mio mon kare okene me gengo yac ka nwongo orwate gini ibutu abongo gengere (tic abongo opira).*
- Kop:** Yat ame omwonyo pi gengo yac ibutu ni pe opore pi bulu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat me gengo yaci, opore pi mon ducu kun bulu dang nwongo tye iye.*
- Kop:** Mon pe myero tii kede yat man ame omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere ni tyen akato acel oko iyi mwaka acel.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat man otwero tic kede kitoro keken ame dako tye amito pi gengo yac iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere. Kadi bed ni okene bala yat amwonya me dikdik, yat me pico, en ame oketo iyi iwure adako otio kede kare ikare pigengo yac (ka otio kede i aber ame Peru irwate kede icoo ibutu).*

10 Leyo tam.

Miyi gurup gure ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me leyo tam ite mio agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ikwano ikom yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ongole atura?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ngo ikom yat ame yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo ibutu? Tye gini kede ngec abere ayanyo en arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal medo kede okene me lagoro nywal?

11 Cego.

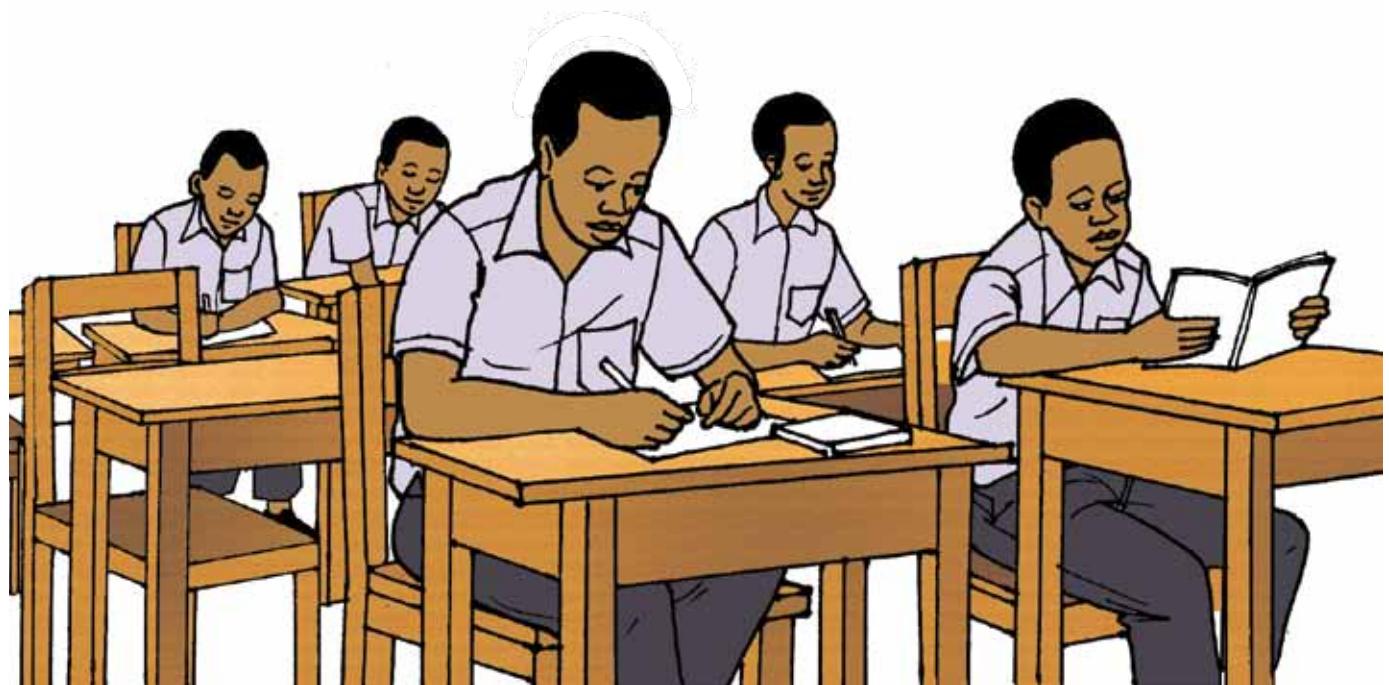
Kwan man ooko idwon alongo: *Yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate ibutu mio mon bedo kede kare okene me gengo yac. Pire tek me ngeyo kwene ame itwero nwongo yat man iye me wek ite tic kede cutcut iyonge rwate iyore me butu. Medo kede ka roc bol oyec onyo owote odong ooko iyii dako. Pola jo maro bedo kede yat man icingi ka ame gin tio kede me gengo yac pe otio. Pire tek me lok kede atic me yot kom akwako yore me gengo yac.*

12 Cikere.

Wot iyi akina gurup ite kobo nying kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol ikom yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo ibutu medo kede okene me gengo yac.

Apeny me bedo icukul kede ikin paci

- 1 Me acaki.** Kobi gurup gure ite kwano man idwon alongo: *Tin wan owot lok ikom tic apapat ame coo kede mon romo tio.*
- 2** Pok yii gurup atitino ame ijo adek onyo angwen (3-4).
- 3** Kwan jami me aluba man ooko idwon alongo: *Ikaro okato angec, onwongo tye ticoro ame coo keken en ame tio kede en okene amon en ame tio. Aporere, yin pe ibino nwongo dako moro tye acato wil atitidi onyo icoo ame tye agwoko otino. Aman, jami olokere apapat dang man dong tye abedo ateni. Tin amito ni iwot iyi akina paci ite nwongo jo abic ame yee ni mon twero cato wil atitino kede coo romo gwoko otino. Nen ka iromon nwongo coo kede mon, jo atino kede jo adongo ame yee kop man. Peny gi pi ngo gin tamo amano. Dwog wunu iyi dakika 20 kadi bed bala pe inwongo jo abic ducu.*
- 4** Nwo kwano jami me aluba iyore me 3 wek jo niang aber.
- 5** Wek jo ducu woti iyi akina paci eka ite poyo wii gi me dwogo cen inge dakika 20.
- 6** Ka gin dong odwogo, kobi gi me gure iyi gurup.
- 7** Peny jo igurupe me kobo gin ango ame gin opwonyo. Tem atek me mio otuku ducu me kobo nga ame gin oloko kede ngo ame jo okobo ikom coo kede mon ape tye atio tic me pacu gi.

8

Leyo tam. TeKa dong gin ducu otye, peny apeny magi. Miyi gurup cawa me tamo kede laro agam gi. Tem iteki me nene ni coo kede mon ducu odok iye apeny magi.

- Yin iwinyo ni ngo ikom agam ame inwongo ibot lwak ipaci akwako ka dako twero cato wil atitino onyo icoo romo gwoko otino?
- Onyo inwongo wunu apokapoka iyi akina gin ame mon kede coo okobo?
- Onyo inwongo wunu apokapoka iyi akina gin ame jo atino kede jo adongo okobo?
- Ingeyo jo moro iyi akina paci wu ame tio tic ame pe paro ni man obedo tic icoo onyo dako?
- Ngo ame yin itamo ni twero mio bedo aber me coo kede mon tio tic coro keken ame nwongo gin tye amito tio, kadi acalo bala tic me tekwaro ame bedo mega coo onyo mon?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Kare dong olokere ooko. Aman dong mon tio pola tic ame yam coo keken en ame tio kede coo dong aman, tio pola tic ame yam mon keken en onwongo tio. Gin pwod otye kede wat aber, kuc, kede yot kom ipaci gi. Acalo yin itamo pi anyimi, poyo ni myero pe imiyi lewic maki ni pien ibedo icoo onyo dako.*

10

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iyi akina gurup ite kobo tic ango ame yin itye imito tio ikare me anyim.*

Apeny me yero anyim wa ikin paci

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom kwone tic apapat ame mon kede coo ducu twero timo.*
- 2** Pok yi gurp atino kun jo bedo iyi aromo 3-4.
- 3** Kwan jami me aluba man idwon alongo: *Ikare okato, nwo tye tic okene ame coo keken en aye tiyo kede tic okene me mon keken en na tiyo. Cala bala, nwo pe inwongo dako moro keken ame tiyo biacara, onyo icoo moro ame gwoko otino. Ento ikare ni, jami olekere okoo dang jo dong tye aye. Tin amiti ni iwot wunu icalo ite nwongo wunu jo abic ame yee ni mon twero tiyo kede ni coo twero otinon. Nen ka itwero nwongo wunu coo kede mon, jo atino kede jo adong, ame yee ni man obedo gin aber. Peny gi ngo omio gin otamo kiti, dwok wunu iyi dakika 20 kadi pe inwong wunu jo abic.*
- 4** Nwo kwano yore ame 3 me wek jo ducu niang aber.
- 5** Mii otuku wot icalo kun ipoyo wii me dwogo iyi dakika 20.
- 6** Ka gin odwogo, mii gi gure agura.
- 7** Mii gurup kobi gin ame gin onwongo. Myero inen ni otuku okobi jo mene ame gin oloko ked gi kede ngo ame jo okobo ikom coo kede mon tiyo tic ame pe obedo me te kwaro.

8

Leyo tam. Ka gin ducu otyeko, peny apeny magi. Mii otuku kare me tamo kede leyo tam iyi agam gi ni. Myero inen ni coo kede mon ducu ogamo apeny magi.

- Iwinyo ningi ikom agam ame jo omio wu iyi akina paci akwako ka mon twero timo biacara atitino onyo ka coo twero gwoko otino?
- Onwongo apokapoka tye ikin gin amon okobo kede coo okobo?
- Nwongo apokapoka tye ikin gin ame jo atino okobo kede gin ame jo okobo?
- Ingeyo jo ame tye iyi akina paci wu ame tiyo tic kun pe opore pi icoo onyo dako?
- Ngo ame itamo ni twero bedo aber pi coo kede mon me timo tic moro keken ame gin omito, kadi bed bala tico nwongo con obedo mege mon onyo coo keken?

9

Cego. Kwan man idwon alongo: *Kare ollokere okoo. Aman mon timo tic apol ame yam coo keken en anwongo timo kede coo twero tiyo tic apol ame nwongo mon keken en atiy ikare okato angec. Gin pwod tye kede wat aber kede kuc medo kede paci ame tye kede kwo aber. Ka itamo pi anyim mi poyo ni, pe myero iyer ni yin ibedo icoo onyo dako.*

10

Cikere. Kwan man idwon alongo: *Be iyi akina jo ogure itee kobo tic ango ame yin imito timo iyi anyim.*

Icina me gengo yac

1 Me acaki. Miyi gurup gure karacel ite kwan man idwon alongo: *Wan tin obino winyo icina ikom kite me gengo yac, kudi ame kelo two jonyo kede twoe ame kobo imit.*

2 Kwan ceko man bot gurup:

Okao tye mwaka 16, en konyo Omara kede yubu gali. Amongi nyako Omara tye mwaka 15. Ikare okene Omara lwongo Okao me cem idi ceng ked jo me pacu ture. Ka Okao kede Amongi obedo karacel pi kare alac, gin opoo nwongo ni gin ocako mite ooko. Inino moro acel, oweko gi pacu kengi iyonge cem me idi ceng, gin ote rwate ooko ibutu. Gin otio kede opira, gin ducu pe owinyo aber pien gin pe nwongo oleo tam akwako rwate ibutu con. Okao woto iyi ot yat me lok kede atic me yot kom. "Atye arwate iyi me butu kede nyako ame an amito" en okobo, "ento atye amito ni en pe myero yaci. En pwod kwano dok tye amito bedo apwony inino moro acel. Angeyo ni ka en onywal ikare ni, en nwongo pe amede kede kwan" atic me yot kom opwo Okao pi bedo dano akwiri kun kobe ni tye me gengo yac. Ame tye iyi yat me amwonya, ame tye iye mwonyo nyig yat acel nino inino pi gengo yac, yat me pico ame myero otuci icel iyonge dwete adek adek, yat ame okwo ibad dako onyo nyonyo ame tye kede yat iye ame twero tic pi mwaki 12. "Roc bol dang tio" en okobo, "dang gin ducu ber me gengo kudi ame kobo two jonyo kede kudi okene ame kobo i me mit. Ikare okene jo onyomere wii gi wil ooko me tic kede opira onyo pe tio kede aber. Pol ajo onyomere yero tic kede opira medo kede yore okene me gengo yac calo bala yat me amwonya onyo yat me pico me bedo acuny gi tek pi gengo yac medo kede twoe ame kobo ibutu awange acel." Okao opwoye pi tam magi te wot pacu. Idiko mere okene ka en oneno Amongi, en okobe ngec ducu ame en inwongo. Gin oleo lok pi cawa alac pi ikom tam gi amako rwate ibutu kede kite ango ame gin omrito bedo akom gi yot kun ogengere. Yii yom pien otio kede opira tyeno gi me acel kun omoko gi ni me mio gin gwokere aber, obino mede me tic kede opira medo kede okene me gengo yac. Amongi kede Okao owoto keracel pi yero mene me gengo yac ame gin obino tic kede medo ikom opira.

3 Nwo kwano ceko man bot gurup.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi akwako ceko ni. Miyi otuku cawa me tamo agam gi kede leo tam iyi akina gi.

- Ceko ni winyere bala ginoro ame twero timere iyi akina owot wu?
- Onwongo con kong iwinyo ginoro ikom tic kede yore me gengo yac, bala nyonyo ame oketo iyi awura adako, (IUD) medo kede roc bol, me gengo kudi ame kobo two jonyo (HIV) kede twoe ame kobo imit kede gengo yac?
- Peki ango ame jo atino ame tye ikin paci nwongo ikom kite me tic kede roc bol aber ikare ducu ka gin otye rwate ibutu?
- Yore mene ame bulu romo pwonyo tic kede roc bol aber ikare ducu me rwate ibutu?
- Itamo ningi ikom Okao ame okwanyo kare me wot idakatal pi wot nwongo ngec kede tero Amongi pi cikere mere?

5

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Ka itye irwate ibutu onyo itye mito cako rwate ibutu, ber tutwal me yin nwongo ngec ikom yore apapat me lagoro nywal, kudi two jonyo kede yore me gengo two ame kobo ibutu (STI). Dakatal wu kede otic me yot kom me kin pacu bino bedo kede ngec adwong piri akwako yore apol me lagoro nywal.*

6

Cikere. Kwan man idwon alongo: *Woti iyi akina jo ogure itee kobo konoro ame yin iromo wot nwongo ngec okene me genge yac, kudi ame kobo two jonyo kede two ame kobo ibutu.*

Tuku goga me mato kongo iyo aber

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup gure ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin, wan owot lok ikom yore ango ame wan myero ojuk mato kongo kede mato kongo iyore aber ka itunu mwaka 18.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: itamo ni mat iyore aber te kopere ning? Miyi otuku dakika anonok me leo tam pi agam gi
- 3** Kwan man ooko idwon alongo: *Mat iyore aber te kopere ni ka akobo ni imato kongo, myero inen ni pe imato kongo adwong. Romo bedo arac me mato kongo adwong pien romo miyi moko tam arac cala bala rwate ibutu abongo tic roc bol, lweny kede wano komi onyo jo okene. Omyero pe imat kongo naka ka itunu mwaka 18.*
- 4** Pok gurup otuku aryo, gurup me 1 kede gurup me 2
- 5** Kwan gin me aluba ooko idwon alongo: *Gurup me 1, kong dong itam ni yin itye igurup me tuku goga, kunjo ame wun itye ituku inyim gi obedo bulu ame mwaka gi pwod pe oromo 18. Yik tuku goga ame pwonyo gi ikom peki atimere ka jo omato kongo adwong kede pi ngo bulu myero pe mat kongo naka ka otunu gini mwaka 18. Gurup me 2, kong dong itam ni yin ibedo awer ame itye inyim jo adongo. Yik wer kede myel apwonyo jo ikite ame myero mat kede kongo iyore aber ka itunu mwaka 18.*
- 6** Kwan gin me aluba iyore me 4 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kobo otuku dong me caku. Miyi gi dakika 20 me yubu tuku goga kede wer gi.
- 8** Ka gin dong oyikere me caku tuku, kobo otuku me gure karacel.
- 9** Kobi gurup me 1 me tuku goga gi
- 10** Ka dong gin otyeko ooko, kobi gurup me 2 weri wer gi kede myel am gin oyubu.

11 Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi eka ite mio jo ducu bedo kede kare me lok.

- Jo okene kobo ni icoo ikokome' mato kongo? Yin itamo ni ngo ikom kopi?
- Itamo ni ngo ikom tam ame kobo ni ber me coo imato kongo ento pe mon?
- Ngo atimere ka jo omato kongo naka iyi obwel kweri?
- Itamo ni kongo twero bedo arom kede gero onyo rwate ibutu abongo tic kede roc bol ipaci wu?
- Yore ango ame iromo konyo kede awoti me mato kongo iyore aber onyo me pe mato kongo atwal?

12 Cego. Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong mio komi pe bedo ayot, gero kede peki ikin mara. Romo dang miyi rwate ibutu abongo tic kede roc bol. Ka coo kede mon tio kede cente ikom kongo, gin pe bedo kede cente me wilo cem, culu kwan kede wilo jami iyi ot. Icoo atek obedo icoo ame pe mato kongo adwong, konyo ture kede woro mon.*

13 Cikere. Kwan man idwon alongo: *Wot iyi akina gurup ite kobo tic acel ame yin itwero timo me yom yic kede galo wang kede awoti akaka mato kongo. Kub wii kop man, 'kaka mato kongo', abino Calo bala, itwero kob ni, 'akaka mato kongo', awot gweyo adilo' kit ame dong amiyi wu apore ni, tam wunu dong jami okene ame itwero wunu timo.*

Miyo tam aber iyi akina owote

- 1** **Me acaki.** Miyi gurup gure karacel ite kwan man idwon alongo: *Tin wan obino nywako lok ikom yore ame oromo bedo kede owote wa kadi bed ni gin temo me diyi me mato kongo.*
- 2** Pok iyi gurup aryo kede wel jo arorom.
- 3** Kwan balo man bot gurup.

Dyera Okello,

Gin aber ame aromo timo kede owote na obedo gweyo adilo kede tuku okene io okene iyonge dwogo icukul. Ento acokcoki, pol owote na, obedo wilo kongo kede mato ilak lek akaka gweyo Odilo. Gin bedo temo me mia mato kongo kedgi ento an pe amito. Pe amaro kita gin bedo kede ka gin omato kongo. Ikare okene gin cako lweny kede jo, kwalo jo adongo kede gin kobo lok ame wango iyi anyera ame beo. Ka akobi gi ni amito gweyo adilo akaka mato kongo, gin bura kede okoba ni "Myero abed icoo." Ngo myero atim?

Omara

- 4** Kwan dok balo man inwo bot gurup.
- 5** Kwan man ooko idwon alongo: *Amani ni igurup wu, amito ni ileo wunu tam ingo ame Omara myero tim.*
- 6** Miyi gurup dakika apar me lok kede owote gi. Wot iyi akina gi omyero inen ni jo ducu iyi gurup tye aleo tam gi.
- 7** Iyonge dakika apar, lwong gurup me dwogo gure.
- 8** Lwong gurup me acel me leo tam gi ame gi otye kede pi omara.
- 9** Ka ame gin otyeko lwong gurup me aryo me bino leo tam ame gin tye kede pi omara.

10 Leyo tam.

Peny gurup kede apeny magi. Omyero inen ni danu ducu onwongo cawa me lok. Ka onyo dano acel onyo aryo en aye alok myero iMiyi jo okene me leo tam gi acalo twere.

- Pi ngo tek tutwal me kwero ginoro ka owote ni tye akobi ni itim?
- Iyii paci wu, onyo jo atitino kare okene dio owote gi me mato kongo?
- I tamo ni tam am imio wunu omara ducu bino lare iyi akina olwagi wu? Kobi wa jami apol iyi agami ni.
- Jami anga ame jo atino romo timo me yomo yii gi apati ikop me kongo?

11 Cego.

Kwan man oko idwon alongo: *Romo bedo atek me kwero kongo ka owote ni ducu tye amat. Akadi kono, omyero pe i Miyi odi adia me timo ginoro ame pe imito timo. Mato kongo romo bedo ginoro arac naka iyot komi, tutwalere ka mwaka ni pwod Peru orom 18. Pwonyo kobo jami ame tye acok kedi romo konyi me kwero kongo ka tam odi.*

12 Cikere.

Kwan man oko idwon alongo: *Woti iyii jo ogure ite kobi jo gina acel ameitwero kobi olwagini ka gi tye adiyi me mato kongo kun nwongo yin pe itye imito mato kongo.*

Moko tam me rwate ibutu

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko alongo: *Tin wan obino wunu lok ikom kop wat ikin icoo kede dako karacel kede rwate ibutu.*
- 2 Pok gurup oko iyie aryo. Gurup acel kede coo atino kede gurup amon atino ka twere.
- 3 Kwan gin myero olub oko idwon amalo: An abino kwano icina acego cego ikom mon atino kede coo atino ame mwaka gi rom kede mwaka wu ni. Icina acel acel, amito ni ilee wunu igurup kite ango ame iromio mio kede tam bot otuku ikom ngo me atima. Eka ite leo wunu tam wu kede gurup okene. 5 Kwan icina ame tye ibokci ipiny.
- 4 Kwan icina ame tye ibokci ipiny.
- 5 Miyi otuku dakika 5 me leo tam gi igurup gi atitino.
- 6 Iyonge dakika 5, lwong gurup dwog gure.
- 7 Kobi gurup acel acel me nywako tam gi ame gin bino mio kede ngo ame gin otio kede me nwongo tamo.
- 8 Icel ame otyeko gini, kwan icina okene ame tye ibokci ipiny eka ite nwoyo 6-9.

Icina 1: Opio kede Akullu obedo gini owote. Opio pe maro Akullu yoreiyore moro keken me miti onyo butu, ento owote mere ocako nyware, gun okobo ni ka en pe openyo Akullu me bedo nyako ame en mito, en pe myero bed icoo ikome. Tam ango ame iromo mio Opio me atima?

Icina 2: Okao kede Kipwola gin tye icukul cinia karacel. Gin ocako mite pi dwete moro anonok kede omare gini iyi akina gi. Gin e iyi akina gi dang tye amito ribere ibutu. Ento, Kipwola tye kede lworo atek me kobi Okao ni ruk opira pien en tamo ni man bino wango yii Okao dang te kwere oko. Tam ango ame iromo mio Kipwola me atima?

Icina 3: Amongi tye mwaka 15, en bedo kede atat gi medo kede omego ne adek atinino. Atat gi otii dong atek me tic ame.

Amongi myero nwong cente me dek me pacu. Man omio en oweko kwan oko pi cato dira icuk. Eka icoo otii tye cako bino ikacatere nino inino te wilu dira apol. En yii yom me tio cente. Icoo no kobe ni en itye kede cente adwong me miye, ni Amongi myero miye ginoro iyonge miye cente. Kobi Amongi ni ka en iribere kede ibutu, en bino mede kede konyo Amongi. Tam ango ame iromo mio Amongi me atima?

9 Leyo tam. Peny gurup apeny magi.

- Kwan icina ame tye ibokci ipiny.
- Miyi otuku dakika 5 me leo tam gi igurup gi atitino.
- Iyonge dakika 5, lwong gurup dwog gure.
- Kobi gurup acel acel me nywako tam gi ame gin bino mio kede ngo ame gin otio kede me nwongo tamo.
- Icel ame otyeko gini, kwan icina okene ame tye ibokci ipiny eka ite nwoyo 6-9.

10 Cego. Kwan man oko idwon alongo: *Jo ducu tye kede twero me moko tam gi ka tye amito rwate ibutu, kede ka kare gi oromo me riberere. Bedo kede miti onyo tam me riberere ibutu kede dano moro tero kare apol me tamo kede yubere. Pire tek pe me dio ngatoro adiya me ruberere kedi ibutu ka en pe tye amito.*

11 Cikere. Kwan man oko idwon alongo: *Wot iyi akina jo ogure ite nwongo dano adit acel agene, cala bala amin papi, onyo omini/amini aditere, ame iromo lok kede pi awene ame kare ni me riberere ibutu dong oromo.*

Myel kede wer me gwokere

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man oko idwon alongo: *Tini ni wan obino lok ikom kite me gwoko mon atino aber ka ame otye owot ken gi iyii akina paci wa.*
- 2** Kwan man oko idwon alongo: *Cawa mene ame pe opore me anyira kede mon atino me pe wot l yore ken gi iyii akina paci? Miyi otuku dakika moro anok nok me tamu apeny gi kede kobo agamere. Cukuru cuny gi mede kede kobo ni amanono. Myero dang imiyi gi nge ni pe tye agamoro arac onyo aber.*
- 3** Ka ame gin otyeko gamo apeny magi, kwan man ooko idwon alongo: Pe opore tutwal me anyira kede mon atino me wot ken gi idi wor. Kong dong oketi, onwongo myero owot oom gini pii idok kullu, onyo me wot mwodo yen, onyo bedo ooko naka icawa okato ikare me karama onyo ikare me yera. Pe dang opore mon atino iwot iyii oot opwonye kede ikilaci ken gi. prie tek tutwal me mon iwot karacel kede coo ame gin ogeno me lwoko gi wek gi obede ame ginoro pe otimere ikom gi.
- 4** Pok yii gurup aryo coo atino igurup acel mon atino igurup acel ka twere.
- 5** Kwan man ooko idwon alongo: *Gurup amon binu yiko wer kede myel ame pwonyo olwagi gi ikom kite me wot ken gi, kede omyero itin ka ame iwot ooko idi wor. Eka coo bino yiko wer kede myel me pwonyo olwagi gi ikom kite me konyo owote gi ame obedo onyira kede paci me bedo ame ogwokere idi wor.*
- 6** Miyi gurup dakika 15 me pwonyo wer kede myel gi ni.
- 7** Iyonge dakika 15 mi gurup dok gure.
- 8** Miyi gurup amon cako nyutu wer kede myel gi.
- 9** Ka dong gin otyeko Miyi gurup acoo nyutu wer kede myel gi.
- 10** Ka tye jo okene acegi, cukuru cuny gurup me owot onyutu wer gi kede myel acalo twere.

11 Leyo tam. Ka gin otyeko, Miyi gi gure eka ite penyo apeny magi. Weki gurup kare me nywako agam gi iyii apeny acel acel ame pwod Peru iwoto anyim iyii apeny okene.

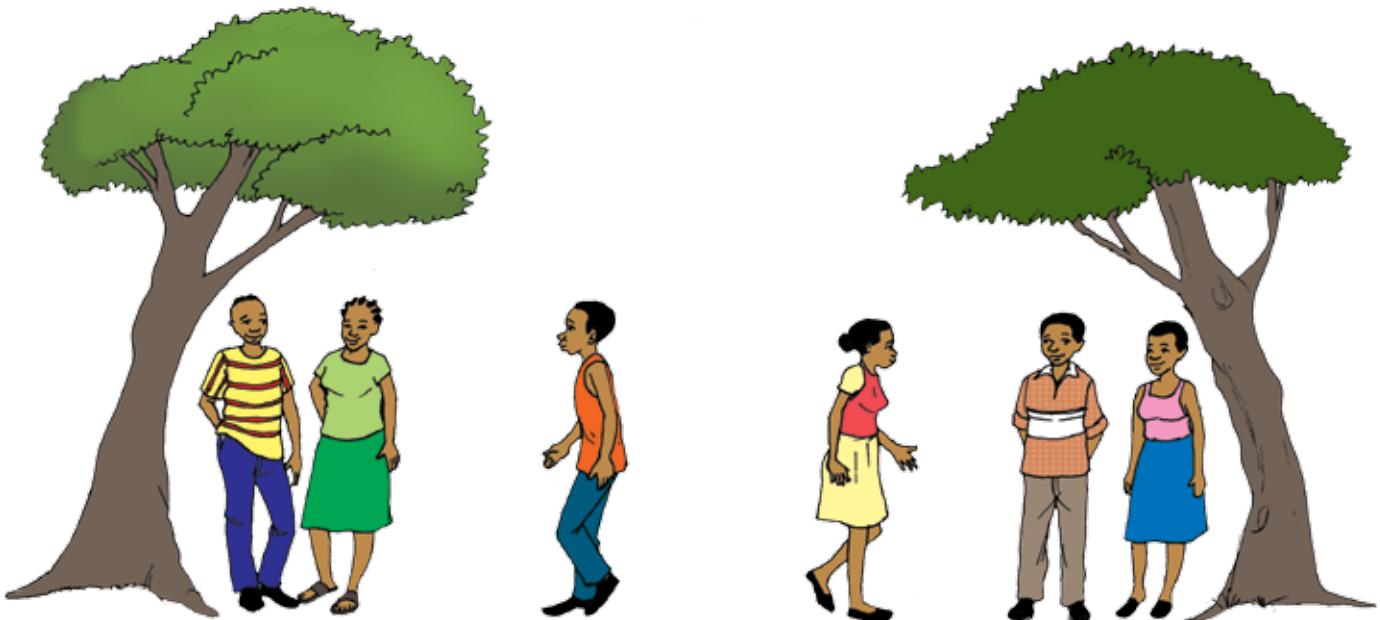
- Gwokere otino anyira idi wor kede mon obedo peko ikin paci wu?
- Itamo ni yot ning ning me owobe atino romo konyo kede amege gi, paci gi, kede tero mon idog kulu kede iwudi opwonye?
- Gin ango am mon atino me mio gi gengere ikom gin akelo peko ikom gi?
- Gin ango ame coo atino romo timo me gwoko mon atino ikom peki man?

12 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Ipolo kare onyira kede mon pe bedo ame ogwokere ka otye owot ken gi iyii akina pacu. Coo obedo oteka obedo en ame woto karacel kede amege gi idog kulu kede iwudi opwonye, me mio gi bedo ame ogwokere.*

13 Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iyi jo ogure eka ite mio gin ducu kobo gin ango ame icabiti me konyo gi bedo ame ogwokere kede konyo olawagi gi me bedo ame ogwokere.*

Bedo iwat aber iyee onyo pe iyee

- 1 Me acaki.** Kwan man idwon alongo: Wot igurup ite cako nyung atin noro, twero bedo meri onyo me angatoro keken ame yin iromo jole ite lok kede me diyo cunye ka tye kede peki apapat.
- 2** Yer kabede aryo (calo bala, yen aryo), akine gi myero lagoro aromo mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alowongo ni "AYEE" eka en okene ca alwongo ni "PE AYEE".
- 3** Kwan gin me aluba magi: An abino kwano kop. Ka yin iyee kede kop man, amito ni ingweci kan ame otye alwongo 'ayee'. Ka yin pe iyee kede kop man ngwec kan otye alwongo ni "pe ayee". Abino dong penyo wu pi ngo omio iyee onyo pe iyee wunu kede kop man.
- 4** Kwan gin me aluba oyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan nyig kop me acel iyi bokci ipiny alongo.
- 6** Ka ame jo ducu dong otyeko ngwec ooko ikabede gi, peny jo aryo aryo iyii gurup ducu me kobo pi ngo omio gin oyee onyo pe oyee. Cukuru cuny jo apol me nywako kede leo agam gi iyii akina gi.
- 7** Ka dong gin otyeko, kwan nyig kop ame tye iyii bokci ni acel acel, kun imio gi kare me ngwec ikabede gi kede nwoyo kobo agam gi.

- Kop 1:** Dako pe obedo dako ikome ni kwanyo ka dong onywalo atin.
- Kop 2:** Icoo pe obino woro iyii pacu ni kwanyo ka en dong obedo papo.
- Kop 3:** Pire tek me kuru pi kare aromo mwaki aryo iyonge nywalo atin me acel ame pwod pe itamo pi yaco atin me aryo.
- Kop 4:** Icoo keken en aye myero mok awene amyero tii kede yore me lagoro nywal kede awene amyero otem me yac kede.
- Kop 5:** Ka dako pe onywalo atin iyii akina mwaka ame onyome iye, nwongo peko moro tye ikome.
- Kop 6:** Obedo tic amon keken me gengo yac.

8 **Leyo tam.** Kwan apeny magi ooko idwon alongo bot gurup.

- Ngo amio jo okene tamo ni myero ibed kede atin me bedo icoo onyo dako?
- Itamo ni pire tek pi jo nyomere me tic kede yat me lagoro nywal? Pi ngo pore onyo pe pore?
- Jo kobo ngo ikom jo onyomere ento nwongo pwod pe kede atin iyonge mwaka acel iyonge nyom?
- Tek onyo yot arom kwene me jo atino ame onyomere me lok ikom awene ame omyero onwongo gin kede atin?
- Kare mene opore me jo onyomere me cako lok ikom kop me nywalo otino?

9 **Cego.** Kwan man idwon alongo: *Tam me awene me nwongo otino, kare me nywal, kede wel otino ame myero ibed kede pire tek dang me jo onymere mok karacel. Ber pi toto kede atin ka jo onyomere okuro naka dano romo mwaka 18 kun nwongo tye atera me nywalo atin me acel. Myero dang gin dok kur pi mwaka aryo okene ame pwod pe oyaco atim me aryo.*

10 **Cikere.** Kwan man idwon alongo: *Wot igurup eka ite kobo gin acel ame ipwonyo tin ame ibino nywako kede jo okene icabiti.*

Bed ateka

30
Dakika

Apeny ame myero apeny ka adongo

- 1 Me acaki** Miyi gurupe gure ite kwano man alongo: *Tin wan obino nyako kede owote wa ikom kit ame wan omiti kwo wa bed kede ka odongo.*
- 2** Pok yi gurup aryo aryo. Anyira myero bed kede anyira kun awobe bedo kede awobe.
- 3** Kwan kop angea magi alongo: Tam kong ni ibedo wunu oco amut me radio ame itye ipenyo onywali wu. Abino kwano apeny idwon alongo. Iyi akina wu, leo apeny abic ate miyi wu dakika moro anok me gamo apeny acel acel iyi akina wu.
- 4** Kwano jami me aluba iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan apeny ame tye iyi bokci no momot. Lyonge apeny acel acel, miyi gurup ducu dakika ame romo aryo (2) me nyamo iyi akina gi ken gi ken gi ame pwod pe ikwan apeny ame olubu.

Apeny 1: Tic ango ame imito timo ka idongo?

Apeny 2: Itamo ni cwari onyo cegi me iyi anyim bed ning?

Apeny 3: Pacu ango ame imito ni ibed iye ka idongo?

Apeny 4: Gin ango ame imito cobo ka idongo adit?

Apeny 5: Itamo ni ibino bedo papu onyo toto ning?

6 **Leyo tam.** Ka gurup ducu dong ogamo apeny ducu, kobi gurup gure me aryo. Peny apeny magi ite cukuru cwiny gurup me leo agam iyi akina gi.

- Iwinyo ningi me nywako miti ni me anyim kede olwagi ni?
- Pol akre imaro leo/nyamo kede owote ni kit ango ame imito ni kwo bed kede?
- Jo adongo mene ame ingeyo ni itwero lok kedgi alubere/miti me anyim?
- Ngo ame itwero timo me weki mede kede tami me iyi anyim?
- Ngo ame itwero timo pi konyo jo atino iyi akina paci me neno ni ocobo gini tam gi me ayim?

7 **Cego.** Kwan man ooko idwon alongo: *Pire tek me bedo kede gin ame imito timo iyi kwo ni kede me tamo kite ango ame imito ni kwoni myero bed kede iyi anyim. Pire dang tek me nyako miti ni kede olwagi ni medo kede jo adongo me wek gin konyi kori ka itye idongo. Nywako miti ni bino konyi me cobo.*

8 **Cikere.** Kwan man ooko alongo: *Woti iyi gurup ete kobo gin acel ame yin ibino timo imwaka ni me konyi cobo miti.*

Tuku goga ikite me tyeko peko iyore aber

- 1 Me acaki.** Kob igurup me gure eka ite kwano man ooko idwon alongo: *Kare okene, ka peko tye pacu jo tio kede gero acalu bala lweny. Tin ni obino lok ikom ame oromo juku kede peki ikom otino wa kede owote abongo gero.*
- 2** Pok yii gurup kede yie aryo, acel kede coo kede en okene mon ka twere.
- 3** Kwan jami amyero olub idwon alongo: *An abino nyutu ti wu gin noro ame romo timere iyii paci wu onyo ikaina dano ame yin ibedo kede ikare me anyim. Iyii gurup me tuku wu no, nywak wuno yore ame ibino tyeko wuno kede peko man apat kede me gero. Katu wuno kede tuku goga moro acek cek ame ngutu ni wun itye ityeko peko no apat kede me gero. Gurupe ducu bino nyutu tuku gi. Eka abino mio wu gin okene ame ibino tuku wunu.*
- 4** Nwo kwano gin amyero otim i me 2 me wek dano ducu oniang iye aber.
- 5** Kwan yore acel ame tye piny bokci no. Miyi otuku dakika 10 me leo tam kede pwonyo tuku goga gi.
- 6** Iyo nge dakika 10, kob otuku amon me nyutu tuku goga gi.
- 7** Ka gin otyeko, kobi coo me nyutu tuku goga gi.
- 8** Icawa ni dong kwan kite me 2 ite mio gurup yikere kun ocako nyuto tuku goga gi.

Kite 1: Ineno awoti tye anyero kede bedo ikuc jo okene acalo bala dako kede icoo onyo icoo kede dako. Owote ni dang neno man eka te wango yii. Tami rweny oko dang ite cako nyeko oko. Imiti ipwiny apal cunyi wek pe dong nwo timo acal aman.

Kite 2: Ipacu wu, yin aye ibedo atin adit ame tye itwero me loyo pacu Itio pi cawa apol eka ite dwogo pacu iool. Wii bale ooko ka inwongo omega ni tye atimu gin arac kun okwero tic coko me pacu ooko. Tin ni, ibino pacu ite nwongo ni tic me oot ducu pe otimu kun omegeni atino tye alweny iyii akina gi ken gi ken gi.

9 **Leyo tam.** Kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi. Myero inen in coo kede mon ducu tye agamo apeny magi.

- Iyii pacu wu, omega ni kede amege ni maro lweny ka onyo peko moro?
- Jo onyomere ayin ingeo tyeko peko ni ngo, ka ngat acel iyii akina gi nyek kun nwongo timere rac ame ngat okene ca pe mito?
- Ka awoti okobi ni nyako ame emit onyo awobi en e mito tye ayele igin me acel, iromio mio awoti no tam ango?
- Yore ango ame itamu ni ber me tyeko peki apat igero?

10 **Cego.** Kwan man ooko idwon alongead: *Tic kede gero ka peki tye wango yii dano te mio woro bedo ape, man pe romo tyeko peki man, tyeko peko mito lok aber. Ka yin iyubere lok kede jo pacu ni medo kede owote ni ikom ngo atye awango yii, nwongo iromio nwongo okene ducu wek dong pe nwo timere.*

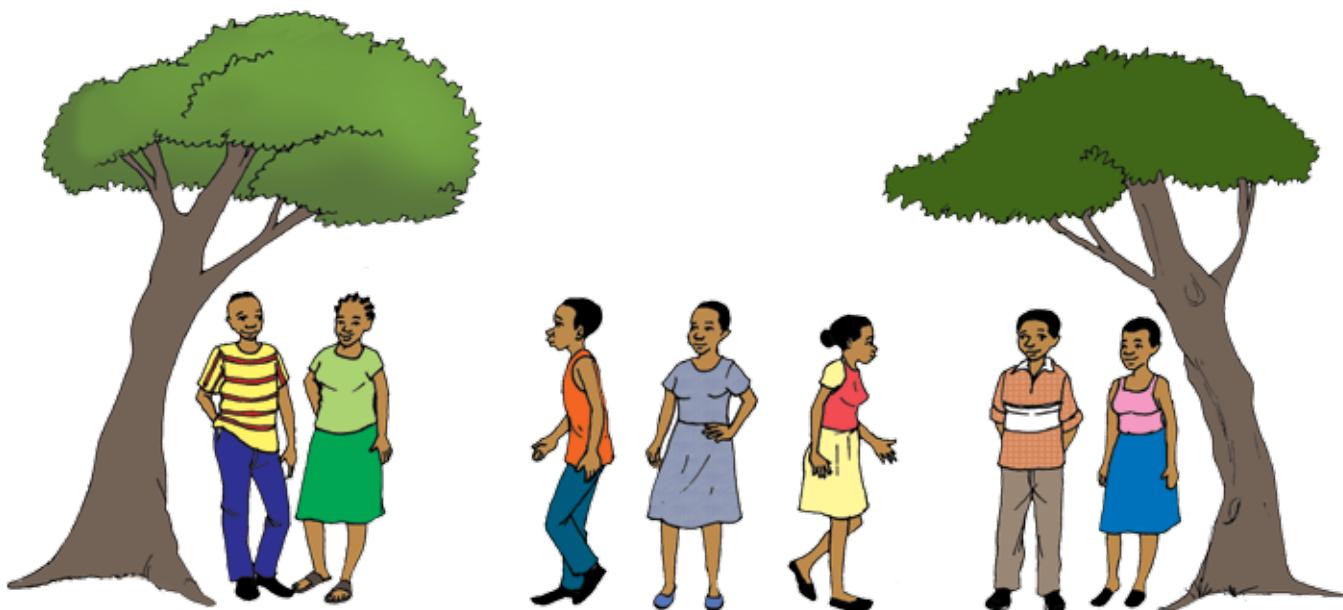
11 **Cikere.** Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iman yii jo ogure ite cimo ngat acel, ame dong idago aloo, ame iwot lok kede me tyeko peko abongo gero.*

Bed ateka

30
Dakika

Tuku ame nyutu ni kare adano oromo me rwate ibutu

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin obino lok ikom kite ango ame dong oromo ribere kede ibutu.*
 - 2 Yer kabedo aryo (acalo bala apor, yen aryo), ame bor gi tye mita 10 tenge. Kobi gurub ni kabedo acel obino lwong ni "OYIKERE" eka en okenen ca olwongo ni "PE OYIKERE". yer kakanoro idyere ame pokojami aryo ni eka ite cako nyinge ni "PE ANGEYO".
 - 3 Kwan gin omyero tim ooko idwon alongo: *Awot kobi wu ginoro acel ikom jo apapt onyomere ikodi mwaka wu no. pi jo onyomo ducu, ka itamu ni gin dong oyikere me butu, ngwec ikabedo me 'oyikere'. Ka yin itamu ni gin pe oyikere me butu, ngweci l kabedo me "pe oyikere". Ka yin pe inge dong idyere kan.*
- There is a number missing most likely number 4. This does not match English in numbering**
- 5 Kwan apor ame ocoo gi piny kani.
 - 6 Ka dong jo ducu ongweco ikabedo apapat, peny otuku aryo apapat igurup acel acel wek okobi ngo omio gi oyero agamo.
 - 7 Ka otyeko gini leo lok, kwan dok apor ame tye ocano piny ngo. Dok ite penyo otuku ngo omio gin oyero agame no eka ote loki iyii akina gi teki okwanyo agam apapat. Tim man ducu pi kop acel acel ame tye ocoo pinyi, acel acel.

- Jo onyomo 1:** Gin pwod onwongere anwonga ikarama dang obedo mat gini. Itamu ni gin dong oromo rwate ibutu?
- Jo onyomo 2:** Gin ongeyo ducu me gengo yac kede nwongo two jonyo, gin oleo lok adwong ikin gi i me rwate ibutu kun ogengere. Itamu ni oyikere gini me rwate ibutu?
- Jo onyomo 3:** Dako tye kede nyonyo ame oketo iyii awure me gengo yac eka icoo pe mito tic kede opira ribere me butu me butu. Ento gin pe opimere pi twoo jonyo. Itamu ni gin oyikere me rwate ibutu?
- Jo onyomo 4:** Ngatoro keken iyi akina gi pwod Peru oribere ibutu. Pwod dang pe oloko gin ikite me lagoro nywal onyo tic kede opera me butu. Itamu ni gi oyikere me rwate ibutu?

8

Leyo tam. Ka ame dong gin otyeko, kobi otuku me gure eka ite penyo gi apeny magi. Miyi gi cawa me gamo ame pwod Peru okobo gini iyii apeny okene.

- Nyo jo onyomo moro ikin paci wu tye abeo iot kit ame oloko iyee tin ni?
- Jo atino ngeo ni ngo ni kare gi oromo me ribere ibutu?
- Ngo atimere ka jo atino oribere ibutu ame pwod pe oyikere gini?
- Iromo mio awoti tam ni ngo ame tye atamo ribere ibutu ento en pe ngeo ka kare mere oromo me butu?

9

Cego. Kwan man ooko alongo: *Cako ribere ibutu kede ngatoro obedo tam atek tutwal tye jami apol tam kong ka dong iromo. Pire tek tutwal me yin ibedo acegi kede ngatoro okene kun nwongo iworo eke yin ikomi dang. Pire tek tutwal me yin iworo ngat okene imoko tam karacel eka ite yero wunu karacel. Pire dang tek tutwal me owote iyee me tic kede roc bol me butu ikare ducu me ribere ibutu dang me tic kede roc bol ikom ngat okene onyo tic kede me gengo nwongo two jonyo, en okene acalo yac. Ka inwongo ni iromo gwokere kede dano okene ame nwongo pwod pe iromo ribere ibutu.*

10

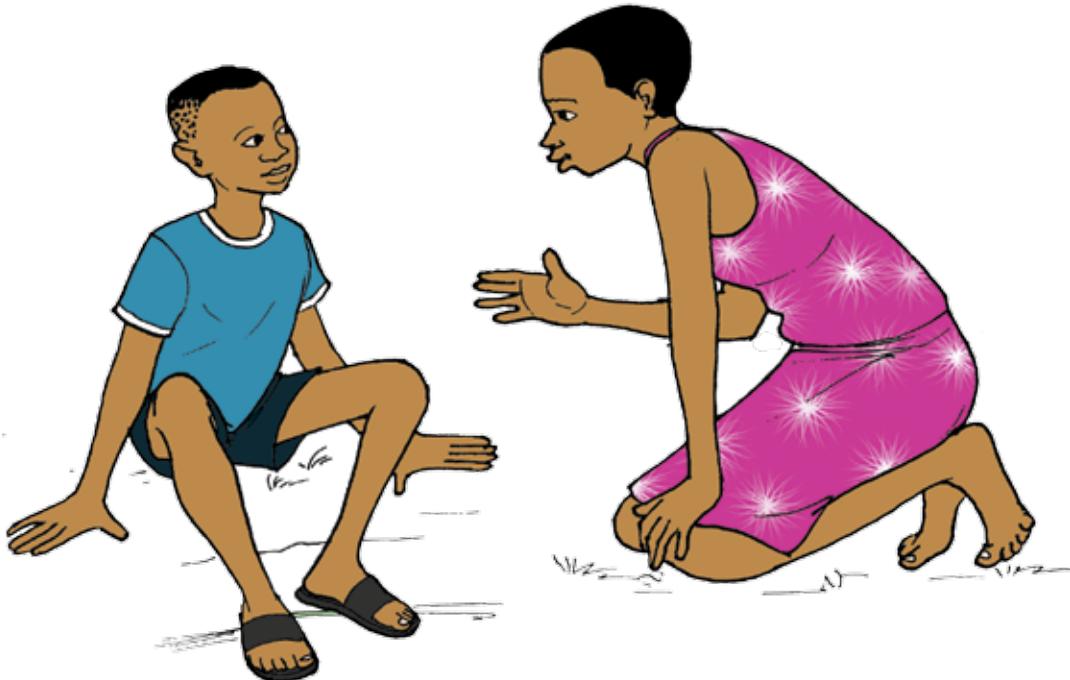
Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Woti iyii jo ogure eka ite kobi wa gina acel ame bino konyi me ngeyo, iyii anyim, ka kare ni dong oromo me ribere ibutu.*

Bed ateka

1
Cawa

Mio tam ikom kite me dongo

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin obinu wunu lok ikom kite me konyo otino atino kede wate wa ka odongo ame obedo oteka.*
- 2 Pok yii jo ooko aryo aryo mon myero bed kede mon eka coo kede coo.
- 3 Kwan man ooko idwon alongo: *Iyii akina wu, amito ni ileo wnu tam ikom kit tam ango ame imito ni i Miyi bot otino ipacu wu onyo iyii akina paci wu awakakere kede kite me bedo oteka ka gin don odoko jo aditu. Tam kong ngo kite ame onwong tye kede me bedo awobi onyo nyako atitidi ngo ame itamu ni ipwonyo ame dongo ingeo icawa ni. Man twero mede kede jami acalo beo iyii alokaloka me kom, alokaloka me kwoo wii lobo, bedo iyii oot calo icoo kede dako, tamu ribere ibutu, wot icukul, medo kede en okene apol atata. Yub tuku goga ame otuku acel iyii akena wu atuku bedo atin atidi, ame ngatu okene tye amiye ngat atididi tam ame lubere kede gin ame ileo wunu tam iye.*
- 4 Kwan gin me aluba ame tye iyore me 3 inwo me wek jo ducu oniang aber.
- 5 Miyi otuku dakika 10 me leo tam kede yubu duku goga gi.
- 6 Alyonge dakika 10 kobi ijo omakare aryo aryo ni me dok gure.
- 7 Ilyii akina cawa nono, kobi jo atye omakere aryo aryo me bino iyii dyere jo ogure te caku nyutu tuku goga gi.

8

Leyo tam. PPeny gurup kede apeny magi. Miyi gi kare me tamo eka ote dok gini iyii apeny acel acel. Kony otuku apapat me neno ni oloko, myero dang inen ni jo ducu obedo kede kare me dok jye.

- Itamo dong ni ngo me bedo apor aber bot jo atitino iyii akina paci?
- Onyo jo yee iyii akina paci wu me jo atino imio tam bot otino ikom kite me dongo, mite iyii akina icoo kede dako icukul? Pi ngo onyo ngo omio pe?
- Ibino timo ngo, me mio jo adongo nen acalo jo ame tye kede ryeko adwong okatu kare, Kodi ryeko ango ame wun ducu, acalo jo atino, tye kede?
- Ngo ame iromo timo me neon ni wateni atitino odongoo ame obedo oteka?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Acalo jo atino, itye kede ryeko adwong ingec ame iromo leo kede otino kede omego ni, neon ni gin, odongo atek! Yin itye kede kare me bedo ngat ame nyto anen aber, Pire tekek tutwal me bedo kede otino atitino kede mio gi tam ikom ngo me myero gin gen ka gin odongo, man bino mio yot kom ipacu kede paci atek.*

10

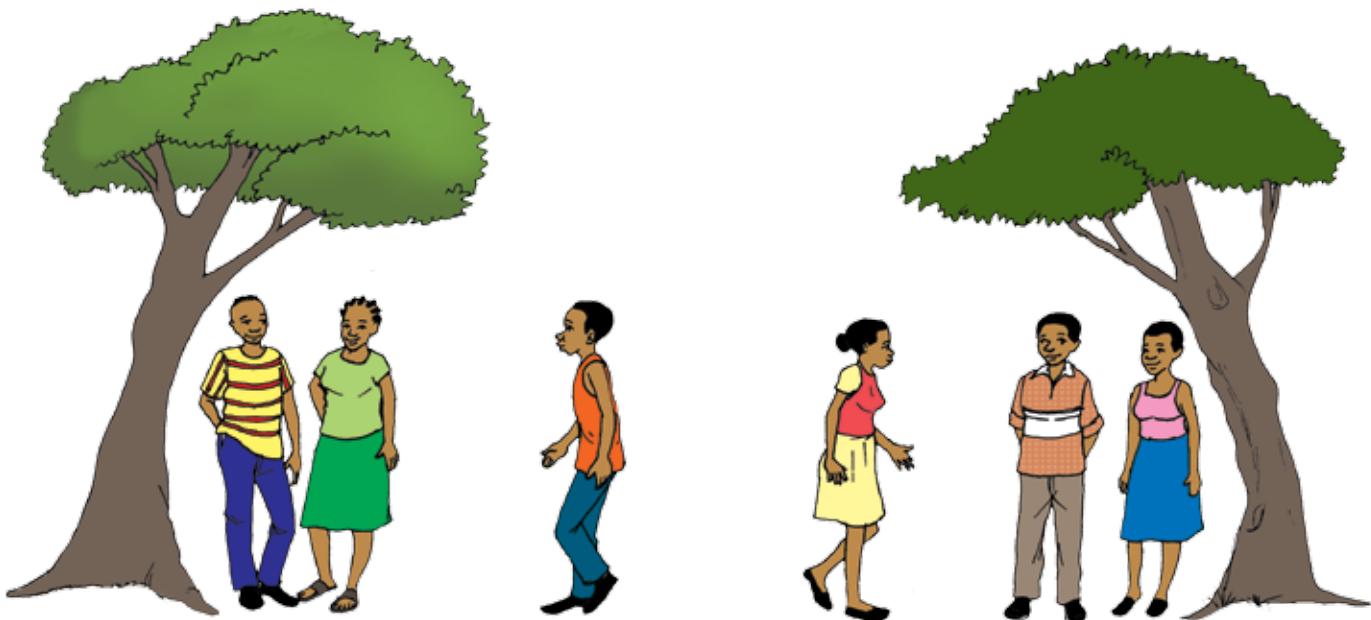
Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot iyii akina jo ogure eka ite kobo nying atinoro ame ibino bedo kede iyii cabiti kun ilok kede ikom kite me dongo.*

Bed ateka

45
Dakika

Coo kede mon yee onyo pe iyee

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin obino wunu lok ikom yore ango ame coo kede mon myero bed kede pacu onyo iyii kan ame wa obedo iye.*
- 2** Yer kabedo aryo (acalo bala aporere yen aryo), ame bor gi tye mita 10 tenge. Kobi gurup ni kabedo acel obino lwong ni "YEE" eka en okene ca olwongo ni " PE YEE".
- 3** Kwan gi me aluba: *An awot kwano kop, amito ni ingwec ika bedo ame olwongo ni "yee" ka pe iyeng kede kop man ngwec kan ame olwongo ni "pe yee," Abino penyi me titi wan go omio yin iyee onyo pe yee kede kop pi.*
- 4** Nwo kwano gin aluba me 3 eka ite neno ni jo ducu oniang aber.
- 5** Kwan kop me acel iyii bokci ipiny idwon alongo.
- 6** Ka jo ducu dong ongweco ooko ika bedo gi, peny jo aromo 2 me tito ngo omio gi oyee onyo pee oyee. Kony otuku nywako kede laro lok ikom agamgi.
- 7** Ka dong ame gin otyeko ooko, kwan kop magi ame tye iyii bokci ni acel acel, mio gi kare me ngwec ikabedo gi eka te niyango ijo aber.

- Kop 1:** Coo kede mon ducu romo tio tic ooko ka gin tye amito tio.
- Kop 2:** Coo atino kede mon atino myero tii ginororo ducu me pacu.
- Kop 3:** Toto kede papu myero ogwok gini otino kede lwoko otino.
- Kop 4:** Awobe myero bed kede cawa me bedo abeda adwong akatu anyira.
- Kop 5:** Mon ducu myero lub ngo ame cog gi okobi gi akadi bed ni pe oyee.

8

Leyo tam. Ka dong ityeko kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi me konyo otuku ducu me leo agaame gi iyii akina gi.

- Ngo ame itamu ni jo ikin paci wu bino tamu ikom kop man?
- Nga ame yin itamo ni opwonyi kede tam man ikom kopi? Me aporere, onyo onywali, otela dini ni, kede onyo awpwyi me cukul onyo jo okene en aye opwonyi kede iyee man?
- Ngo ame twero timere iyii akina paci wu ka toto kede papu oyreo me gwoko otino karacel?
- Pi ngo pire twero bedo ber me coo kede mon me leo tam karacel kede tic me pacu?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo. *Paci ame oteka tye iye obedo paci magi ame yee yii mon onyo kede icoo me leo lok gi kede tic me yii oot gi. Ka owobe onyo anyira note itic me pacu gi karacel. Ka imio awobe kede anyira kare ame nwongo, man mio pacu gi kede paci gi bedo atek.*

10

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo. *Wott iyii akina jo ogure kob tamoro acel onyo tic coro ame imito me tio kede cwari onyo cegi nino moro acel ka ame dong inyomo.*

Tuku me nywako tic

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure ite kwano man alongo: *Tin wan obino neno kit ame awobe kede anyira twero nywako kede tic me pacu, konyo ngat acel acel kede paci gi.*
- 2** Kwan cik amgi: *Man obedo tuku amit ame wan otemo geco ngo angat acel acel atuku ikome, wan ducu obino cung wunu papat inyim gurp ote nyutu tic ame awobe onyo coo twero konyo anyira onyo mon me timo. Jo me gurup ducu bino temo geco tic ango ame yin itye timo. Ka gin ogeco aber, ibedo piny eka ngat okene dok te yaa cung inyim gurup kun nyutu tic okene ame awobe twero konyo anyira timo. Cik me acel amyero olub myero imede nyutu nikwanyo ka gurup ogeco gin ame itye itimo. Cik me aryo tye ni pe oyeyi me lok onyo ngungura ti kede komi me pore. Cik me adek tye ni pe myero inyut gin ame ngat okene kong onyutu. Ka jo ducu dong ocung me nyutu, nwongo tuku dong otum.*
- 3** Nwo kwan me 2 me wek jo ducu niang aber.
- 4** Ka jo ducu dong tye atera, yer dano me acel me wot. Kwan naka 3 ite redo ni "Wot!" Dano me acel myero caki. Ka gurup ogeco aber, eka ngat olubo tye wot kun mede ni oo ka jo.
- 5** Miyi gurup ducu lelo iyom yic ni ogeco gini tic me pacu ducu.

6

Leyo tam. Ka gin otyeko, miyi gi gure ete penyo apeny magi.

- Ngo oyomo yii wu ituku ni?
- Ipacu wu, nga maro tio tic ame wun onyutu ni?
- Ngo atwero timere ka awobe ocako nywako tic kede anyira?
- Pi ngo omio itamo ni pire tek me awobe nywako tic kede anyira?

7

Cego. Kwan man alongo: *Ka coo kede mon, awobe kede anyira, onywako tic me pacu, mio tung gi kede paci gi bedo atek. Ka awobi okonyo aminere, en bedo kede kare me tio tic calo bala, tic ame apwony omiye pi atiya ipacu, ame konye me bedo icukul. Man dang nyuti jo me pacu gi kede jirani ni en obedo awobi aware. Ikare okene, ka papu onyo omega okonyo mon kede tic me pacu, man dang nwongo gin tye agwoko gi aber. Twero bedo bal me anyira weko pii ityeno.*

8

Cikere. Kwan man alongo: *Wot igurup ite cikere. Ka yin ibedo awobi, kob iwa tic acel ame yin itwero konyo amini onyo toti timo. Ka yin ibedo nyako, kob iwa tic acel ame itwero timo aber ka yin itye inwogno konye tic okene, bala kwan me cukul. Tem tamo en okene kit ame an dong amiyyi wu aporere.*

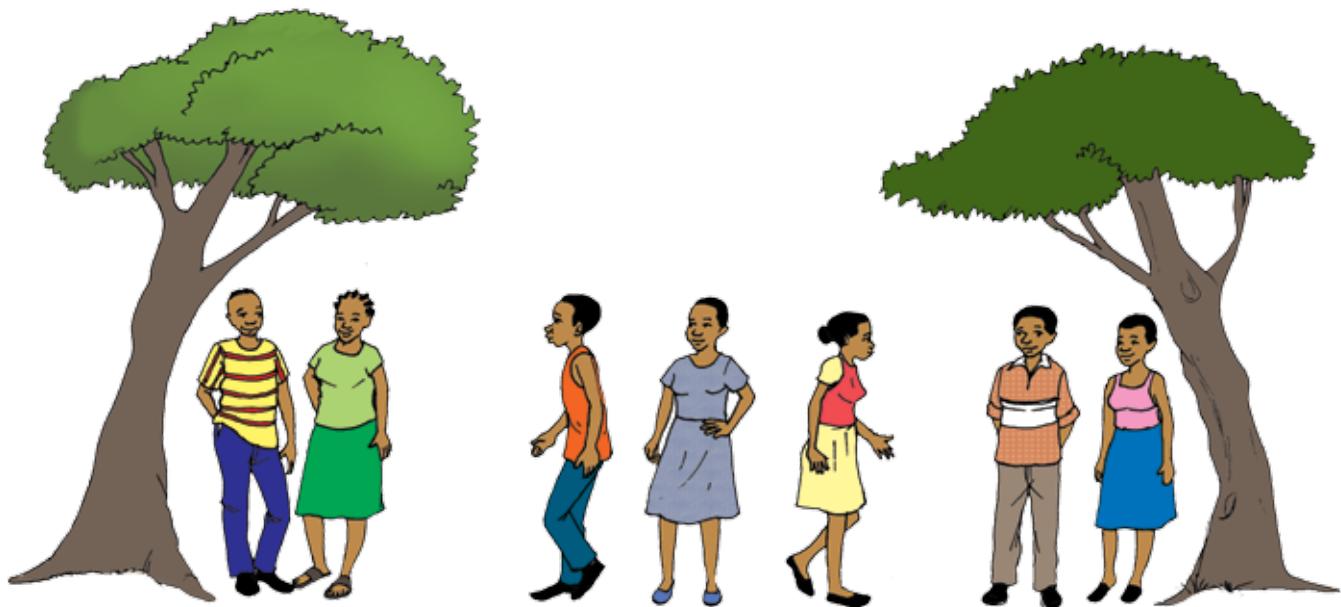

Bedo arorom

45
Dakika

Tuku ikom tic icoo kede dako

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure karacel ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom ngo obedo bedo icoo onyo dako.*
- 2** Yer kabedo aryo (aporere calo, yen aryo), ame iyi akina gi tye olagoro aromo mita 10. Miyi gurup nge ni kabedo me acel alwongo ni "COO" kede en okene "MON" yer kanoro ame pokoyii akina gi arorom ite lwongo ni "COO KEDE MON".
- 3** Kwan jami magi me aluba idwon alongo: *Abino kobo nyig lok acel. Amito ni ingec wunu ikabedo ame itamo ni nyig lok akobo no nwongere iye. Acalo bala, ka akobo ni "Toto", ngwec wunu kan ame otye alwongo ni "MON" pien mon keken en atwero bedo toto. Ka akobo ni "bor" ite tamo wunu ni coo kede mon ducu bedo aboco, nwo myero ingwec wunu kan ame otye alwongo ni "COO KEDE MON".*
- 4** Kwan jami ame myero olub iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan kop me acel ame tye piny kani.
- 6** Ka jo ducu dong otyeko ngwec ikabede gi, peny otuku aryo aryo igurup ducu pi ngo omio gin oyero kakwene ame gin otye iye ni. Cukuru cuny otuku ducu me leo tam kede owote gi acalo twere.
- 7** Ka gin dong otyeko leo tam gi, now tic kede yore man pi kop oken ame odong.
- 8** Nwo yore me tic imalo ni ducu pi kop acel acel ame tye oryeo gi piny kan.

Nyig lok oryeo

Tek	Ger	Agwok otwo
Akub lok aber Atel wii pacu	Apwony	Gwoko otino
Ngat ape agen	Tedo	Amii tam
Dakatar	Angol kopAbili	
Olony	Mara	

9

Leyo tam. Ka dong ityeko, kobi otuku gure karacel ite penyo apeny magi. Miyi gi kare me mio agama gi ame pwod pe ipenyo apeny okene.

- Nyig lokene ame inwongo tek me niango ka obedo mega acoo, mon onyo pi gin aryo ducu?
- Pola ajo tamo ni coo keken en atek, ryek, olony, kede amoko tam pi paci gi. Gin dang tamo ni mon keken en ame twero tedo kede kubu lok aber wun ineno ni ngo ikom tam magi?
- Itamo ni icoo akite pe aber twero bedo kede cuny me konyo kede gwoko? Dako aber twero bedo atek te moko tamere pi pacu? Titi wa agami.
- Ka amini atidi onyo Amaro ni okobi ni emitio bedo abili, itwero kobe ngo?

10

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Icawa okene jo me yii pacu tamo ni wan myero otim jami okene ka pien ni wan obedo coo onyo mon. Ento wii bino bale ka inwongo ni coo kede mon twero tio tic aromaroma. Calo bala, coo kede mon ducu twero bedo akom gi tek, aryek, ager, aparo pi jo/jami kede ayomo yii jo. Coo kede mon ducu twero bedo abili, ocwer bao, otedo medo kede ocat icuk.*

11

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: *Wot igurup ducu ite kobi wa gin acel ame yin itwero timo icawa ni onyo ka dong idongo, me wek jo bala yin icoo onyo dako pe dok nwo timo. Calo bala, yin awobi nyo imito temo tedo. Yin nyako imito temo kwayo dyegi. Tem tamo ngo okene me akoba pien an dong amio wu aporere oko me tamo.*

Bedo ituku goga (ceko) kede wer me cukul

- 1** **Me acaki** Kobi gurup me gure karacel ite kwani gi gin man along. *Tin ni wan obino lok ikom kit ame awobe kede anyira twero konyo owote gi me bedo icukul.*
- 2** Kwan man malo alongo: *Me acel, amiti itam wunu olwagi wu ame tye iyi akina pacu ame pe kwano. Tyen kop ango omio gin pe twero wot icukul? Miyi otuku kare me tamo ote leo tam iye. Myero inen ni pol otuku obedo kede kare me lok.*
- 3** Kwan man malo alongo: *Tyen kop okene omio owobe kede anyira pe tye akwan ene, tio tic okene ame pe mio gi kare me tyeko tic ame opwonye omio gi; bedo wot itic kede onywali; bedo gwoke amege kede omege gi onyo otino atino ame tye pacu; bedo ape yore me nwongo cente me kwan; kede pi anyira, bedo ape kede jami ame romo konyo gi ikare me kwer gi.*
- 4** Pok iyi gurup aryo. Gurup magi twero bedo anyira medo awobe iyi gi. Lwong gurup namba acel, Gurup 1 kede gurup namba aryo Gurup 2.
- 5** Kwan gin aluba man ooko idwon alongo: *Miyi gurup me 1 yik tuku goga ikom anyira ame pe twero bedo icukul pi tyen kop ame wan oleo malo no, kede ame jo pacu gi medo olwagi mere twero konye kede me bedo icukul. Miyi agurup 2 obedo me yubo wer kede myel ikom ngo mio pire tek me awobe kede anyira bedo icukul.*
- 6** Kwan dok cik me aluba iyore me 5 me wek jo ducu niang aber.
- 7** Miyi gurup magi dakika 15 me le tam te katu kede tuku goga kede wer.
- 8** Iyonge 15, lwong gurupe dwok cen bin gure karacel. Ka tye jo mogo abedo kan acegi, lwong gi me bin nen tuku agurup magi.
- 9** Kobi gurup me 1 tuk goga gi bot gurup okene.
- 10** Kobi gurup me 2 wer te myel bot gurup okene.

11 Leyo tam.

Gur jo karacel ite penyo apeny magi. Miyi otuku kare me tam kede gamo apeny acel acel. Lwong awobe kede anyira ducu me bino ituku.

- Itamo wunu ni jami awan okobo kede owero aman tye atimere ipaci wa?
- Ngo omio pire twero bedo atek pi awobe kede anyira me bedo icukul?
- Itamo ni jo ikina paci twero yee me awobe timo jami awun inyamo tin ni me kony anyira bedo icukul? Titi gi agami.
- Pola paci tye kede tam ni, ka ope kede cente adwong pacu, myero otino awobe keken en awoti icukul. Itamo wunu ningi ikop man?
- Tam ngo ame itwero mio awoti me wek amine bed icukul?

12 Cego.

Kwan man malo alongo. *Paci ame obedo OTEKA tute me mio otino gi awobe KEDE anyira bedo icukul. Ka anyira obedo icukul, gin dongo kun otye kede gum adwong me nwongo tic kun obedo gini kede paci abeco kede yot kom. Pire tutwal me anyira bedo kede kare me tio tic ame opwonye omio gi me atima nino inino. Awobe twero bedo OTEKA ikonyo amege gi itic mogo me pacu wek amegi tim tic ame opwonye omio gi me atima pacu. Awobe kede anyira dang twero bedo OTEKA kun beyo ilok kede jo adongo ikom ber abode icukul.*

13 Cikere.

Kwan man malo alongo: *Woti iyi gurup ite kobo gin acel ame itwero timo wek kony anyira ipacu wu bedi icukul.*

Icina me lagoro nywal kede ngeyo kare me yac

1 Me acaki. Kobi otuku me gure ite kwano man ooko alongo: *Tin obino winyo icina ikom rii kede yac me acaki kede lagoro yac me aryo.*

2 Kwan icina man bot gurup:

Omara kede Akullu obedo onywal anyen kede atin me dwete angwen. Akullu ngeo ni ka imito nwongo atin okene nwongo omyero epit atinere pi dwe acel okene kede tic oken me pacu. Ento Akullu tye kede mwaka 21 keken en tye kede lworo ni ka pe enywalo atin okene oyotoyot en eromo tii oko. Akullu owoto bot atic me yot kom me kin paci okobe ni en pe myero bed ilworo pien mon nywal naka akadi tye kede mwaka 30 iwot kede malo. En okoba Akullu ni bedo ber me nwongo atin me acel ame dong en oyubere itamere kede ikome. Atic me yot kom omede kede miye tam ni myero kur pi mwaka aryo ame pwod Peru otemo me yac okene pi gwoko yota kome kede yot kom atinere. Akullu kede Omara nwongo tye atic kede yore me dot acalo yore me gengo yac me aryo. (Ame olwongo ni LAM), ento atic me yot kom okoba Akullu ni yore ni tio ka atin pwod tye ka dwete 6 dwogo kede piny keken, atin doto ka cak kor apat kede ginoro okene, ka Akullu pwod pe ocako tio two dwe. En okoba Akullu ni calo dong atin tye dwete 4, Akullu kede Omara omyero cak yikere me cako tic kede yore okene me lagoro nywal acalo, Tic kede opira me butu, mwonyo yat me gengo yac, tucere kede yat me ipico me gengo yac, kwoyo yat ibad, onyo nyonyo ame oketo iyi awura (IUD). Akullu kede Omara oleo tam gi karacel ote yee me yero yo acel ame mio gi obedo pi mwaka aryo abongo yac okene.

3 Kwan icina man dok inwo bot gurup.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi ite mio gi kare me leo tam kede agam gi iyi kingi. Myero inen ni ilwongo coo kede mon me leo agam gi kede gurup.

- Ngo omio itamo ni dako omyero kur naka ka eromo mwaka 18 eka ete cako nywal?
- Ngo omio jo ame onyomere omyero kur pi mwaka aryo me yaco atin me aryo?
- Kob nga, ame tye kede twero me gengo yac kede ngo omio itamo ni tye amano? Itamo ni obedo icoo, ya dako onyo jo onyomere ducu?
- Peki ango ame jo atino beo iye irii kede yac gi me acel?
- Ngo ame jo atino romo timo me mio gi gengo peki ame mio gi orii kede yac me acel?
- Peki ango ame jo onyomere atino nwongo ikare me lagoro yac kede mwaka aryo?
- Ngo ame jo onyomere romo timo me gengo peki me lagoro yac?

5

Cego. Kwan man ooko alongo: *Man pire tek me mona atino kuru naka ka kare ame kom gi kede tam gi dong oromo me nwongo otino, naka ka mwaka gi oromo 18. Yac oko oyotoyot iyonge nywal cicut romo kelo peko me yot kom ikom toto onyo atin. Romo dang kelo peki me cente kede gin acama mio dongo atin bedo atek. Woti i dakatal atitino onyo bot atic me yot kom me kin paci me leo tam iyore apapat ame iromo yero me rii kede yac me acel onyo lagoro nywa pi yaco atin me aryo.*

6

Cikere. Kwan man ooko alongo: *Woti iman yii jo ogure eka ite cako nying atic me dakatal atitino kede atic me yot kom me kin pacu ame ingeo ame itwero lok kede pi yore aber me lagoro nywal.*

Tuku ame nyutu kit ame kongo lucu kede tami

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ete kwano man ooko alongo: *Tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom ngo ame timere ka jo omato kongo atek.*
- 2** Goo lain ame borere romo mita 3 piny, kun itio kede lut onyo cingi.
- 3** Kobo otuku me rye atir iyi agike me lain acel ipiny.
- 4** Kwan jami me aluba man: *Amito ni wun ducu itam ngo aber ame ibino timu ikwoo wu ikare me anyim. Man romo bedo ginoro me kare anonok ame abino, calo bala "Amito nwongo tic diki." Onyo romo bedo ginoro me kare abino anyim, calo bala "Amito bedo acato wil nino moro acel." Kong itam ni dong gin ame imito tye dong inget lain me agiki, ame dong itye inwongo cegi me yin tunu iye. Dano acel acel, awot ame tye aloko gin ame en imito along ame jo ducu romo winyo kun iwoto ame ilubu laini naka iyi agiki mere. Kong dong imiyie bala laini obedo pem, ame ogero malu iwi yamu. Omyero iwot ame tyeni acel tye anyim, gwok tyeni ilain. Abino bedo kwano wel tyeno adi ame tyeni oya kede ilain. Ka ame dano me acaki otunu iyi agiki eka dano me namba aryo dok te cako wot.*
- 5** Kwano kop me aluba iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 6** Cak wunu tuku. Myero inen ni otuku coo kede mon ducu okobo gin agin omito ducu idwon alongo kun owoto ongolo yii lain iryeko, kun ogwoko tyen wu ducu ilain. Akwan ooko alongo ikare ducu ame tyen otuku oya ooko ilain akaka bedo iwi lain.
- 7** Ka ame dong gurup ducu otuno oko iyi agiki me lain, kwan man: *Icawa ni dok owot cako tuku ni itit. Icawa ni, wun ducu myero imiyi wang wu oko eka ite cako wire tyeno angwen oyotyot, ame nwongo pwod pe ikobo gin ame imito eka ite wot ngolo iyi lain.*
- 8** Cak tuku. Ame nwongo mon onyo coo pwod pe ocako wot iwi lain, myero inen ni imio otuku owire tyeno angwen, kobi gi nwo gin ame gin amito ame pwod Peru ocako wot ilain. Kwan tyeno adi ame ngat acel acel tyene oya kede ilain akaka bedo iwi lain. Acel acel tyene oya kede ilain aka bedo iwi lain.

9

Leyo tam. Ka ame gin ducu dong otyeko naka iyi agiki, peny apeny magi.

- Onyo wire omio tuku obedo atek?
- Itamo ni tuku ni cal kede mato kongo iyore mene?
- Itamo ni matu kongo romo mio bedo atek iyore ango me yin inwongo gin ame imito?
- Itamo ni yore mene amato kongo balo kede pacu ame tye iyi akin paci?
- Itamo ni piny myero omat kong iyore aber?

10

Cego. Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong twero kelo peki apol bala pe timo peny aber icukul, tuku medo kede moko tam arac. Romo mio komi bedo alit kede timo jami ame wango yii keni onyo bot jo okene, calo ribere ibutu abongo tic kede roc bol onyo bedo lweny atata. Ka imato kongo adwong okato kare oko, romo bedo ateki me nwongo gin ayii mito. Tye jami apol ame iromomo timo apat kede mato kongo te miyi bede dano ayie yom dang ogwokere.*

11

Cikere. Kwan man ooko alongo: *Wot iyi gurup eka ite cako nyung ginoro acel ame yin iromomo timo ame mio yin kede owote ni mato kongo iyore aber.*

Bulu ame tye kede two kwikwing, two okene onyo angwal pe myero tuk ento romo mio tam.

Kad me tic pi bulu ame onyomere onyo tye kede otino

(Mwaka 15-19)

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Republic of Uganda

Gurup me kad me tic man tye iye:

- Icina me lagoro nywal kede ngeo kare me yac
- Tuku goga apapu oteka
- Tuku ame nyutu kit ame mato kongo lucu kede tami
- Icina ikom otino awor
- Miyo tam ikom kite me cobo peki
- Wer me mara ame pe gik
- Bedo ame ingeo apenyi
- Yat ame otucu kede mon pi lagoro nywal. Ateni onyo goba
- Yat ame omwonyo pi gengo yac. Ateni onyo goba
- Waya ame oketo iyi awura(IUD) ateni onyo goba
- Roc bol obedo ateni onyo goba
- Yat ame okwo ibad mon ateni onyo goba
- Yat me gengo yaco pi peko ame otimere atura
- Doto atin kede cak kor keken pi dwete abicel ateni onyo goba
- Yero apenyi pi kabedo na me kare me ayim
- Tam pi otino na
- Tuku ikom tic acoo kede mon
- Tam me maro otino wa
- Tuku icina me mato kongo iyo aber
- Miyo tam ikom moko tam
- Yot kom me ot nywal ame iyero. Iyee onyo pe iyee
- Bedo ikwo aber iyi akina jo omyomere. Iyee onyo pe iyee

Illustration & Design:

Kad magi ame bino tic kede: jami me aluba

Kad me tic man obedo ngo?

Ikom tic acel acel tye iye yore ame bulu twero tic kede me cako nyamo lok kare acel ikom bedo aromrom, yot kom kede gwokere. Tye jami apol apapat me atima ikad man calo bala tuku, leyo tam, laro lok, penyo tam alwak, wer, myel medo kede tuku icina.

Nga ame romo tic kede kad man?

Gurup abulu adongo ame onyomero nyen onyo bulu onwal nyen (mwaka 15-19)

Kadi otwero tic kede igurup ame tye kede coo ducu, onyo gurup ame tye kede coo onyo mon. Ka tye coo onyo mon keken iyi gurup itwero cako gurup aryo ite mede kede tic anyim.

Nga ame twero bedo atela pi tic ame tye ikad man?

Ka gurupi tye kede miti me timo tic acel iyi kad man, myero inen ni iyro dano acel igurup me bedo atela. Myero pe opwony dano man, ento myero bed ngat atwero kwano gin ame tye ikom tico kun bedo agonya me telo gurup itic. kad man bino kede gin ame cimo kit me telo gurup apapat kun konyo kor atela iyubere pi tiyo tic aber.

Wan oromo tic kede kad man ikare mene?

Itwero tic kede kad man icawa moro keken ame itye imito yomo yii gurup! Itwero timo tic ame tye ikad icawa me cokere wu me kare ducu onyo ikare me tic apirgi tego.

Oromo tic kede kad man ningo?

1. *Yer ticoro keken:* Kad man otwero tic kede iyore moro keken. Iromo kwanyo ticoro keken ame lubere kede miti ajo ame tye igurupi onyo kit ticoro keken ame imito wunu timo.
2. *Ngi yii kad man aber:* Dano ame oyero me telo tic myero ngi yii kad man aber ame pwod pe ocako tic kede. Iwii tic ducu, ibino nwongo nying tic, nyig kop ame tic man bino lok iye (Yot kom, bedo arorom gwokere onyo “bedo ateka”) kede kare ame ogeco ni tic man bino tero.
3. *Kwan jami me aluba:* Tic acel acel tye kede acaki mere ame myero atela kwan alongo bot jo me gurup ame pwod pe tic ocakere.
4. *Lub iyore iyore kit ame ocoo kede ikad man:* Yore okene kobo ni “kwan man idwon alongo bot jo me gurup” ame nyutu ni atela myero kwan gin ame ocoo pi yore naca me wek jo me gurup ducu winy kite me cako tic. Yoo okene bino penyo atela me timo jami acalo “giro lain piny kede yat” ame myero atela pe dok kwan alongo, ento myero mede ka anyim kede timo.
5. *Bed kede gurup me leyo tam:* Ka gurup dong otyeko tic oko, tye apeny okene me alea ame atela bino penyo gurrup me miyo gi kero me mede leyo tam akwako tic man.
6. *Kwan kop cego:* Iyonge leyo tam, atela myero kwan alongo kop cego akwako kad man.
7. *Peny jo me gurup me yee cikere:* Iyi agiki mere, atela bino kwano dul me cikere ikad man. Icikere man, mito ni ngat acel acel igurup myero kob gin acel ame rwate kede tico, ame dok gin bino cikkere me timo ikare me anyim.

Ngo me aluba bot atela me gurup

Kadi nwongo itelo gurup con onyo man obedo tyen ni me acel, obedo yore aber me kwano tam magi ducu ame pwod pe icako tic.

- Wek jo me gurup en alok apol.
- Dii cunyi – ka ipenyo apeny ame tye ikad man, mii jo me gurup dakika moro anok me tamo kit agamere tye kede ite miyo gi kare me gamo.
- Cukuru cuny me tic ka ipenyo apeny, cukuru cuny jo apol igurup me gamo ikaka ngat acel onyo jo aryo. Bed itam ocwiny me penyo bulu acoo medo kede bulu anyira me miyo tamgi.
- Leng wangi anok eka ite bwonyo
- Tic kede leb ayot – ka tye nyig lok iyi kad man ame jo me gurup pe twero niang, tute me miyo gin niang iyore moro keken.
- Kop aber kede idwon alongo.
- Wek lok me leyo tam cung ikom apeny ducu ame tye iyi kad me tic magi.
- Mwole ite pwoyo jo me gurup. Pe tye agam moro aber onyo arac ame lubere kede apeny ame tye iyi kad magi. Kad magi tye me yabo leyo tam ame dong cukuru cuny jo kun pe ingoli gi kop.
- Pe ilengere ileyo tam iyi akina jo me gurup; cukuru ka cuny jo me gurup wek olee gini tamgi apapat iyi akina gi.

Bed ame yii YOM KEDE KUC!

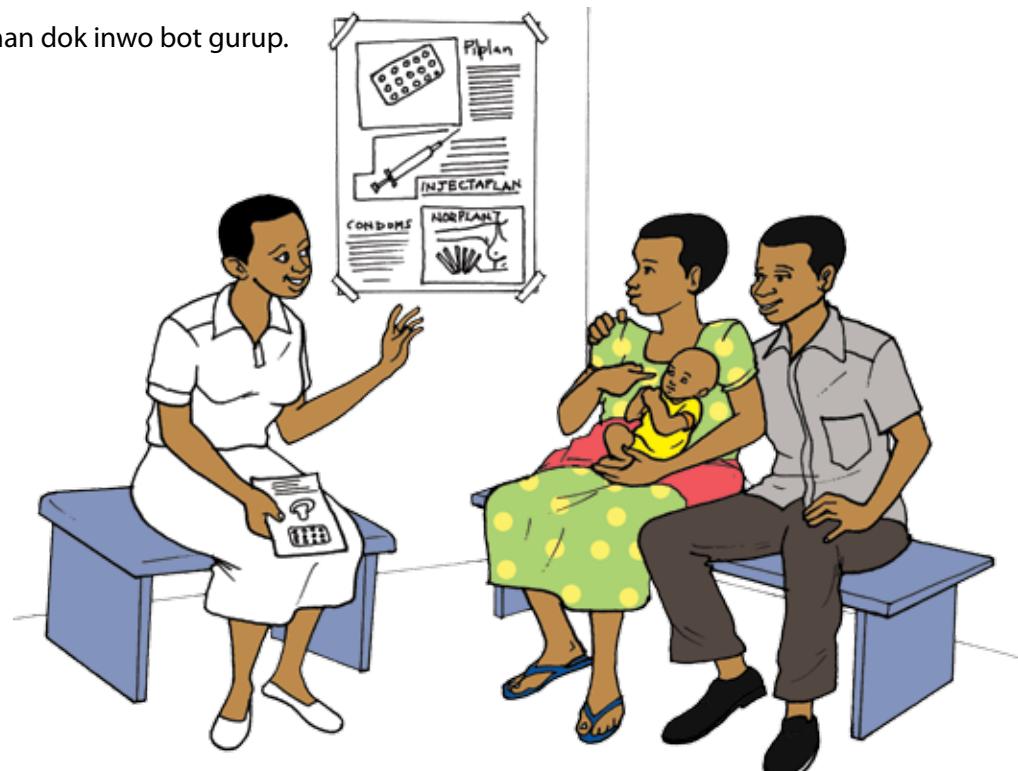
Icina me lagoro nywal kede yac ikare ame gwoko yotkom

1 Me acaki. Kobi otuku me gure ite kwano man okoo alongo: *Tin obino winyo icina ikom rii kede yac me acaki kede lagoro yac me aryo.*

2 Kwan icina man bot gurup:

Omara kede Akullu obedo onywal anyen kede atin me dwete angwen. Akullu ngeo ni ka imito nwongo atin okene nwongo myero epit atinere pi dwe acel okene kede tic okene me pacu. Ento Akullu tye kede mwaka 21 keken en tye kede lworo ni ka pe enywalo atin okene oyotoyot en eromo tii oko. Akullu owoto bot atic me yot kom me kin pacu pi penyo tam. Atic me yot kom me kin paci okobe ni en pe myero bed ilworo pien mon nywal naka akadi tye kede mwaka 30 iwot kede malo. En okobi Akullu ni bedo ber me nwongo atin me acel ame dong en oyubere itamere kede ikome. Atic me yot kom omede kede miye tam ni myero kur pi mwaka aryo ame pwod Peru otomo me yac okene pi gwoko yota kome kede yot kom atinere. Akullu kede Omara nwongo tye atic kede yore me dot acalo yore me gengo yac me aryo. (ame olwongo ni LAM), ento atic me yot kom okobi Akullu ni yore ni tio ka atin pwod tye ka dwete 6 dwogo kede piny keken, atin doto ka cak kor apat kede ginoro okene, ka Akullu pwod pe ocako tiyo two dwe. En okobi Akullu ni calo dong atin tye dwete 4, Akullu kede Omara omyero cak yikere me cako tic kede yore okene me lagoro nywal acalo, Tic kede opira me butu, mwonyo yat me gengo yac, tucere kede yat me pico me gengo yac, kwoyo yat ibad, onyo nyonyo ame oketo iyi awura (IUD). Akullu kede Omara oleyo tam gi karacel ote yee me yero yo acel ame miyo gi obedo pi mwaka aryo abongo yac okene.

3 Kwan icina man dok inwo bot gurup.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apenye magi ite miyo gi kare me leyo tam kede agam gi iyi kin-gi. Myero inen ni ilwongo coo kede mon me leyo agam gi kede gurup.

- Ngo omiyo itamo ni dako myero kur naka ka eromo mwaka 18 eka ete cako nywal?
- Ngo omiyo jo ame onyomere omyero kur pi mwaka aryo me yaco atin me aryo?
- Kob nga, ame tye kede twero me gengo yac kede ngo omiyo itamo ni tye amano? Itamo ni obedo icoo, ya dako onyo jo onyomere ducu?
- Peki ango ame jo atino beo iye irii kede yac gi me acel?
- Ngo ame jo atino romo timo me miyo gi gengo peki ame miyo gi orii kede yac me acel?
- Peki ango ame jo onyomere atino nwongo ikare me lagoro yac kede mwaka aryo?
- Ngo ame jo onyomere romo timo me gengo peki me lagoro yac?

5

Cego. Kwan man okoo alongo: *Man pire tek me mon atino kuru naka ka kare ame kom gi kede tam gi dong oromo me nwongo otino, naka ka mwaka gi oromo 18. Yac oko oyoyot iyonge nywal cicut romo kelo peko me yot kom ikom toto onyo atin. Romo dang kelo peki me cente kede gina acama miyo gwoko atin bedo atek. Woti idakatal atitino onyo bot atic me yot kom me kin paci me leyo tam iyore apapat ame iromo yero me rii kede yac me acel onyo lagoro nywal pi yaco atin me aryo.*

6

Cikere. Kwan man okoo alongo: *Wot iyi akina jo ogure eka ite cikere. Ka ibedo icoo, kob tic acel ame ibino tio me konyo dako ni, onyo dako ame ibino nyomo ikare me anyim. Ka ibedo dako kob gin acel ame bino timo aber, calo bala ribere kede jo igurup me kin pacu, ka otye akonyi kede tic me pacu.*

Bed ateka

45
Dakika

Tuku goga apapu oteka

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man okoo idwon alongo: *Tin ni obino kop ikom kom yore ame papu romo konyo kede atin ikite me gwoko pacō kede tiyo tic mogo me pacō.*
- 2** Pok gurup oko atitin ijo 3-4. Coo kede mon omyero ribere kara acel.
- 3** Kwan gin aluba man okoo alongo: *I yi gurup wu amito ni itam dong ni ibedo wuno jo onyomere calo dako kede icoo, kede otino. Iwot wuno yubu tuku goga ame nyutu ni papu konyo toto gwoko otino kede konyo me tiyo tic mogo me pacō. Man mio wu kare me weo kun dang ibedo karacel kede otino wu. Tye yoo acel amyero ilubu. Coo myero tuk bala obedo gini mon kede mon myero tuk bala obedo coo! Eka jo okene bino tuku bale obedo gini otino.*
- 4** Nwo kwano gin omyero otim iyore me adek wek jo ducu te niang.
- 5** Mi gurup dakika 15 me katu kede tuku goga ame gin oyubo.
- 6** Iyonge dakika 15, lwong dok gurup me dwogo gure.
- 7** Mii gurup me acel cak ngutu tuku goga gi.
- 8** Ka dong ame otyeko gini, lwong dok gurup okene wek ongut tuku gi.

9

Leyo tam. Ka dong ame gurup duc ongutu tuku. Peny apeny magi. Mi otuku kare me tamo kede leyo tam iyi agam gi. Myero inen ni ilwongo coo kede mon ducu me gamo apeny magi.

- Iwinyo ni ngo ka ituku kakan apat ame pe myero ituki icawa bala icoo onyo dako?
- Itamo ni ber me coo inywako tic mogo me paco ikin paci ame tye icalu wu?
- Tye coo moro ame ingeo ame gwoko otino kede tiyo tic mogo me paco kede mon gi?
- Itamo ni coo ame konyo mon kede gwoko otino bino kelo alokaloka aber aya nyo alokaloka arac iyi akina paci? Niang wa iyi agami ni.
- Pi ngo omio pire tek me papu ibedo kede otino gi?

10

Cego. Kwan man okoo idwon alongo: *Papu atek obedo en agwoko otino, mio kony bot dako mere, kede bedo calo bala angut yi paco mere. Ka papu konyo tiyo tic me paco kede gwoko otino, otino dongo ayi gi yom, kede atek, ame romo bino bedo otela ikin paci gi.*

11

Cikere. Kwan man okoo alongo: *Wot iyi akina jo ogure eka ite cikere. Ka ibedo icoo, mi wa tic acel ame ibino tiyo me konyo dako ni, onyo dako ame ibino nyomo ikare me anyim. Ka ibedo dako kobi wa gin acel ame irombo bino timo aber, Calo bala ribere kede jo igurup me kin pacu, ka itye kede konyo tic me paco.*

Tuku ame nyutu kit ame mato kongo lucu kede tami

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ote kwano man okoo alongo: *Tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom ngo ame timere ka jo omato kongo atek.*
- 2** Goo lain ame borere romo mita 3 ping, kun itio kede lut onyo cingi.
- 3** Kobi otuku me ryeye atir iyi agiki me lain acel ipiny.
- 4** Kwan jami me aluba man: *Amito ni wun ducu itam ngo aber ame ibino timu ikwoo wu ikare me anyim. Man romo bedo ginoro me kare anonok ame abino, calo bala "Amito nwongo tic diki." Onyo romo bedo ginoro me kare abino anyim, calo bala "Amito bedo acat wil nino moro acel." Kong itam ni dong gin ame imito tye dong inget lain me agiki, ame dong itye inwongo cegi me yin tunu iye. Dano acel acel, awot ame tye aloko gin ame en emitio alongo ame jo duc romo winyo kun iwoto ame ilubu laini naka iyi agiki mere. Kong dong imiyie bala laini obedo pem, ame ogero malu iwi yamu. Omyero iwot ame tyeni acel tye anyim, gwok tyeni ilain. Abino bedo kwano wel tyeno adi ame tyeni oya kede ilain. Ka ame dano me acaki otunu iyi agiki eka dano me namba aryo dok te cako wot.*
- 5** Kwano kop me aluba iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 6** Cak wunu tuku. Myero inen ni otuku coo kede mon ducu okobo gin agin omito ducu idwon alongo kun owoto ongolo yii lain iryeko, kun ogwoko tyen wu duc ilain. Kwan okoo alongo ikare ducu ame tyen otuku oya okoo ilain akaka bedo iwi lain.
- 7** Ka ame dong gurup ducu otuno oko iyi agiki me lain, kwan man: *Icawa ni dok owot cako tuku ni itit. Icawa ni, wun ducu myero omii wang wu oko eka ite cako wire tyeno angwen oyotyot, ame nwongo pwod pe ikobo gin ame imito eka ite wot ngolo iiyi lain.*
- 8** Cak tuku. Ame nwongo mon onyo coo pwod pe ocako wot iwi lain, myero inen ni imiyo otuku owire tyeno angwen, kobi gi nwo gin ame gin amito ame pwod Peru ocako wot ilain. Kwan tyeno adi ame ngat acel acel tyene oya kede ilain akaka bedo iwi lain.

9

Leyo tam. Ka ame gin ducu dong otyeko naka iyi agiki, peny apenye magi.

- Onyo wire omiyo tuku obedo atek?
- Itamo ni tuku ni cal kede mato kongo iyore mene?
- Itamo ni matu kongo romo miyo bedo atek iyore ango me yin inwongo gin ame imito?
- Itamo ni yore mene amato kongo balo kede pacu ame tye iyi akin paci?
- Itamo ni pingo myero omat kong iyore aber?

10

Cego. Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong twero kelo peki apol bala pe timo peny aber icukul, tuku medo kede moko tam arac. Romo miyo komi bedo alit kede timo jami ame wango yii keni onyo bot jo okene, calo ribere ibutu abongo tic kede roc bol onyo bedo lweny atata. Ka imato kongo adwong okato kare oko, romo bedo ateki me nwongo gin ayii mito. Tye jami apol ame iromoo timo apat kede mato kongo te mii bede dano ayie yom dang ogwokere.*

11

Cikere. Kwan man okoo alongo: *Wot iyi gurup eka ite cako nyinying ginoro acel ame yin iromoo timo ame miyo yin kede owote ni mato kongo iyore aber.*

* Bulu ame tye kede two kwikwing, two okene onyo angwal pe myero tuk ento romo miyo tam.

Bed ateka

30
Dakika

Icina ikom otino awor

1 Me acaki. Kobi gurup gure eka ite kwano man okoo alongo: *Tin ni wan obino lok iyore me pwonyo otino ikite me woro abongo pwodo gi kede lut onyo gero.*

2 Kwan icina man bot gurup:

Amongi kede Omara otye ogwoko otino gi awobe aryo kede akeo gi Kipwola ame totere obin otoo oweko en pwod tidi acalo omego pire tek, en amwaka mere tye 9 olubu me mwaka 12, kakanoro ducu ame en atye mwaka 12 ni tye awot iye en atidi ni bedo lubu, Icawa okene olwenyo gini, Amongi ame tye kede tic apol woki, me foto kede me kin pacu, VSLA, yie wang atek ka otino awobe ni olwenyo. En mito ni ipwodgi me wek gi pwonyere. Kadi kono bed amanono, Amongi pe mitu ni epwod gi pien en obin ocikere l kare okatu.

Amongi ngeo ngo ame pwodo otino obedo pien wie poyo kit ame onwongo onywale pwode kede medo kede otino oken. En wiye poyo atek ikom kit ame onwongo ekok kede ipacu gi. Akadi kono, bed ni Amongi wie pe romo poyo pingo onwongo opwode. Pe tye ngatoro ame romo kobe ngo ame en onwongo timo arac kede kit ame en onwongo bedo kede; gin pwode ka apwoda nono nono. En opoyo ni onwongo elworo totere kede etemo gengo ni totere pe myero pwode onyo daa kede. Ikare ame Amongi onwongo otino mere, en openyere kene, "ka ebedo pwodo otino mere miyo gi obedo jo aber?" Amongi wie opoyo ni pwode pe gengo kit ame en ibedo kede.

Onywale omara onwongo pe pwode. Gin tyeko peko gi kede lok otino gi, kede konyo otino gi me niang apokapoka ikin gin aber kede arac. Gin opwonyo otino ikom kit aber kede gene, wore, kede gwokere. Pien gin pe dago jo okene, otino gi onyuti gi ni peko oromo tyeko l yore me lok. Aworo ni, ka awobe onwongo tye alweny, Omara tero dakika moro anok me bedo kede gi ping eka te penyo gi me kobo ngo omiyo gin tye alweny, lyonge lok kedgi en te kobi gin acel acel me bedo te ling itii pi dakika 10 kede tamu pingo omiyo gin maro tuku kede jo okene. Ame dong otyeko gini bedo ping gin obwonyo iyi akina gi otee wot gini mede kede tuku.

3 Kwan icina ni inwo bot gurup.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi. Myero inen ni otuku onwongo kare kede cawa me leyo tam ikom agam gi pi apeny acel acel ame pwod pe okato gini iyii apeny okene.

- Pingo itamo ni jo tio kede daa onyo gero me pwonyo otino gi ikin paci wu?
- Yoo ango ame oromo tic kede me pwonyo abongo tic kede gero onyo daa?
- Yoo ango ame itamo ni iromo tic kede me pwonyo otino ni ame cal kede yore ame onywali opwonyi kede?
- Ibino timo ni ngo me pwonyo otino ni ame pat kede yore ame onywali opwonyi kede?
- Yoo mene ame itwero nyutu kede mara bot otino kede gwoko gi?

5

Cego. Kwan man okoo alongo: *Tye yore apol me pwonyo otino ame pe obedo yore me gero. Lok kede otino ni ikom kit ame gin obedo kede kobi gi ngo agin otimo arac bino konyo gi me ngeo kite me bedo aber. Miyo gi tic apol onyo balo cawa gi me tuku oko bino konyo gi me pwonyere kede kite me bedo, gini rwenyo kucoro ento pe rwenyo mara ni ikomgi.*

6

Cikere. Kwan man okoo alongo: *Woti iyii akina gurup eka ite kobi gi cikere kede ginoro acel ame obino pwonyo kede otino gi ame pe obedo pwodo gi onyo daa kedgi.*

Miyo tam ikom kite me cobo peki

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man okoo alongo: *Tin wan obino wunu lok ikom kite me tyeko peko ikin owote wa kede lok apati gero.*
- 2** Pok gurup oko iyie aryo. Coo kede mon myero rubere iyi gurup magi.
- 3** Kwan gin amyero olub malo: *An abino kwano icina aryo acegocego akwako jo onyomere ikodi mwaka wu iyi gurup wu no. Igurup wu no, lee wunu tam iyi kite ango ame gin bino tyeko kede peko gi iyore me lok alubere kede peko gi, apat kede tic igeri. Yub tuku icina moro acekcek ame ngutu kit ango ame yin itamo ni ibino tyeko kede peko apat kede yore me gero.*
- 4** Kwan gin omyero olub ame tye iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan icina ame tye iyii bokci me acel ipingi.
- 6** Mii otuku dakika 10 me leyo tam kede me yubu tuku icina gi.
- 7** Iyonge dakika 10, lwong gurup me dwogo gure.
- 8** Kobi gurup me nyutu tuku icina gi acelacel.
- 9** Kwan icina me aryo ame tye iyii bokci ipingi, eka ite miyo gurup dakika 10 me yubu dok tuku icina gi anyen.
- 10** Kobi gurup me dwogo gure eka ote cako nyutu tuku icina gi acelacel.

Icina 1: Okao kede Kipwola gin onyomere obedo dong aromo mwaki aryo dang otye ogwoko cente gi ni myero gin onywäl atin. Iyongeye Okao ocako wot ika mato kongo kede owote mere akaka wot itic. En dwogo pacu ame omer abongo akadi cente kun daa idako mere Kipwola. Kipwola obin ogamo doge igero kede daa, en obin odaa pi mero Okao pien. Okao kare okene lwenyo kede ka omer.

Icina 2: Achieng kede Obita onyomere dang otye kede otino adek. Aceng yac kede atin me dwete angwen iyonge en tye awinyo agoro atek me en tiyo gin amyero en tii, calo tedo dek kede neno otino ducu. Ka Obita odwogo pacu ika ticere pwode pien nwongo dek pe ocek kede ot dang nwongo pe tye acil.

11 Leyo tam.

- Ngo omiyo kit peki acal magi dwong tutwal iyi akina paci wu?
- Jo onyomere tio kede yore me gero me tyeko peko gi aya onyo oloko gini aloka pi tyeko peki gi?
- Pingo omiyo pire tek me nwongo kite me tyeko peko apat kede yore me gero?
- Jami ango ame jo onyomere romo timo me tyeko peko gi abongo tic kede yore me gwero?

12 Cego.

Kwan man okoo alongo: *Kajo onyomere olwenyo iyii akina gi kelo lworo, arem kede wang yic. Man miyo gi pe otyeko peki ame gin-nwongo otye olweny pire ni. Lok kede awoti bino konyo wu me tyeko peko iyi akin wu te miyo wat aber bedo atye iyi akina wu. Pire dang tek me nyutu otino wu kite me tyeko peko abongo gero onyo lweny.*

13 Cikere.

Kwan man okoo alongo: *Woti ikin jo ogure eka ite penyo gin acel-acel ngo ame gin bino timo ikare me anyim me tyeko peki abongo tic kede gero.*

Bed ateka

45
Dakika

Wer me mara ame pe gik

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man okoo alongo: *Jo apol tamo ni kare ame ber me maro kede awoti obedio ikare ame nwongo pwod icako wunu mite amita. Tin obino kop ikom kite anga ame oromo gwoko mara kede yom yic naka ikare ame inyomere.*
- 2 Pok gurup oko atitino kede jo aromo 3-4. Coo kede mon omyero rubere oko ento jo onyomer omyero pe ipok yii gi.
- 3 Kwan jami me aluba okoo alongo: *Tam dong ni jo onyomere ame otyeko mwaka abic gin otio atek, pi otino gi aryo ame ool atek nino ducu. Ope gini kede cawa me gin iribere. Tam anga ame iromo miyo gi wek mara gi te mede ameda? Gin romo lok ni ngo iyi ikina gi kede bedo ni ngo? Man nyutu mara anga ame nwongo gin tye kede iyii akina gi ikare me acaki? lok wunu ikop man igurup wu eka ite katu kede wer ikom kit ame jo onyomere romo gwoko kede mara iyi akina gi.*
- 4 Kwan gin alubo iyi yore me 3 kun inwo me wek jo duc niang aber.
- 5 Mii gurup dakika 10 me leyo lok eka ote yubu gini wer.
- 6 Iyonge dakika 15, lwong gurup me dwogo gure gini.
- 7 Lwong gurup me wero wer gi acel acel. Ka tye onyo jo moro me yii akina paci, lwong gi me bino winyo kede mii gi nge ni gin obedio ka oneno. Gin myero pe tim ginoro keken l kom tuku man.

8

Leyo tam. Ka ame dong jo ducu otyeko peny gi nyo apeny magi. Mii otuku cawa me tamu kede leyo tam gi ikom agam gi, am pwod pe iwoto iyi apeny okene. (Gin ango ame jo onyomere yele me timo pi gwoko mara gi me bedo atek?) **Is this text in brackets correct**

- Gin ango ame jo onyomere yele me timo me miyo gi mare atek?
- Pingo omio jo onyomere ngeo kit me gwoko mara gi naka ka ame dong gi onyomere oko pi kare alac?
- Ngo omio pire tek me gwoko wat iyi akina wa atek?
- Ngo omio gin ame iwero iye tini oyeni timere iyi akina paci?

9

Cego. Kwan man oko alongo: *Gwoko mara wa kede miyo bedo atek pi kare alac tek pi jo duc. Wang yic me pito otino, nwong cente, tic kede lokere akwo acalo bala two romo bedo peko ajo onyomer. Pire tek me yubu kare piri acalo jo onyomere. Man tere ni nyutu ijo ducu mara ni woro kede lok ikom ngo ame itamo. Ginoror ame tye agoro calo bala wot karacel pire tek.*

10

Cikere. Kwan man okoo alongo: *Wot ikin gurup eka ite mii dano acel-acel cikere i ginoro ame obino timo gini ikare me anyim ame mio gi wat ikin gi bedo aber ikare ducu.*

Bed ateke

30
Dakika

Bedo ame ingeo apenyi

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure kare acel eka ite kwano man okoo alongo: *Tin obino lok ikin wa ken wa ikom kit awan omito ni kwo wa bedo kede acalo wan odoko adongo.*
- 2 Pok gurup kede jo aryo aryo; mon kede mon, coo kede coo.
- 3 Kwan jami me aluba man okoo kede dwon alongo: *Tam ni dong yin ibedo atic me redio dang dong itye ipenyo awoti. kwan apenyi oko kede dwon along. lyi akina wu, tii kede kare me penyo awoti kede apenye man eka ite gamo. Akwano apeny abic eka ate mii dakika moro anonok pi ikom apeny acel acel me lok kede awoti.*
- 4 Kwan jami me aluba iyii yore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5 Kwan apeny ame tye iyii bokci ipinyi momot. lyonge iyi apeny acel acel, mi gurup dakika aromo 2 me lok kede owote gi ame pwod pe ikwano apeny okene. kede owote gi ame pwod Peru ikwano apeny okene.

Apeny 1: Imito ni mara ni myero bede ni ngo ka dong itye iwot tii ?

Apeny 2: IIitamo ni otino adi ame myero ibed kede?

Apeny 3: Iyubere me lagoro yii akina otino ni ning? Kede ibino nywalo ame olubere gini aluba?

Apeny 4: Kob kit toto onyo papo ango ame itamu ni ibino bedo?

Apeny 5: Ngo ame itamo pi anyim pa otinoni?

6 **Leyo tam.** Kobi gurup me gure eka ite penyo apenye magi. Omyero inen ni ilwongo jo apol apapat, medo icoo atino kede mon atino.

- Iwinyo ni ngo me leyo tami pi ngo ame imito ikare me anyim kede owote ni?
- Tye aber me jo atino ilok ikom miti gi me pacu gi onyo otino gi kede jo okene?
- Pingo itamu ni pire tek me lok kede awoti ikom ngo ayin imito pi pacu wu?
- Ngo ame jo onyomere romo timo kun onwongo cawa me bedo ping lok ikin gi amako ngo agin amito pi ikare me ayim?

7 **Cego.** Kwan man idwon alongo: *Lok kede cwari ikom ngo awun jo onyomere imito ni pacu wu bed adit kede, medo kede otino, man bino miyo pacu wu bedo atek. Pire tek tutwal bot jo ame onyomere me leyo tam gi kare acel ikite ame ka dong otye gini kede otino kede kit me lagoro nywal. Jo onyomere omyero olok gini ikom gwoko otino kede pwonyo gii woro. Leyo tam ikom gin ame imito wunu bino miyo wu nwongo.*

8 **Cikere.** Kwan man okoo alongo: *Woti ikin jo ogure ite mii dano acel-acel kobo nying awoti acel ame yin ibino lok kede icabiti ikom ngo ame imito pi pacu ni.*

Yat ame otucu kede mon pi lagoro nywal. Ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit me tic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure eka ite kwano man okoo alongo: *Tye yore apol me gengo yac. Tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom yore acel me lagoro nywal ame obedo tucere kede yat me pico. Man obedo yore acek ame otucu ibad dako pi gengo yac. Yat ame otucu kede mon ni tye kwone apapat ento tin, obino lok ikom me dwete adek adek ame dang olwongo ni DMPA onyo DEPO. Pire tek me icoo kede dako ngeo kite me tic kede yore me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man okoo alongo: *Yore ango ame ingeo me gengo yac? Mii otuku kare me tamo kede leyo tam ikom agam gi.*
- 3** Ka ame otyeko gini mii yore apapat, nywak agam ame tye kan ame gin pe okobo kedgi. Yat amwonya; nyonyo ame oketo iyi awura (IUD); yat ame otucere kede atuca; opira amon me gengo yac; roc bol me gengo yac; yat ame okwoyo ibad; tweyo cekke pi gengo nywal; doto atin pi dwete abicel abongo miyo cem more keken (LAM); yat ame omwonyo me gengo yac ame ongole atura; bedo kede ngec ikare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (me aporere acalo tee yen aryo), ame yii akina gi tye aromo mita 10. Kobi gurup ni kabede magi alwongo ni "ATENI" onyo "GOBA". "PE ANGEO" abedo idyere.
- 5** Kwan gin me aluba ooko alongo: *Abino kwani kop ikom yat ame otucere kede me lagoro nywal. Ka itamo ni kop man obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongo ni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongo ni "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi gurup pingo itamo ni kop man tye ateni onyo goba. Akwano agam ame tye ateni. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan jami me aluba iyii yore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, peny jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede kare me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Me miyo yat me pico tic pi gengo yac, atic me yot kom tucu kede dako iyonge dwete adek adek.
- Agam:** *Kop man tye ateni. Yore ame omaro tic kede yat me pico me lagoro nywal, DMPA, dako myero onen atic me yot kom inge dwete adek adek pi tucere kede yat man.*
- Kop:** Dako ame tye atucere kede yat me lagoro nywal, pe twero yac iyonge weko tic kede yat man.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Dako twero tero kare aromo dwete 6-12 me yac iyonge weko tucere. Pe tye gin anyutu ni dako doko alur acalo adwogi me tic kede yat man.*
- Kop:** Yat me pico me lagoro nywal rac, tutwalere pi bulu ame pwod pe onywal.
- Agam:** *Kopi obedo goba. Yat me pico ni ber pi bulu, naka jo ame pwod pe kede otino.*
- Kop:** Yat me pico ni romo mii giko tio two dwe.
- Agam:** *Kopi obedo ateni. Mon ame tye atic kede yat me pico pola kare pe kelo tong gi ame miyo gi giko tio two dwe gi ooko. Man pe kelo bal ikomi kede iyot komi.*
- Kop:** Yat me pico pe dwoko cak adako ping ka tye adot.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Yat me pico man pe dwoko cak adako piny dang pe kelo bal loro keken icak adako onyo iyot kom atin. Mon romo tic kede yat me pico man iyonge cabit 6 ka onywal.*

10 Leyo tam. Kobi gurup me gure eka ite penyo apeny magi. Mii gi kare me nywako agam gi kede owote gi. Nen ni jo ducu tye atuku.

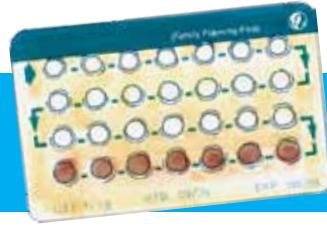

- Ngo ame ipwonyo anyen ikom tic kede yat me pico pi lagoro nywal?
- Ngo omiyo yin itamo ni pire tek pi coo atino KEDE mon atino me pwonyo kop ikom yat me lagoro nywal?
- Ngo ame yin itamo ni jo iyi akina paci tamо ikom yat me pico pi lagoro nywal? Itamo ni gin tye kede ngec ateni onyo ngec ame pe tye ateni?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye me nwongo yat pico kede yat okene me lagoro nywal?

11 Cego. Kwan man okoo alongo: *Mon apol kede jo onyomere maro tic kede yat me pico me lagoro nywal pien yat me pico pe mito poyo wic nino ducu calo yat anwonya, pe tye ngatoro ame romo kobo ni dako man tye atic kede yat me pico me lagoro nywal. Ento, acalo yen ducu me lagoro nywal, adwogi me tic kede tye anok. Pire tek tutwal me lok kede atic me yot kom ikom yore okene ame coo, mon medo kede bulu romo tic kede me gengo yac.*

12 Cikere. Kwan man okoo alongo: *Wot ikin jo ogure mii dano acel-acel lwong kabedo acel onyo dano acel ame iromo lok kede wek inwong ngec okene amako yat me pico kede yat okene me lagoro nywal.*

Yot kom

45
Dakika

Yat ame omwonyo pi gengo yac. Ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup gure kareacel ite kwano man idwon alongo: *Tye yore apapat me gengo yac. Tin wan owot tuku tuku me wek oniang yore acel me lagoro nywal ame olwongo ni yat amwonya pi lagoro nywal, onyo "yat amwonya". Yatono yin imwonyo nino kede nino me gengo yac. Ber tutwal pi coo kede mon me ngeo yore me lgoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeo me gengo yac?*
Mii gurup dakika anoknak me tamo kede leyo tam iyi agam gi.
- 3 Ka ame otyeko gini miyo yore apapat, nyvak agam ame tye kan ame gin pe okobo. Yat amwonya; nyonyo ame oketo iyi awura (IUD); yat ame otucere kede atuca; roc bol me gengo yac; opira amon me gengo yac; yat ame okwoyo ibad; tweyo cekke me gengo nywal; doto atin pi dwete abichel abongo miyo cem moro keken (LAM); yat ame omwonyo cutcut me me gengo yac ame bino atura, bedo kede ngec ikare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEO" abedo dyere.
- 5 Kwan jami me aluba magi okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi gurup pingo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6 Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede cukuro cunygi me lok.
- 8 Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9 Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Dako myero mwony yati ka orwate kede icoo iyore me butu.
- Agam:** Kop man obedo goba. Dako myero mwony yati nino kede nino me wek pe yac. Yati tio ka imwonyo nino inino.
- Kop:** Ka itye imwonyo yat me lagoro nywal, alokaloka itio two dwe maro bedo atye ento nwongo pe kelo bal.
- Agam:** Kop man obedo ateni. Ka icako mwonyo yat me lagoro nywal, imaro nwongo ni remo maro romo bedo cwer pi dwete moro anonok ikare ame icako tic kede yat man. Ibino cako tio two dwe ni kare ikare, kun bedo anonok iyongeye.
- Kop:** Yat man me lagoro nywal bino kelo angwal ikom atin calo wic ame bedo bala bulok.
- Agam:** Kop man obedo goba. Yat man me lagoro nywali pe kelo peko moro keken ikom atin onyo torere.
- Kop:** Yat me lagoro nywal man miyo ibedo alur.
- Agam:** Kop man obedo goba: Teki dako oweko mwonyo yat man me lagoro nywali, nwongo en dong twero yac.
- Kop:** Yat man me lagoro nywali ber pi bulu me mwonyo.
- Agam:** Kop man obedo ateni. Mon atino aromo million apol dong otio kede yat man me lagoro nywali pi mwaki akato 30 oko kun dang opimo kato yen okene ni oko. Iyi ateni, okwan onwongo ni yat man me lagoro nywali twero konyo mon inwongo two kanca.

10 Leyo tam. Mii gurup gure ite penyo apenye magi. Mii gi kare me leyo tam ite miyo agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame inwongo alubere kede yat anwonya man me lagoro nywali?
- Pingo omiyo itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu me nwongo ngec amako yore me lagoro nywal?
- Itamo ni jo me yii akina paci wu tamo ngo ikom yat anwonya me lagoro nywali? Otye gini kede ngec aber kede ngec arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye pi nwongo ngec akwako yat anwonya me lagoro nywali medo kede yore okene me lagoro nywali?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: Mon apol kede jo ame onyomere maro yat anwonya me lagoro nywali pien konyo me gengo yac medo kede kanca. Kwone yen me lagoro nywal okene konyo me dwoko piny arem ame bedo ikare me tio two dwe, juku ony aremo adwong ikare me tio two dwe kede konyo me miyo del komi bedo anwonya. Gin ame twero bedo atek en aye me miyo wii poyo me mwonyo yat nino inino kede me poyo kare ikare me nwongo yati. Ka dako okeng mwonyo yatere me lagoro nywali, nwongo en tye kede kero me yac. Acalo bala yore okene me lagoro nywali, en twero yeli. Pire tek me lok kede atic me yot kom iyore okene ame coo kede mon medo kede bulu pi gengo yac.

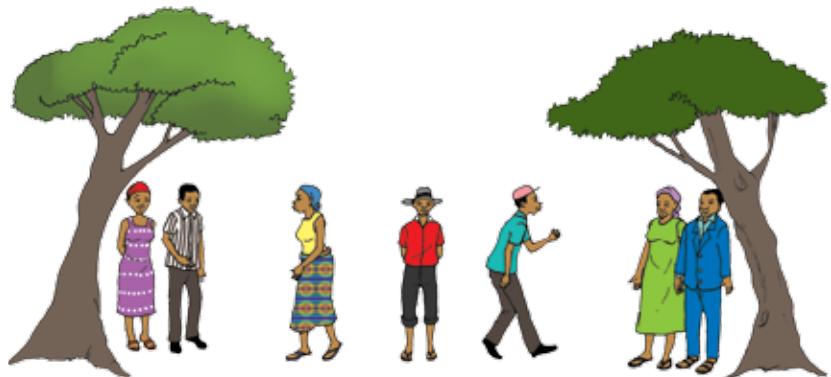
12 Cikere. Kwan man ooko alongo: Wot ikin jo ogure mii dano acel-acel kob nyng kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yat anwonya pi lagoro nywali medo kede yore okene me lagoro nywali.

Waya ame oketo iyi awura(IUD) ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup me gure kare acel ete kwano man ooko idwon alongo: *Tye yore apol me lagoro nywal. Wan tin obino tuku tuku ame akonyo wa me nyango atut kop ikom nyonyo ame oketo iyi awura adako pi lagoro nywal. Nyonyo ni cal kede Tni oketo iyi awura adako ka dong oketo ooko, dako twero winyo ento gengo yac pi mwaki aromo 12. pire tek me dako kede coo ducu me nwongo ngec me lagoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeo me gengo yac?*
Mii gurup dakika anoknok me tamо kede leyo tamgi iyi agamgi.
- 3 Ka dong gin otyeko miyo yore apapat, lee ked gi yore ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira amon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo, tweyo cekke nywal amon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo iyore me butu bedo ame ingeo kare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEO" abedo idyere.
- 5 Kwan jami me aluba magi okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom nyonyo ame oketo iyi awura adako pi lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pingo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6 Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 KKwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede cukuro cunygi me lok.
- 8 Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9 Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop:** Nyonyo ame oketo iyi awura ni obedo yore opore tutwal me gengo yac.
- Agam:** Kop man tye ateni. Nyonyo ame oketo iyi awura ni obedo yore opore tutwal dok ame rii pi gengo yac. Tio aber loo roc bol, yat amwonya kede me pico. Ka dong oketo oko, twero bedo iyi iwura pi mwaka aromo 12. Atic me yot kom twero kwanyo Nyonyo man ooko ka dako tye amito nywal. Ka okwanyo Nyonyo man ooko, dako twero yac oko cutu cutu.
- Kop:** Yore man me lagoro nywali myero mon ame kong onywali keken en ame tii kede.
- Agam:** Kop man obedo goba. Dako moro keken, tidi onyo otii, onywali onyo pe onywali twero tic kede aber kede nyonyo man ame orwako iyi iwura pi lagoro nywali onyo gengo yac.
- Kop:** Nyonyo man me gengo yaci romo wot ikom dako, I tawo mere onyo adam mere.malo.
- Agam:** Kop man obedo goba. Pe tye yo moro keken ame ya iyi iwura ame woto kanoro keken me kom dano nikwanyo ka atic me yot kom okwanyo. Ka okatu ooko, ya ikom me mon. Nyonyo me lagoro nywali pe maro katu ooko.
- Kop:** Nyonyo man me gengo yaci twero cobo kom icoo icawa me butu.
- Agam:** Kop man obedo goba. Nyonyo man pe gudu kom dano icawa me rwate ibutu.
- Kop:** Nyonyo man twero poto ooko icawa me tuku.
- Agam:** Kop man obedo goba. Teki dong oketo nyonyo man ooko, bedo kunu naka ka atic me yot kom aye okwanyo.

10 Leyo tam.

Mi gurup gure ite penyo apenye magi. Mii gi kare me leyo tam ite miyo agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

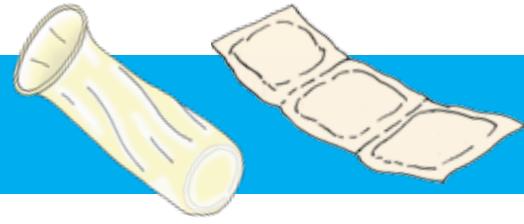
- Ngo anyen ame inwongo alubere kede nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali?
- Pingo omiyo itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu me nwongo ngec amako yore me lagoro nywali?
- Itamo ni jo me yii akina paci wu tamo ngo ikom nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali? Otye gini kede ngec aber kede ayanyoo ngec arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero wot iye pi nwongo ngec akwako nyonyo ame oketo iyi iwura me lagoro nywali medo kede yore okene me lagoro nywali?

11 Cego.

Kwan man ooko alongo: Pol amon kede anyomere maro tic kede nyonyo man ame oketo iyi iwura me gengo yac pien ber tutwl me gengo yac, rii pi kare alac kede pe yelo ngat ame atye atic kede teki dong oketo ooko. Pe tye gin amyero ipoyo nino inino bala me yat amwonya ento dako ngeo ni itye tic kede yore me gengo yac. Acala bala yore okene me gengo yac, yore man twero bedo kede adwogi mere. Pire tek me lok kede atic me yot kom akwako yore ame mon kede coo medo kede bulu twero tic kede pi gengo yac.

12 Cikere.

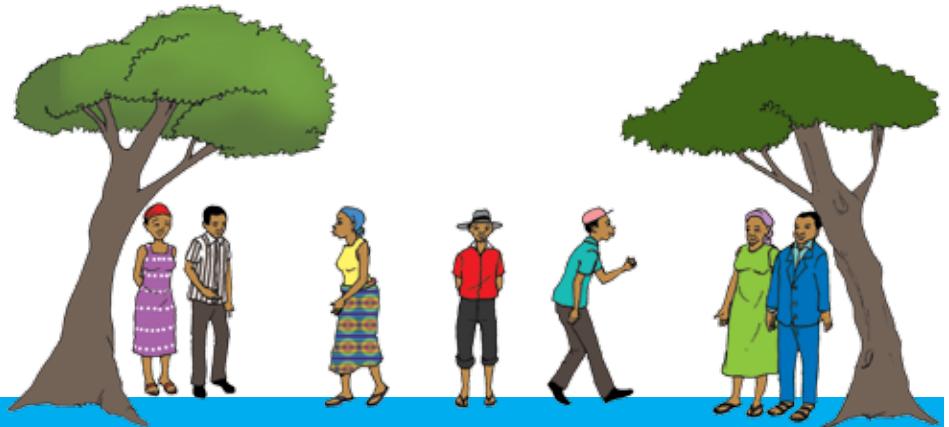
Kwan man ooko alongo: Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob nying kabedo acel onyo dano acel ame otwero lok kede pi nwongo ngec apol ikom nyonyo ame oketo iyi awura me lagoro nywali medo kede yore okene me lagoro nywali.

Roc bol obedo ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi jo gure agura eka ite kwano idwon alongo: *Tye yore apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom roc bol kede opira amon me lagoro nywal. Pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeo me gengo yac?*
Mii gurup dakika anoknok me tamo kede leyo tamgi iyi agam gi.
- 3 Ka dong gin otyeko miyo yore apapat, lee ked gi yore ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/ tweyo cekke nywal amon, doto atin kede cak kor kiken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo iyore me butu bedo ame ingeo kare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEO" abedo dyeremere.
- 5 Kwan jami me aluba magi okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom roc bol kede opira amon me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pingo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6 Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede cukuro cunygi me lok. ok.
- 8 Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9 Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

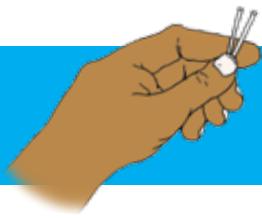
- Kop:** Roc bol acoo kede opira mon duc gengo yac kede twoye ame kobo iyoo me rwate ibutu acalo, kudi me two jonyo.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Roc bol keken en obedo yore acel me gengo yac kede twoye ame kobo iyore me ribere ibutu bala kudi me two jonyo.*
- Kop:** Icoo romo ruku roc bol aryo onyo adek awange acel me medo rwom me gwokere malo.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Roc bol romo yec ka ame idodo ikom awotere. Myero itii kede roc bol acel keken ikare ducu me rwate ibutu.*
- Kop:** Opiraa mon medo kede roc bol coo oromo tic kede awange acel me medo rwom me gwokere malo.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Roc bol acoo kede opira mon myero pe otii kede awange acel. Man romo kelo lyeto te miyo yec oko.*
- Kop:** Opira amon tye aber tutwal.
- Agam:** *Agam man obedo ateni. Opira amon borere rom aroma imeg acoo ento lac. Tye aber ame donyo ikom me mon. Opira amon tye ame oyiko aber ame romo donyo ikom dako moro keken kede ikom me icoo moro keken. Opira magi pe romo rweny iyi ikom dano. Moro keken.*

10 Leyo tam. Mii gurup gure ite penyo apenye magi. Mii gi kare me leyo tam ite miyo agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ipwonyo ikom roc bol kede opira amon?
- Pingo omiyo itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom yoo me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tye kede tam ango ikom roc bol onyo opira amon me gengo yac? Tye gini kede ngec aber nyo en arac?
- Ka kwene ame yin medo kede jo atino okene twero wot iye me gamo roc bol kede opera amon onyo me nwongo ngec akwako roc bol kede opera amon me gengo yac?

11 Cego. Kwan man ooko alongo: *Coo kede mon maro tic kede roc bol pien pe kelo adwogi moro arac ikomi, kede gin otwero nwongo kanoro ducu. Opira amon myero oket ooko con dang pe balo rwate iyore me butu. Mon maro pien miyo gi kare me tic kede dang otwero tic kede abongo neno atic me yot kom. Pol ajo onyomere tye kede peko itic kede roc bol, tic kede yore okene me lagoro nywal calo bala yat me pico, yat me amwonya, kede tic roc bol maro bedo yore aber tutwal me gengo yac medo kede two ame kobo iyore me mit iyi akina jo onyomere.*

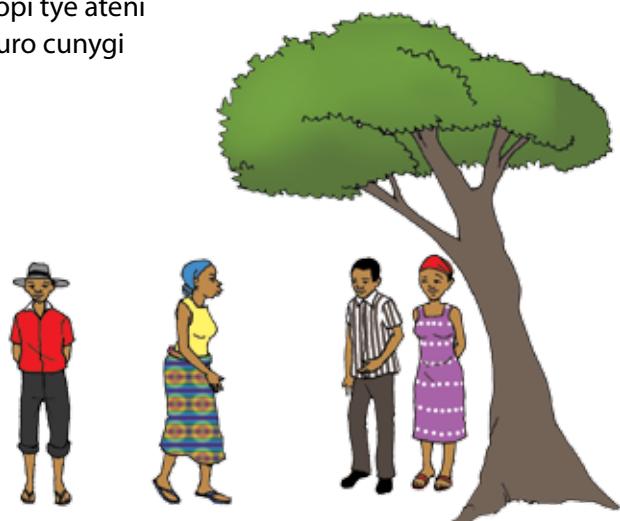
12 Cikere. Kwan man alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob nying kabedo acel onyo dano acel ame twero lok kede pi nwongo ngec apol akwako opira acoo kede amon medo kede yore okene me gengo yac.*

Yat ame okwo ibad mon ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong.
Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit me tic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure eka ite kwano idwon alongo: *Tye yore apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom yat ame okwo ibad mon pi lagoro nywal. pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeo me gengo yac?*
Mii gurup dakika anonok me tamo kede leyo tam gi iyi agam gi.
- 3** Ka dong gin otyeko miyo yore apapat, lee ked gi yore ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/mon, doto atin kede cak kor keken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame inwongo cutcut iyonge ribere kede icoo iyore me butu bedo ame ingeo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEO" abedo dyeremere.
- 5** Kwan jami me aluba magi okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongo ni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongo ni "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pingo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno nga-gi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede cukuro cunygi me lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop :** Bulu myero pe tii kede yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal.
Agam: *Kop man obedo goba. Yat ame okwo ibad moni tye aber pi bulu, medo kede jo ame dong onywal kede jo ame pwod pe onywal.*
- Kop :** Yat ame okwo ibad tye yat aber iyi akina yore okene me gengo nywal.
Agam: *Kop man obedo ateni. Yat okwo ibad tio aber tutwal. Tio aber loyo yat me amwonya, yat me pico kede roc bol acoo kede opira amon me gengo yac.*
- Kop :** Mon romo yac oko iyonge juku tic kede yat ame okwo ibad.
Agam: *Agam man obedo ateni. Iyonge kwanyo yat man ooko ibad, dako romo yac ame pe otero kare apol*
- Kop :** Yat ame okwo ibad miyo atin bedo angwalo.
Agam: *Kop man obedo goba. Ka dako yac ame tye atic kede yat ame okwo ibad, peko moro bedo ape ikom atin.*
- Kop :** Yat ame okwo ibad romo wot ikom dako onyo romo ya oko ibad dako.
Agam: *Kop man obedo goba. Yat ame okwo ibad pe ya ikan okwo iye nikwanyo ka atic me yot kom en okwanyo. Kare ame gin man romo cakere me katu kede ooko obedo ka oketo arac.ka man otine, dako myero nen atic me yot kom eka te tic kede yore okene me lagoro nywal.*

10 Leyo tam. Mii gurup gure ite penyo apenye magi. Mii gi kare me leyo tam ite miyo agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ipwonyo ame okwo ibad mon me gengo yac?
- Pingo omiyo itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom yore me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ngo ikom yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal? Tye gini kede ngec aber aya-nyo en arac?
- Ka kwene ame yin kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat ame okwo ibad mon me lagoro nywal medo kede yore okene me lagoro nywal?

11 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Pola mon kede jo onyomere maro tic kede yat me akwoa ibad pien ka ame dong otyeko keto, pe dong mito ginoro okene, obedo yore ame rii, kede pe balo mita ribere ibutu. Acalo yore ducu me lagoro nywal, ame romo bedo kede adwogi mere. Pire tek me lok kede atic me yot kom ikom yore ame coo kede mon, medo kede bulu, me bedo kede ngec me lagoro nywal.*

12 Cikere. Kwan man alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob nying kabedo acel onyo dano acel ame twero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yat ame okwo ibad kede yore okene me gengo yac.*

Yat me gengo yaco pi peko ame otimere atura

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me yat ame omwonyo cut cut pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit me tic kede kad man.

- 1 Me acaki.** Kobi jo gure eka ite kwano idwon alongo: *Tye yore apol apapat me gengo yac. Wan tin obino tuku tuku ame pwonyo wa ikom Yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ame bino atura. Pire tek tutwal me jo ducu icoo kede dako me bedo ked ngec ikom kite me lagoro nywal.*
- 2** Kwan man oko idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeo me gengo yac? Mii gurup dakika anok nok me tamo kede leyo tamgi iyi agam gi.*
- 3** Ka dong gin otyeko miyo yore apapat, lee ked gi yore ame oryeo piny kan ame gin pe okobo. Yat anwonya, nyonyo ame oketo iyi iwura, yat me pico, roc bol kede opira me mon, yat ame okwoo ibad mon, ngedo ler acoo/tweyo icekke nywal amon, doto atin kede cak kor keken pi dwete 6 iyonge nywal, yat ame imwonyo cutcut iyonge ribere kede icoo iyore me butu, bedo ame ingeo kare ame itwero yac iye.
- 4** Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEO" abedo dyere.
- 5** Kwan jami me aluba magi okoo alongo: *Abino kwani wu kop ikom yat omwonyo me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwongoni "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pingo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.*
- 6** Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7** KKwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede cukuro cunygime lok.
- 8** Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9** Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop :** Yat ame mon mwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu bino onyo yi dako ooko ka en omwonyo ame en dong oyac ooko.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat man me amwonya cutcut ni gengo tong dako me rwate kede kwir icoo iyonge rwate iyore me butu. Ka dako dong oyac ooko yat man pe bino juku yac kede dang pe bino kelo peko moro keken ikom atin.*
- Kop :** Yat man myero omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo ibutu abongo tic kede roc bol me wek te tic aber.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Teki omwonyo yat man oyoyot iyonge rwate kede icoo iyore me butu, yat man tio oyoyot pi gengo yac. Onwongo ni yat man gengo yac naka pi nino aromo 5 iyonge rwate kede icoo iyore me butu.*
- Kop :** Mwonyo yat man pi gengo yac bin miyo dako twoye pi nino moro anok.
- Agam:** *Kop man obedo ateni. Yat man ame omwonyo cutucutu iyonge rwate iyore me butu pi gengo yaci ikare okene miyo cuny dako lemo, wiee wiro kede dang icawa okene ngokere. Remo dang twero oony ikome me monere pi cabit acel iyonge mwonyo yat man.*
- Kop :** Yat ame omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo iyore me butu bino miyo mon timere iyore ame pe ber medo kede rwate icoo apol apola iyore me butu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Onwongo ni bedo kede yat man me amwonya pi gengo yaci pe kelo alokaloka ikite ajoo. Ento miyo mon kare okene me gengo yac ka nwongo orwate gini iyore me butu abongo gengere (tic abongo opira).*
- Kop :** Yat ame omwonyo pi gengo yac iyore me butu ni pe opore pi bulu.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat me gengo yaci, opore pi mon ducu kun bulu dang nwongo tye iye.*
- Kop :** Mon pe myero tii kede yat man ame omwonyo cutucutu iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere ni tyen akato acel oko iyi mwaka acel.
- Agam:** *Kop man obedo goba. Yat man otwero tic kede kitoro keken ame dako tye amito pi gengo yac iyonge rwate kede icoo iyore me butu abongo gengere. Kadi bed ni yore okene bala yat amwonya me dikdik, yat me pico, en ame oketo iyi iwure adako otio kede kare ikare pigengo yac (ka otio kede iyore aber ame Peru irwate kede icoo iyore me butu).*

10 Leyo tam. Mii gurup gure ite penyo apeny magi. Mii gi kare me leyotam ite miyo agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ikwano ikom yat ame omwonyo cutcut me gengo yac ongole atura?
- Pingo omiyo itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom yore me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ngo ikom yat ame yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo iyore me butu? Tye gini kede ngec aber nyo en arac?
- Kwene ame yin kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako yat ame omwonyo cutcut me gengo yac medo kede yore okene me lagoro nywal?

11 Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate ibutu miyo mon bedo kede kare okene me gengo yac. Pire tek me ngeyo kwene ame itwero nwongo yat man iye me wek ite tic kede cutcut iyonge rwate iyoo me butu. Medo kede ka roc bol oyec onyo owote odong ooko iyii dako. Pola jo maro bedo kede yat man icingi ka yore ame gin tio kede me gengo yac pe otio. Pire tek me lok kede atic me yot kom akwako yore me gengo yac.*

12 Cikere. Wot ikin jo ogure, mii dano acel kob nyng kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol ikom yat ame omwonyo cutcut iyonge rwate kede icoo iyore me butu medo kede yore okene me gengo yac.

Doto atin kede cak kor keken pi dwete abicel ateni onyo goba

Ngec bot atela: Nen kad me ateni me doto atin kede cak kor keken pi dwete abicel pi gengo yac inge kad me tic pi ngec adwong. Ka twere, lwong atic me yot kom me konyi ikit metic kede kad man.

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup gure kareacel ite kwano man idwon alongo: *Tye yore apapat me gengo yac. Tin wan owot tuku tuku me wek wa oniang yore acel me lagoro nywal ame olwongo ni doto atin abongo miyo cem moro keken pi dwete 6. Ber tutwal pi coo kede mon me ngeo yore me lgoro nywal.*
- 2 Kwan man ooko idwon alongo: *Yore ango ame yin ingeo me gengo yac?*
Mii gurup dakika anoknok me tamо kede leyo tamgi iyi agam gi.
- 3 Ka ame otyeko gini miyo yore apapat, nywak agam ame tye kan ame gin pe okobo. Yat amwonya; doto atin pi dwete 6 abongo miyo cem moro keken (LAM); yat ame otucere kede atuca; roc bol me gengo yac; opira amon me gengo yac; yat ame okwoyo ibad; ngedo ler acoo/tweyo cekke amon me gengo nywal; yat ame omwonyo me gengo yac ame ongole atura; bedo kede ngec ikare ame itwero yac iye.
- 4 Yer kabedo aryo (aporere yen aryo), ame yii akina mere tye mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alwongo ni "ATENI" en okene obedo "GOBA". "PE ANGEO" abedo dyere.
- 5 Kwan jami me aluba magi okoo alongo: Abino kwani wu kop ikom doto atin pi dwete 6 abongo miyo cem moro keken me lagoro nywal. Ka itamo ni kopi obedo ateni, ngweci ikabedo ame otye alwonganon "ATENI". Ka itamo ni kopi obedo goba, ngweci ikabedo ame otye alwonganon "GOBA". Ka pe ingeo, bed idyere kan. Ka ingweco ikabedo wu, abino penyo wu me kobi igurup pingo itamo ni kopi tye ateni onyo goba. Akwani wu agam ame tye ateni eka ote neno ngagi ame ogamo aber. Pe balo me pe bedo kede agam ateni. Tin wan ducu otye kan me pwonyere.
- 6 Kwan dok jami me aluba iyore me 5 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 7 Kwan kop me acel ibokci ipiny. Ka otuku ongweco ikabedo gi, kobi jo aryo ikabedo gi me kobo ngo omiyo gin tamo ni kopi tye ateni onyo goba. Mii otuku kare me gamo apeny kede cukuro cunygi me lok.
- 8 Kwan agam me ateni ipiny kan ikopi.
- 9 Tii kede yore man pi kop okene ame pwod odong.

- Kop :** Doto cak keken obedo ni, pe tye dekor keken onyo gin amata moro ame otye amiyo atin.
- Agam:** Kop ma obedo ateni. Pi gengo yac okene, pe iromo miyo atin ginoro okene apat icak kor. Ka itimo, myero inwong yore okene me tic kede pi gengo yac.
- Kop :** Doto atin kede cak kor keken pi mwaki aryo gengo yac okene.
- Agam:** Kop man obedo goba. Doto atin kede cak keken gengo yac ka atin pwod pe oromo dwete 6. Ber dang me miyo atin cem okene iyonge dwete 6 me doto atin kede cak keken.
- Kop :** Doto atin kede cak keken pi dwete 6 bino tic me gengo yac ka toto atin pwod pe ocako tio two dwe mere iyonge nywal.
- Agam:** Kop man obedo ateni. Ka toto ocako tio two dwe mere omyero tii kede yoo okene acalo bala nyonyo oketo iyi awura, yat okwoyo ibad, yat me pico, onyo opira me gengo yac okene.
- Kop :** Dako myero cak dot cutcut iyonge nywalo atin me gengo yac.
- Agam:** Kop man obedo ateni. Ka dako pe oacko dot cutcut, en romo miyo atin cem okene oko ame nyutu ni dong pe romo tic kede yore me dot me gengo yac.

10 Leyo tam.

Mii gurup gure ite penyo apenye magi. Mii gi kare me leyo tam ite miyo agam iyakina apeny acel acel. Myero inen ni jo ducu tye atuku.

- Ngo anyen ame ikwano ikom doto cak kor pi dwete 6 abongo cem moro keken?
- Pingo omiyo itamo ni pire tek me coo KEDE mon atino ducu nwongo ngec ikom yore me gengo yac?
- Yin itamo ni jo ipaci wu tamo ni ngo ikom doto cak kor pi dwete 6 abongo cem moro keken? Tye gini kede ngec aber nyo en arac?
- Kwene ame yin medo kede jo atino okene twero nwongo ngec akwako doto cak kor pi dwete 6 abongo cem moro keken? Medo kede yore okene me lagoro nywal?

11 Cego.

Kwan man ooko idwon alongo: Mon apol kede jo onyomere maro gini tic kede yore me doto atin keken pi dwete 6 abongo miyo cem moro keken pi acaki me dwete 6 ikwo otino gi pien nwongo tio aber, abongo kit peko moro keken, pe mito ginoro keken ame dang yeye dako me dot pien ber pi kome kede atinere. Ento, tio keken pi gengo yac ka atin tye adoto cak keken apat kede ginoro okene; dako pwod pe ocako tio two dwe mere. ka atin pwod pe otunu dwete 6. Pire tek me lok kede atic me yot kom ikom yore me gengo yac ame iromo tic kede iyonge dwete 6 acala pore pi yot kom me kuro pi mwaka aryo ame pwod pe otemo yac okene. Tye yore okene me gengo yac ame dako romo tic kede ka tye adoto atin ka pe romo tic kede dot atin keken onyo ka ocako tio two dwe mere oko.

12 Cikere.

Kwan man idwon alongo: Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob nying kabedo acel onyo dano acel ame itwero lok kede pi nwongo ngec apol akwako yore me gengo yac.

Bedo arorom

1
Cawa

Yero apeny pi kabedo na me kare me ayim

- 1 **Meacaki.** Kobi gurup gure ite kwano man idwon alongo: *Tin wan owot lok ikom tic apapat ame coo kede mon romo tio.*
- 2 Pok yii gurup atitino ame ijo adek onyo angwen (3-4).
- 3 Kwan jami me aluba man ooko idwon alongo: *Ikaro okato angec, onwongo tye ticoro ame coo keken en ame tio kede en okene amon en ame tio. Aporere, yin pe ibino nwongo dako moro tye acato wil atitidi onyo icoo ame tye agwoko otino. Aman, jami olokere apapat dang man dong tye abedo ateni. Tin amito ni iwot iyi akina paci ite nwongo jo abic ame yee ni mon twero cato wil atitino kede coo romo gwoko otino. Nen ka iromon nwongo coo kede mon, jo atino kede jo adongo ame yee kop man. Peny gi pi ngo gin tamo amano. Dwog wunu iyi dakika 20 kadi bed bala pe inwongo jo abic duc.*
- 4 Nwo kwano jami me aluba iyore me 3 wek jo niang aber.
- 5 Wek jo ducu woti iyi akina paci eka ite poyo wii gi me dwogocen inge dakika 20.
- 6 Ka gin dong odwogo, kobi gi me gure iyi gurup.
- 7 Peny jo igurupe me kobo gin ango ame gin opwonyo. Tem atek me miyo otuku ducu me kobo nga ame gin oloko kede ngo ame jo okobo ikom coo kede mon ape tye atio tic me pacu gi.

8

Leyo tam. Ka dong gin ducu otye, peny apeny magi. Mii gurup cawa me tamo kede laro agam gi. Tem iteki me nene ni coo kede mon ducu odok iye apeny magi.

- Yin iwinyo ni ngo ikom agam ame inwongo ibot lwak ipaci akwako ka dako twero cato wil atitino onyo icoo romo gwoko otino?
- Onyo inwongo wunu apokapoka iyi akina gin ame mon kede coo okobo?
- Onyo inwongo wunu apokapoka iyi akina gin ame jo atino kede jo adongo okobo?
- Ingeo jo moro iyi akina paci wu ame tio tic ame pe paro ni man obedo tic icoo onyo dako?
- Ngo ame yin itamo ni twero miyo bedo aber me coo kede mon tio tic coro keken ame nwongo gin tye amito tio, kadi acalo bala tic me tekwaro ame bedo mega coo onyo mon?

9

Cego. Kwan man ooko idwon alongo: *Kare dong olokere ooko. Aman dong mon tio pola tic ame yam coo keken en ame tio kede coo dong aman, tio pola tic ame yam mon keken en onwongo tio. Gin pwod otye kede wat aber, kuc, kede yot kom ipaci gi. Acalo yin itamo pi anyimi, poyo ni myero pe imii lewic maki ni pien ibedo icoo onyo dako.*

10

Cikere. Kwan man ooko idwon alongo: Wot ikin jo gure, mii dano acel acel kob tic ango ame gin tye amito tio ikare me anyim.

Bed ateka

30
Dakika

Tam pi otino na

- 1 **Me acaki.** Kobi gurup gure karacel ite kwano man ooko idwon alongo: Tin wan obino lok ikom miyo kony bot otino wa me miyo tam gi.
- 2 Kwan balu man bot gurup:

Bang papa,

Kong imiya tam. Icawa ducu, wod wa bedo kokoo, cvara coke ni en myero wek kokoo. Bedo coke mie bedo alwor dok dang mie yee me bedo kec pi idiwor ducu. Pwod pe abedo kede kare me lok kede pi ngo en bedo kokoo, dok ngo ame tye ayele. Onwongo amito ni akobi woda ni pe pore me en ikoko, kede me en ikoba ngo omiyo en itye akoko. Eka an atwero konye me miyo yie bedo ayom. Cvara ikome pe yee ni awobe myero kokoi. Atim dong ngo?

Achieng

- 3 Nwo kwano balu man.

4

Leyo tam. Peny gurup kede apeny magi. Mii gurup kare me leyo agam gi ikom apeny acel acel ame pwod pe ikobo iyi apeny okene.

- Inwongo ni pire tek me otino kobo peki gi bot onywali? Mii agam mi.
- Jo apol tamo ni awobe myero pe koki onyo kob miti gi. Yin itamo ni ngo iye?
- Pingo itamo ni pire tek me otino miyo tam gi, kadi obedo gin ame gin twero tyeko kede koko?
- Iromo miyo Achieng tam ango, dako ame ocoo balu ame akwani wu ka ame onwongo ibedo amin papere?

5

Cego. Kwan man idwon alongo: *Kadi bed ni itye kede otino ikareni onyo ibino nwongo gi ikare me anyim, pire tek me yin tamo kite ango ame yin ibino pwonyo kede otinoni, kite ame imito ni gin dong kede. Ginoro apire tek ame onywali myero pwonyo kede otino gi obedo kite me tito tam gi. Otino anyira kede awobe myero nge yore aber me lok ikom peki gi, acalo bala kobi ka yii gi yom onyo pe. Man bino konyo gi me gwokere ikom tam gi aracu, kede konyi me pwonyo gi abongo tic kede gero onyo me pwodo gi.*

6

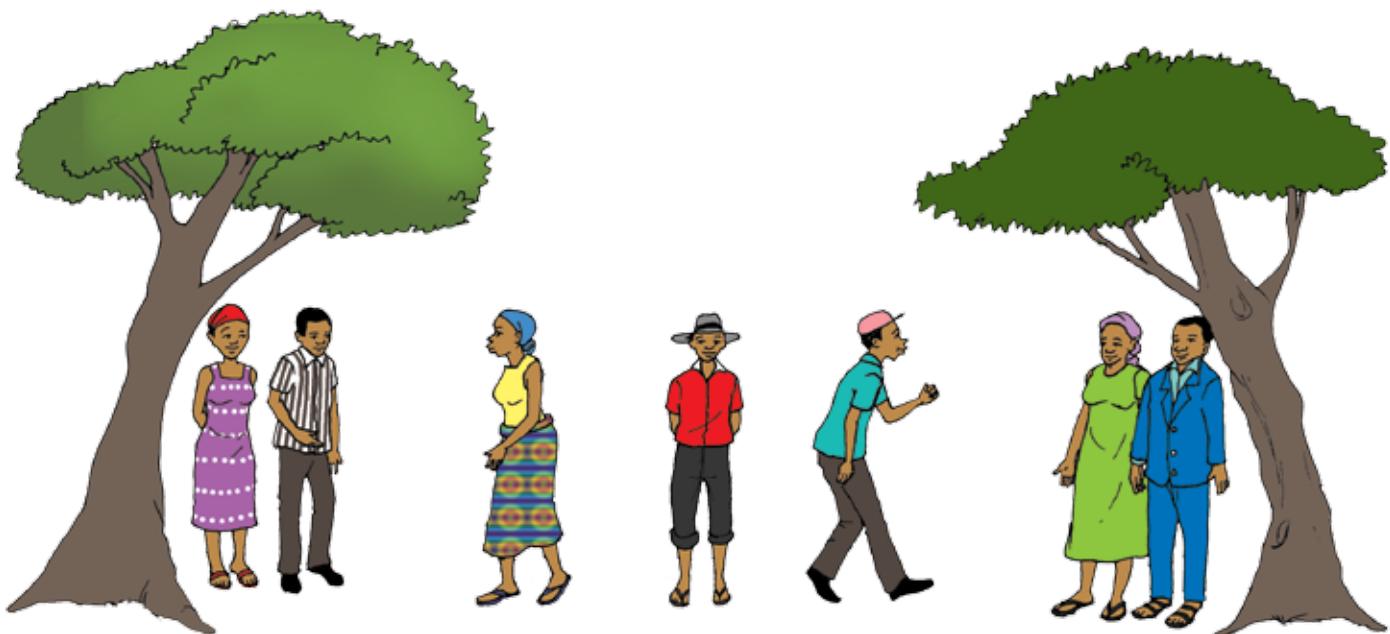
Cikere. Kwan man idwon alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob nyung atin noro acel, twero bedo meg i onyo me angatoro keken ame yin iromo jole ite lok kede me diyo cunye ka tye anwongo peki apapat.*

Bedo arorom

45
Dakika

Tuku ikom tic acoo kede mon

- 1** **Me acaki** Kobi gurup me gure kare acel ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom ngo obedo bedo icoo onyo dako.*
- 2** Yer kabedo aryo (aporere calo, yen aryo), ame iyi akina gi tye olagoro aromo mita 10. Mii gurup nge ni kabedo me acel alwongo ni "COO" kede en okene "MON" yer kanoro ame pokoyii akina gi arorom ite lwongo ni "COO KEDE MON".
- 3** Kwan jami magi me aluba idwon alongo: *Abino kobo nyig lok acel. Amito ni ingwec wunu ikabedo ame itamo ni nyig lok akobo no nwongere iye. Acalo bala, ka akobo ni "Toto", ngwec wunu kan ame otye alwongo ni "MON" pien mon keken en atwero bedo toto. Ka akobo ni "bor" ite tamo wunu ni coo kede mon ducu bedo aboco, nwo myero ingwec wunu kan ame otye alwongo ni "COO KEDE MON".*
- 4** Kwan jami ame myero olub iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan kop me acel ame tye piny kani.
- 6** Ka jo ducu dong otyeko ngwec ikabede gi, peny otuku aryo aryo igurup ducu pingo omiyo gin oyero kakwene ame gin otye iye ni. Cukuru cuny otuku ducu me leyo tam kede owote gi acalo twere.
- 7** Ka gin dong otyeko leyo tam gi, nwo tic kede yore man pi kop okene ame odong.
- 8** Nwo yore me tic imalo ni ducu pi kop acel acel ame tye oryeo gi ping kan.

Nyig lok oryeo

Tek	Olony	mok tam
Akub lok aber Atel wii pacu	Ger	Mara
Ngat ape agen	Apwony	Agwok otwo
Dakatar	Tedo Angol kop	Abili Gwokotino

9 Leyo tam. Ka dong ityeko, kobi otuku gure kare acel ite penyo apenye magi. Mii gi kare me miyo agam gi ame pwod pe ipenyo apeny okene.

- Nyig lokene ame inwongo tek me niango ka obedo mega acoo, mon onyo pi gin aryo ducu?
- Pola ajo tamo ni coo keken en atek, ryek, olony, kede amoko tam pi paci gi. Gin dang tamo ni mon keken en ame twero tedo kede kubu lok aber wun ineno ni ngo ikom tam magi?
- Itamo ni icoo akite pe aber twero bedo kede cuny me konyo dako kede gwoko otino? Dako aber twero bedo atek te moko tamere pi pacu? Titi wa agami.
- Ka amini atidi onyo Amaro ni okobi ni emitio bedo abili, itwero kobe ngo?

10 Cego. Kwan man okoo idwon alongo: *Icawa okene jo me yii pacu tamo ni wan myero otim jami okene ka pien ni wan obedo coo onyo mon. Ento wii bino bale ka inwongo ni coo kede mon twero tio tic aromaroma. Calo bala, coo kede mon ducu twero bedo akom gi tek, aryek, ager, aparo pi joo /jami kede ayomo yii jo. Coo kede mon ducu twero bedo abili, ocwer bao, otedo medo kede ocat icuk.*

11 Cikere. Kwan man okoo idwon alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kobi wa gin acel ame yin itwero timo icawa ni onyo ka dong idongo, me wek jo bala yin icoo onyo dako pe dok nwo timo. Calo bala, yin awobi nyo imito temo tedo. Yin nyako imito temo kwayo dyegi. Tem tamo ngo okene me akoba pien an dong amiyo wu aporere oko me tamo.*

Bed ateka

30
Dakika

Tam me maro otino wa

1 Me acaki. Kobi gurup me gure kare acel ite kwano man ooko idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom kite me nyutu otino wa kit aber kede bedo amwol.*

2 Kwan balu man bot gurup:

Bang nero na Ebong,

Anaka papa too, onwongo atye amito penyí kede apeny man. En nwongo mara atení? Papa nwongo pe tera iyoo me mara kede kit aber. Omiyo bedo atek bot wa me bedo kede wat aber. Atamo ni en nwongo mara, ento an atamo ni ka nwongo en onyuta mara ikare okato angec. Kite ame an dong atye kede wode ni, amito neno ni anyute ni an aparo pire dok dang amare. Ento pe angeo yore ango ame myero anyute kede, kun nwongo pwod abedo icoo atek.

Tim ber ikonya,

Atubo

3 Nwo kwano balu man.

4

Leyo tam. Peny apenye magi bot gurup. Mii gi kare me tamo kede gamo apeny. Cukuru cuny otuku apapat me lok me wek jo ducu bed ikare me miyo agam gi.

- Tam ango ame itye kede pi Atubo me wek en nyut iwode ni en emare?
- Kite ango ame onywali onyuti kede ni gin omari ikare ame yin itye idongo?
- Yore ango ame itamo ni onywal myero bed kede bot otino gi? Polere onywal bala Atubo onyo papa Atubo?
- Pingo pire tek me nyutu otino ni mara kede kit aber?

5

Cego. Kwan man idwon alongo: *Tye yore apol me nyutu otino ni yin iparo pi gi. Jami calo bala kwako kor gi, doto lem gi, nyero kede tuku twero kelo alokaloka adwong ikwo atin ni. Pire dang tek me lok ked gi wang iwang, kobi gi ni yin iparo pi gi kede pwonyo gi kun beo ilok kaka pwodo gi. Papo kede toto ame nyutu otino gi mwolo, obedo onywal atek.*

6

Cikere. Kwan man idwon alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob gin acel ame en bino timo, amani onyo iyi anyim me nyutu otino mere ni iparo pirigi.*

Tuku icina me mato kongo iyo aber

- 1** **Me acaki.** Kobi gurup gure ite kwano ooko alongo: *Tin, wan owot lok ikom yore ango ame wan myero ojuk mato kongo kede mato kongo iyore aber ka itunu mwaka 18.*
- 2** Kwan man ooko idwon alongo: *Itamo ni mat iyore aber te kopere ningi?*
Mii otuku dakika anonok me leyo tam pi agam gi.
- 3** Kwan man okoo idwon alongo: *Mat iyoo aber te kopere ni ka akobo ni imato kongo, myero inen ni pe imato kongo adwong. Romo bedo arac me mato kongo adwong pien romo mii moko tam arac cala bala rwate ibutu abongo tic roc bol, Iweny kede wano komi onyo jo oken. Omyero pe imat kongo naka ka iromoo mwaka 18.*
- 4** Pok gurup otuku aryo, Gurup me 1 kede Gurup me 2.
- 5** Kwan gin me aluba okoo idwon alongo: *Gurup me 1, kong dong itam ni yin itye igurup me tuku, kun jo ame wun itye ituku inyim gi obedo bulu ame mwaka gi pwod pe oromo 18. Yik tuku ame pwonyo gi ikom peki atimere ka jo omato kongo adwong kede pingo bulu myero pe mat kongo naka ka oromo gini mwaka 18. Gurup me 2, kong dong itam ni yin ibedo awer ame itye inyim jo adongo. Yik wer kede myel apwonyo jo kite ame myero mat kede kongo iyore aber ka iromoo mwaka 18.*
- 6** Kwan gin me aluba iyore me 4 inwo me wek jo ducu niang.
- 7** Kobo otuku dong me caku. Mii gi dakika 20 me yubu tuku icina kede wer gi.
- 8** Ka gin dong oyikere me caku tuku, kobi otuku me gure karacel.
- 9** Kobi gurup me 1 me nyutu tuku gi.
- 10** Ka dong gin otyeko ooko, kobi gurup me 2 wer wer gi kede myel am gi oyubu.

11 Leyo tam.

Peny gurup kede apenye magi eka ite miyo jo ducu bedo kede kare me lok..

- Jo okene kobo ni icoo ikokome' mato kongo? Yin itamo ni ngo ikom kopi?
- Itamo ni ngo ikom tam ame kobo ni ber me coo imato kongo ento pe mon?
- Ngo atimere ka jo omato kongo naka iyi obwel kweri?
- Wat ango ame tye i akina kongo, gero kede rwate ibutu?
- Yore ango ame iromo konyo kede awoti me mato kongo iyoo aber onyo me pe mato kongo atwali?

12 Cego.

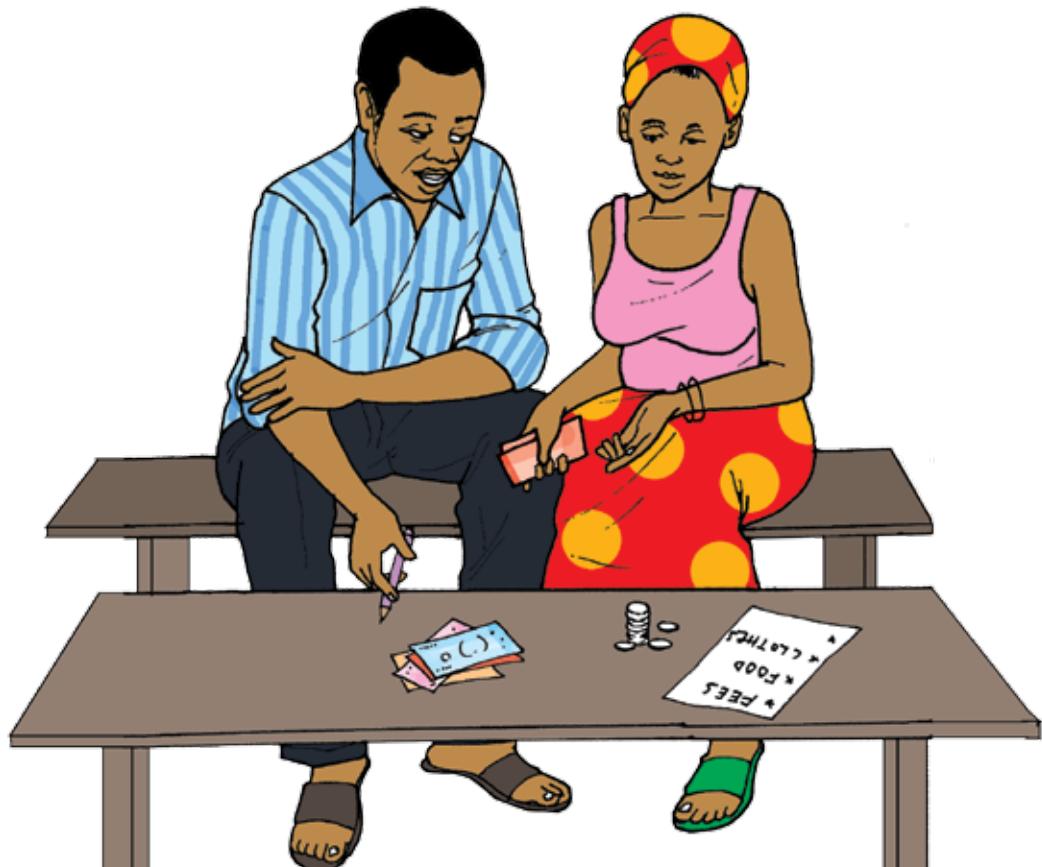
Kwan man idwon alongo: *Mato kongo adwong miyo komi pe bedo ayot, gero kede peki ikin mara. Romo dang mii rwate ibutu abongo tic kede roc bol. Ka coo kede mon tio kede cente ikom kongo, gin pe bedo kede cente me wilo cem, culu kwan kede wilo jami iyi ot. Icoo atek obedio icoo ame pe mato kongo adwong, konyo ture kede woro mon.*

13 Cikere.

Kwan man idwon alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel kob tic acel ame gin twero timo me yom yic kede galwang kede awoti akaka mato kongo. Kub wii kop man, "kaka mato kongo," abino Calo bala, itwero kob ni, "akaka mato kongo," awot gwewyo adilo" kit ame dong amii wu apore ni, tam wunu dong jami okene ame itwero wunu timo.*

Miyo tam ikom moko tam

- 1 **Me acaki.** Mii gurup gure agura ite kwano man idwon alongo: *Tin wan obino lok ikom kite ame jo onyomere myero omok kede tam gi ikite me tic kede cente.*
- 2 Pok gurup atitino ame romo jo 3-4, mon kede coo omyero rubere karacel.
- 3 Kwan gin me aluba magi: *Awot kobi kop akwako kit ame jo onyomere myero mok kede tam gi ikit me tic kede cente. Igurup wu, amito ni ilee wunu tam iyore ango ame wun iromo moko kede tam kede ngo ame yin iromo timo. Myero ikatu wunu kede tam acel. Eka apenyo wu me leyo ngo ame wun iloko wunu pi moko wunu kede tam wu.*
- 4 Kwan yor me acel ibokci ipiny.
- 5 Mii gurup dakika 5 me leyo tam gi kede owote gi.
- 6 Iyoo nge dakika 5, mii gurup dwog gure.
- 7 Peny gurup me nywako tam gi acel acel. Peny kite ame gin otunu kede itamgi ni.
- 8 Ka dong gin otyeko, kwan yor me aryo me wek gurup lee kede tam odoco. Tim dok gin aceli iyore me adek. adek.

Yore 1: Pacu ame tye iye otino adek, anyira aryo maka gi tye 15 kede 12 kede awobi mwaka mere tye 9. Kot adwong olwoko gin apura gi dang dok ope kede gin me acata ikare ni. Gin obino culo kwan pi atin acel keken idwe anyen. Otim gini ngo?

Yore 2: Ipacu acel, icoo mito gwoko cente me wilō gali me wek iwot icuk con. Dako dang niang aber igwoko cente ento tye amito wilō bongo anyen me kwan otino. Gin oromo otim gini ngo?

Yore 3: Jo onyomere myero yer ka dako myero owot icuk nino kede nino me wot cato dita onyo wot tio tic me poto me wek cem bed ipacu gi. Gin romo timo ngo?

9 **Leyo tam.** Ka dong otyeko, peny gurup kede apeny magi.

- Obedo ayot ya onwo tek me bino moko acalo gurup ikom kite me cobo peko man? Tit ngo anwongo yot kede ngo anwongo tek?
- Ka nwongo itye wunu kede tam apapat, itunu wunu itam mano ni ngo?
- Yor mene ayot me tunu itam man ka itye amoko tam atek?
- Itamo ni pore pi jo onyomere me moko tam kara acel iyor me tic kede cente?
- Itamo ni ber pi jo onyomere me moko tam kara acel pi lok kom cente? Lok iyi agami.

10 **Cego.** Kwan man ooko idwon alongo: *Ber pi jo onyomere me moko tam karacel ikit me tic kede cente pien gin ducu tye kede tic me gwoko pacu gi. Ber dang me bedo kede ngat okene me konyo wu ikare me moko tam atek. Iyor aber me moko tam atek obedo me lok karacel wang iwang, kede nwongo tam owote ni kede jo adongo ka twere. Jo atek ame onyomere obedo jo aloko aber dok ote yee ikit me gwoko pacu gi.*

11 **Cikere.** Kwan man ooko idwon alongo: *Wot ikin jo ogure, mii dano acel acel tuc nyng alwake onyo dano adwong ame itamo ni yin kede awoti romo wot karacel bote me konyi pi moko tam atek.*

Yot kom me ot nywal ame iyero. Iyee onyo pe iyee

- 1 **Me acaki.** Kwan man idwon alongo: *Wot igurup ite cako nying atin noro, twero bedo meri onyo me angatoro keken ame yin iromo jole ite lok kede me diyo cunye ka tye kede peki apapat.*
- 2 Yer kabede aryo (calo bala, yen aryo), akine gi myero lagoro aromo mita 10. Kobi gurup ni kabedo acel alowongo ni "AYEE" eka en okene ca alwongo ni "PE AYEE".
- 3 Kwan gin me aluba magi: *An abino kwano kop. Ka yin iyee kede kop man, amito ni ingweci kan ame otye alwongo 'ayee'. Ka yin pe iyee kede kop man ngwec kan otye alwongo ni "pe ayee". Abino dong penyo wu pingo omiyo iyee onyo pe iyee wunu kede kop man.*
- 4 Kwan gin me aluba oyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5 Kwan nyig kop me acel iyi bokci ipiny alongo.
- 6 Ka ame jo ducu dong otyeko ngwec ooko ikabede gi, peny jo aryo aryo iyii gurup ducu me kobo pingo omiyo gin oyee onyo pe oyee. Cukuru cuny jo apol me nywako kede leyo agam gi iyii akina gi.
- 7 Ka dong gin otyeko, kwan nyig kop ame tye iyii bokci ni acel acel, kun imiyo gi kare me ngwec ikabede gi kede nwoyo kobo agam gi.

- Kop 1:** Dako pe obedo dako ikome ni kwanyo ka dong onywalo atin.
- Kop 2:** Icoo pe obino woro iyii pacu ni kwanyo ka en dong obedo papo.
- Kop 3:** Pire tek me kuru pi kare aromo mwaki aryo iyonge nywalo atin me acel ame pwod pe itamo pi yaco atin me aryo.
- Kop 4:** Icoo keken en aye myero mok awene amyero tii kede yore me lagoro nywal kede awene amyero otem me yac kede.
- Kop 5:** Ka dako pe onywalo atin iyii akina mwaka ame onyome iye, nwongo peko moro tye ikome.
- Kop 6:** Obedo tic amon keken me gengo yac.

8 **Leyo tam.** Kwan apeny magi okoo idwon alongo bot gurup.

- Ngo amiyo jo okene tamo ni myero ibed kede atin me bedo icoo onyo dako?
- Itamo ni pire tek pi jo nyomere me tic kede yat me lagoro nywal? Pingo pore onyo pe pore?
- Jo kobo ngo ikom jo onyomere ento nwongo pwod pe kede atin iyonge mwaka acel iyonge nyom?
- Tek onyo yot arom kwene me jo atino ame onyomere me lok ikom awene ame omyero onwongo gin kede atin?
- Kare mene opore pi jo onyomere me cako lok ikom kop me nywalo otino?

9 **Cego.** Kwan man idwon alongo: *Tamo awene me nwongo otino, kare me nywal, kede wel otino ame myero ibed kede pire tek dang me jo onymere mok kare acel. Ber pi toto kede atin ka jo onyomere okuro naka dano romo mwaka 18 kun nwongo tye atera me nywalo atin me acel. Myero dang gin dok kur pi mwaka aryo okene ame pwod pe oyaco atim me aryo.*

10 **Cikere.** Kwan man idwon alongo: *Wot ikina gurup eka ite miyo ngat acel acel kobo gin acel ame epwonyo tin ame ebino nywako Kede jo okene icabiti.*

Bedo arorom

45
Dakika

Bedo ikwo aber iyi akina jo omyomere. Iyee onyo pe iyee

- 1 Me acaki.** Kobi gurup me gure agura ite kwano man okoo alongo: *Tin wan obino lok ikom gero iyii akina owote kede bedo ikwo aber iyii akina wu.*
- 2** Yer kabedo aryo (aporere bala, yen aryo), kine gi omyero lagoro aromo mita 10. Kobi gurup ni ka bedo acel alwongo ni "OYEE" eka en okene obino lwongo ni "PE OYEE".
- 3** Kwan jami me aluba: *An abino kwano nyig lok. Ka iyeng wunu kede nyig lok man, amito ni ingweco wunu ika bedo me "oyee" Ka yin pe iyeng kede nyig lok man ngweci ikibedo ame otye alwongo ni "pe oyee." An dok abino penyo wu me kobo ngo omiyo iyee kede pe iyee ikom nyig lok magi.*
- 4** Kwan jami amyero olub iyore me 3 inwo me wek jo ducu niang aber.
- 5** Kwan nyig lok nama acel ame tye ibokci ipiny alongo.
- 6** Ka ame dong jo ducu ongweco ooko ikabedo gi, peny jo aryo apapat igurup magi, jo aryo ni ducu myero omii inge ngo omiyo gi okwanyo ka bede magi. Cukuru cuny otuku me nywako tamgi kede leyo lok iyii akina gi.
- 7** Ka dong otyeko gini, kwan nyig kop magi ame tye iyii bokci ipiny acel acel kun imiyo gi kare me ngwec dok ika bedo gi wek oniang jo iyii agame gi.

Yor 1: Tye kare okene ame dako omyero opwod.

Yor 2: Icoo mito dako okene akadi bed ni winyere aber tye iyii akina gi kede dako mere.

Yor 3: Pe balo ka icoo opwodo dako mere ka dako en dako ocako butu piny.

Yor 4: Gero pe tereni obedo ka pwodo keken. Tic kede dwon amalo me gero onyo kobo kop awango yii jo.

Yor 5: Pe balo me icoo dio dako ibutu ka dako no obedo mere.

8

Leyo tam. Ka ame gin dong otyeko, peny apeny magi. Mii otuku kare me tamo kede nywako agam kede jo igurup ame pwod pe iwoto iyii apeny okene.

- Nyo inwongo tek me gamo lok ame openyo ni?
- Itamo ni bedo ikin dako kede icoo twero bedo aber onyo iyom yic ka lweny onyo dic me rwate ibutu tye? Mii agami.
- Jo mene ame yin ingeo ikwoo ni ame otye okwoyo kwo aber kede yom cuny iot gi iyii akina paci wu? Pingo itamo ni gin tye okwo aber kede mara?
- Ka ngatoro pe tye kede kwo aber inyomere, calo gero onyo en ame weko en yie wang tutwal, icoo onyo dako no romo nwongo kony ikwene?
- Ka itye idongo kun itamo anyimi, imito ni kwo me odii myero bed ningo?

9

Cego. Kwan man idwon alongo: *Bedo iot aber tye iyii akina jo aryo ame gin gene, owore gini, dang onywako tam kare acel. Bedo iot ame tye kede gero pe ber. Man obedo bedo iot ame tye kede jami bala lweny, kobo jami awango yii jo kede diyo dano adia me rwate ibutu. Gero me yii iot dang obedo turu twero adano me yii ot ame weko yom cuny bedo ape. Ber tutwal me nwongo otego me lok kede ka itye ibeo ikodi kwo man.*

10

Cikere. Kwan man okoo idwon alongo: *Woti iyii akina jo ogure eka ite kobi dano acel acel me tucu nyng dano otego ame iromo lok kede ka itye inwongo gero ioti onyo awoti ame dang tye abeo itim me gero ame imito konyo.*

Kad me tic OTEKA

Kad me ateni

Pi bulu atino atek (Mwaka 10-14)

Kad me ateni man tye kede ngec i kom:

Cal icoo kede alokaloka ikome ikare me jarawe

Cal adako kede alokaloka ikome ikare me jarawe

Apenye me pol kare kede agam gi

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

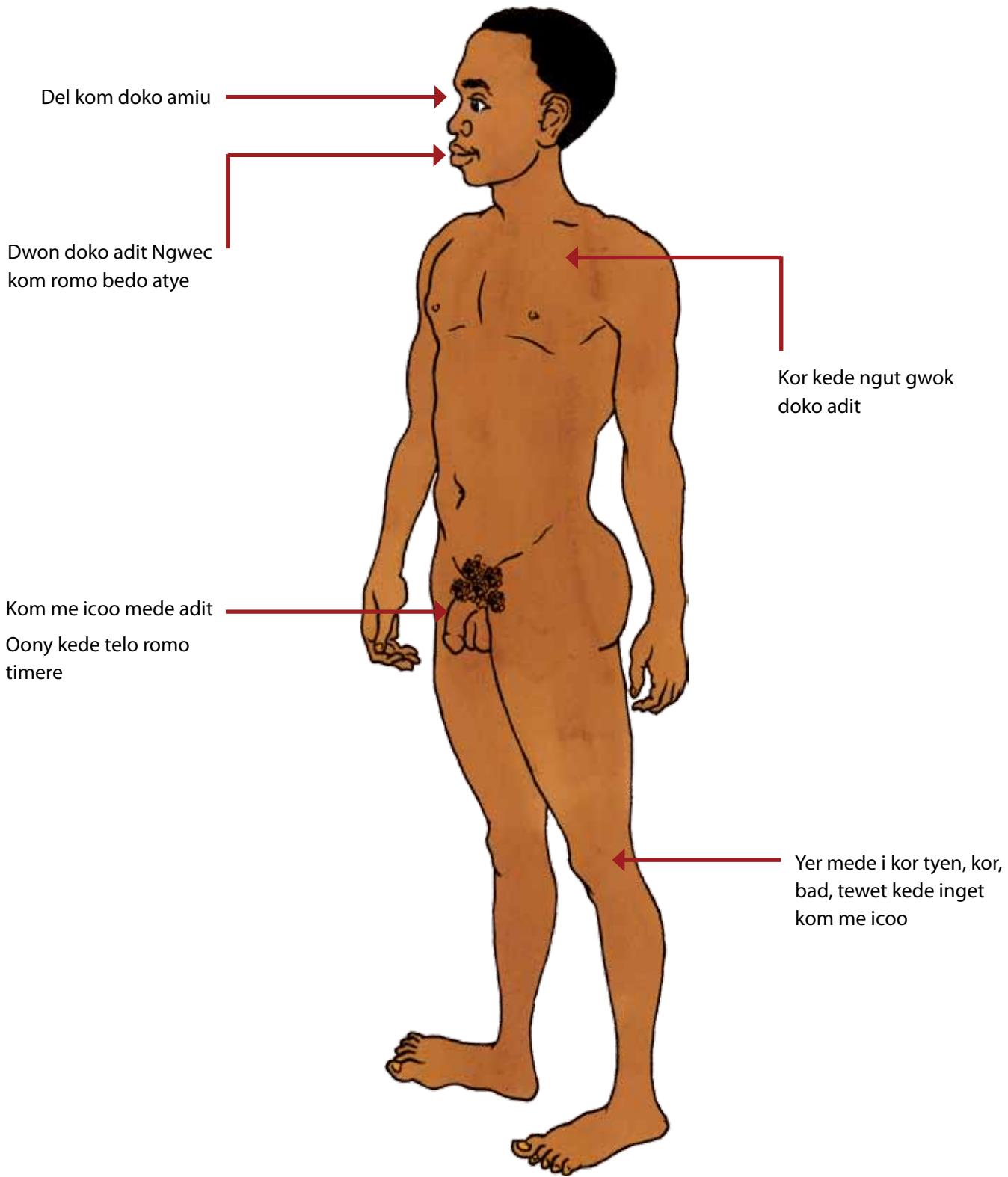
The Republic of Uganda

GREAT

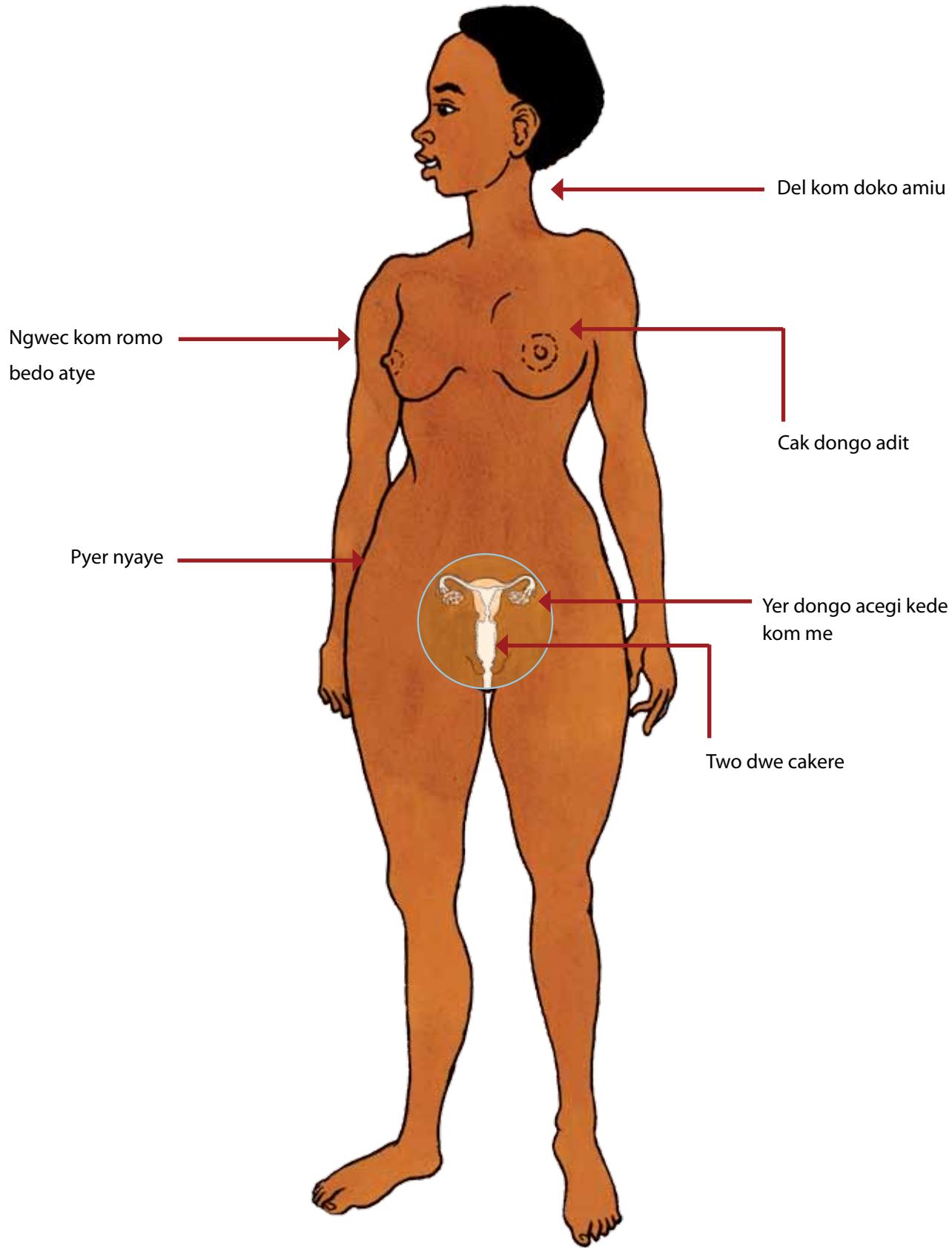
Cal icoo

Myero otii kede i Kad me tic pi bulu mwaka 10-14

Cal adako

Myero otii kede i Kad me tic pi bulu mwaka 10-14

Apenye me pol kare kede agam gi

Jarawe obedo ngo?

Jarawe obedo kare ame otino tye adongo kun nwo gin dong pe obedo otino atino kede pwod pe odoko jo adongo. Ikare me jarawe, kom awobe kede anyira nwongo alokaloka apol akom dongo adit dang abor, kom me icoo kede dako mede, kede yer cako dongo i dul apatpat me kom. Ikare man, kom nyako dongo ame en romo yac kede awobi dang romo mio nykao yac. Ento, kadi bed ni dong oromo yac, man pe nguto ni gin tye atera i tam kede ikom gi me yac.

Mwaka mene ame awobe kede anyira beo i jarawe?

Jarawe nyuto alokaloka ducu me kom ame otino beo iye ikare me doko jo adongo. Anyira cako nwongo alokaloka con loo awobe. Pol anyira nwongo alokaloka iyii akina mwaka 8-13, kede me awobe cakere iyii akina mwaka 10-15. Twero bedo cicut onyongo iyonge kare moro. Jo ducu pokere anonok, dano acelacel beo i jarawe ikare apatpat. Alokaloka me tam kede kom mede naka i mwaka 19 onyo 20.

Pore me anyira onyo awobe okene dongo con loyo owote gi?

Ateni. Awobe okene donyo i jarawe con i mwaka 10, en okene naka i mwaka 15. Anyira okene donyo con bala i mwaka 8 kun en okene i mwaka 13 onyo akato. Ento, ka nyako pe ocako timo two dwe mere naka iyii mwaka 16, en myero nen atic me yot kom.

Ngo obedo two kwer amon?

Remo ame ony ikom mon dwe idwe onyo olwngo ni kwer amon, obedo oony aremo aber kede jami mogo iyii awura anyako onyo dako. Maro tero kare aromo nine adek tunu kede iyii abiro dwe idwe. Man obedo anyut ni dako twero yac teki orwate iyore me butu.

Nine adako me timo two dwe ni obedo ngo?

Nine adako me tio two dwe obedo kare cakere inino me acel me cako timo kwer amon naka inino ame idiko mere nwo en acako kede kwer me dwe anyen. Pien man timere kare ikare, olwongo ni "nine me kwer."

Awene ame dako onyo icoo tye atera/romo yac?

Bedo atera nguto ni dako dong twero yac. Kom dako tye atera iyii akina nini me tio two dwe mere man aye obedo nine ame en twero yac. Kom dako tye atera me yac pi nine moro anonok i nine me kwere naka ka en dong otii. Coo romo bedo papu pi kwo gi lung.

Yubere atong dako obedo ngo?

Yubere atong dako obede kare me ya atong dako otego iyii cao mere. Man timere idyere me nine me twoyo two dwe adako. Dako romo yac ka kwir icoo kede tong dako orbere ikare me rwate ibutu. Ikare ni, ka tong dako dong otego, en romo nwongo pii atar tar ipali mere onyo kome me dako bedo adyaka.

Ngo obedo pii pii ame icawa okene anyira nwongo tye adyaka ite pali gi?

Anyira kare okene neno pii pii moro atar ite pali gi onyo nwongo ni kom gi me mon tye adyaka – man olwongo ni ony apii me kom dako. Gin pola kare onwongo gin man ikare me yubere atong gi, ame nwo dong otego. Pii man konyo me mio kwir icoo wot rwate kede tong dako iyii awura.

Anyira myero ket ginoro ikom gi me mon wek ngwece bed akur?

Lwoko kom gi me mon kede cabun medo kede pii didik romo mio bedo acil. Pe keto ginoro ikom me mon weko kom dako atwoo, bedo angwece tye kede nwo twoe apapat.

Anyira romo gwokere ningi ikare me timo kwer gi ka pad pe?

Ka pad pe tye myero ket gini pama onyo bongo acil ite pali gi, man konyo me jwiyo remo. Obedo tam aber me bedo kede pama onyo bongo okene pi konyi me aloka idiceng.

Teelo obedo ngo?

Telo obedo cung akom me icoo atek kede remo. Awobe kede coo maro telo tyen apol idi wor. Timere me dano yaa idiko kun otelo kede icawa okene dano tello ame nwo pe oyubere, onyo akadi nwo pe tye atamo ribere ibutu. Awobe kede coo dang telo ka gin pe tye angeyo idii ceng, kadi dang gin pe kede miti me rwate ibutu. Awobe kede coo pe romo gengo gini telo pien man obedo gin ame timere pi dongo.

Lire acoo obedo ngo?

Lire obedo yango me kwanyo del loro atitidi (del me wi ikom me icoo) ame wumu wi ikom me icoo. Ka awobe olore, man pe kelo peko ikom awobi iyore me rwate ibutu ikare me anyim. Lire awobe kede coo konyo me dwoko cen kure me nwongo kudi me two jonyo ento pe gengo nwongo kudi me two jonyo. Akadi bed ni awobi olore, myero nen ni etio kede opira ikare me ribere ibutu pyen obedo yore aber pi kare ducu me rwate ibutu.

Ngo obedo lac kede kwir acoo?

Lac obedo pipii atar ame donyo ikom icoo kun bedo kede kwir. Kwir obedo teko icoo ame rwate kede tong dako te kelo atin. Kwir man yubere iyii tong man icoo kun bedo kede kwir adwong atitino iyii lac acel acel. Nyako romo yac ka kwir man odonyo ikome icawa me rwate ibutu.

Ony ika butu obedo ngo?

Ikare me Jarawe kom lokere eka te cako yubu kwir. Kwir man nwo tye atera me weko kom dano kun beo iyore me oony ikabutu. Pol kare bulu awobe yaa gini ikabutu idiko ame oteelo kun ikare okene nwo pali kede kabutu gi ojot. Man obedo gin atimere.

Kom me icoo myero borere kede ditere bed arom kwene?

Bor me kom icoo pire pe tek dang pe ngutu ni icoo romo nywalo atin onyo bedo kede mara. Pi jo adongo, kom me icoo bedo iyii akina cm 14-16 ka otello kun bulu pe kede caji moro keken pien kom gi dongo papat kede ikare apapat. Ikare me jarawe ni (mwaka 10-18) kom me icoo kede tong man dongo oyotoyot kadi bed ni kom me icoo pe giko dongo naka ka itunu mwaka 21.

Kwir kede lac rom kato karacel?

Lac kede kwir ducu tio kede yoo acel. Ento, yoo atitidi bala dogola ame tye ping ite opira a ame cwalo lac ooko pe twero mio lac kede kwir donyo iyii opira karaacel.

Itwero lwoko kom me icoo ning?

Lwoko kom me icoo momot i pii medo kede cabun didik. Ka awobi ame pe olore, myero waa del dwok cen momot eka te lwoko tere.

Biyo kwiri/cobo miti obedo ngo?

Man obedo ka awobi onyo nyako otiyo kede yore okene me cobo miti apat kede rwate ibutu. Tic kede yore man me tyeko miti ni kelo oony, ame dang kare okene olwongo ni cobo miti. Pe tye yore aber onyo arac me cobo miti."

Tic kede yore okene pi cobo miti me butu romo kelo peko iyot kom?

Ber. Man pe kelo peko moro keken kadi dang otimo kare ikare dang, pe tye peko me yac, kudi two jonyo kede twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu. Man pe gengo yubere akwir icoo onyo yot kom dako. Kadi bed ni jo romo bedo kede lewic, alano moro pe iye.

Anyira romo tic kede yore okene me cobo miti gi abongo rwate kede icoo iyore me butu?

Ateni. Man timere me anyira tic kede yore okene me cobo miti gi abongo rwate kede icoo iyore me butu. Pol anyira cako timo gin man ikare ame obedo gini bulu atino. Pe kelo peko me yac, kudi ame kobo two jonyo, onyo twoe mogo ame kobo iyore me mit.

Dako romo yac kadi obedo tyeno mere me acel me ribere kede icoo iyore me butu?

Ateni, dako romo yac kadi obedo tyeno mere me acel me rwate kede icoo iyore me butu. Dako romo yac icawa moro keken ame en oribere kede icoo iyore me butu kun nwo kom icoo tye iyii kome. Dano dang romo nwongo twoe ame kobo iyore me mit icawa moro keken ame en oribere iyore me butu kadi obedo tyeno mere me acel.

Ngo amite me yac ibedo atye?

Kadi bed ni yac pe timere kede rwate ibutu ducu, man maro timere ka jami adek magi otimere: 1) tong dako myero bed atye iyii iceke ame cwalo tong dako iyii iwure kan ame otino dongo iye; 2) kwir icoo myero ribere kede tong dako me yubere; 3) tong dako ame oyubere no myero mok iyii iwure.

Nyako cako yac i mwaka adii?

Nyako dong romo yac oko ka en orwate kede icoo iyore me butu iyonge cako tio two kwer amon. Man pe nyuto ni kome kede tam mere tye atera me yac ento man anyut ni kome dong romo yac.

Yac twero gengere ningi?

Ka icoo kede dako tye amito rwate i butu abongo nwongo atin, gin oromo tic kede yore me gengo yac. Tye yore apol calo bala opira, yat me amwonya, yat me pico, yat ame okwoo i bad, nyonyo ame oketo awura, kede kwano nine apapat me yac ikare me twoyo two dwe. Lok kede atic me yot kom pi ngec atut pi yore magi. Ka jo onyomere tye atic kede yore magi medo kede opira aber, man ngutu ni gin nwo romo gengere ikom yac kede twoe akobo iyore me mit.

Bulu romo tic kede yore moro keken me gengo yac?

Bulu ducu kadi kwano onyo pe, romo tic kede yore moro keken me gengo yac. Ento, tweyo onyo ngado iceke pe rwate pi bulu pien yore man mio jo pe dong nywal atwal. Kede, ngeyo nine me yac, calo bala tic kede tigo 'moon beads' kede kwano nine abeco me two dwe pe pore pi bulu ame dong ocako tio two dwe oko. Nyako onyo dako myero bed kede nine me two dwe arorom me wek yore man geng yac.

Nyako twero yac ikare me tio two dwe?

Romo yac, twero timere kadi bed ni pe timere pol kare. Man lubere kede nino me tio two dwe mere, tio two dwe mere tero kare arom kwene, kede awene ame en orwate kede i butu, pien kwir romo rii pi nino apol ikom dano.

Pingo omio mon okene pe twero yac?

Bedo abongo yac romo timere acalo adwogi me tio onyo peki ame tye ikom icoo onyo dako, onyo gin ducu. Dakatal i cawa okene dang pe romo kobo ngo ame gengo yac.

Jo myero ter kare arom kwene ame pwod pe oyac iyonge nywal?

Pi yot kom atoto kede atin, ber pi tero mwaki aryo okene ame pwod pe yac otimere.

Dako pore me yac kede mwaka adii?

Ber pi dako me cako yac ame nwongo otunu mwaka 18. Mon pwod romo nywal kadi gin otunu mwaka 30. Pi man, ber tutwal pi dako me yac ame nwongo tamere kede kome tye atera me gamo yac. Man romo bedo ame nwongo en dong otyeko kwan oko, tye kede ape mere, tye kede lim oromo me gwoko ture, kede ame nwongo gin ducu dong omoko tamgi.

Ngo ame dano myero tim ka orwate i butu abongo gwokere medo kede ka opira oyec, owote ooko onyo odong oko ikom dako?

Buny wot i dakatal onyo i duka me cato yen me nwongo yen me amwonya me gengo yac ame romo timere. Yen man gengo yac iyonge rwate i butu abongo gwokere. Iromo mwonyo yat man pi nine abic iyonge rwate i butu. id akatale okene, atic me yot dang twero mio yat me gengo kobo akudi two jonyo oyot oyot. Ka opira omoko oko ikom dako, dako myero rwak cinge aber ikome me dako ni eka te kwanyo oko onyo ka mano tye atek, myero i buny wot i dakatal me wek okwanyo oko.

Twoe ame kobo i butu romo kobo dang iyii yoo me doto onyo nango kom me icoo onyo dako?

Twoe okene dang romo kobo i doto kede nango kom me icoo onyo dako.

Dano romo pimere i kwene pi kudi two jonyo kede twoe ame kobo iyore me ribere butu?

Tye kabede apol me pimere. Lok kede atic me yot kom me kin pacu, dano ame tye i kilinic acok kedi, dano ame tye i gurup a bulu, onyo awpony, dano adit ame yin i geno me konyi nwongo ka pimere.

Kudi ame kelo two jonyo kede twoe ame kobo i rwate i butu ocango ning?

Two jonyo pe cang. Ento, tye kede yat me jingo gupu me komi. Dano myero nwong yen acel onyo akato nino ducu. Yat me jingo, ame olwongo ni ARVs, dwoko onyo gengo mede akudi two jonyo i komi kede mio komi bedo atek. Twoe apol ame kobo i butu oromo cango kede yen ame cango gi. Ento, tye twoe okene ame pe kede yat cango. Pire tek tutwal me mwonyo yat ducu ame omii, kadi bed ni anyut me two dong orweny oko.

Moo en obedo ngo?

Moo obedo gin awponyot ame oromo tic kede i kom me dako. Moo man oromo tic kede ikare me rwate i butu me mio icoo kede dako winy aber dang amwonya. Opira pol kare tye kede moo i kome me mio tic kede bedo aber.

Gero me bedo icoo onyo dako ni obedo ngo?

Gero me bedo icoo onyo dako obedo tim arac ame twero kelo awanu i kom dano onyo tam. Man timere pi apokapoka ame twero bedo atye i kin icoo kede dako. Gero twero bedo calo bala tic kede kop aracu, tojjo onyo gweyo, diyo dano me rwate i butu tetek, kede jami apol okene. Ka ce dano tye anwongo tim me gero, cik me Uganda kobo ni yin i romo mio ngec bot abili acok kedi onyo nwongo kony i bot atela me wang tic 'LC'.

Kad me tic OTEKA

Kad me ateni

Kad me ateni man tye kede ngec i kom:

Yat ame mon mwonyo nino kede nino pi gengo yac

Nyonyo ame oketo iyii awura adako pi gengo yac (IUD)

Yat me pico pi gengo yac

Yat ame okwoo i bad

Opira acoo

Kite me tic kede opira coo

Opira amon

Kite me tic kede opira amon

Yat ame omwonyo pi gengo yac ame romo ngole atura

Doto atin pi dwete abicel iyonge nywal kede cak kor keken (LAM)

Cal icoo kede alokaloka ikome ikare me jarawe

Cal adako kede alokaloka ikome ikare me jarawe

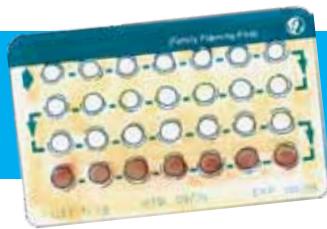
Apenye me pol kare kede agam gi

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

 GREAT

Yat ame mon mwonyo nino kede nino pi gengo yac

Yat amwonya me nino kede nino ni obedo ngo?

Yat man, ame dang olwongo ni "yat amwonya," obedo yat anyige ame mon mwonyo nino kede nino pi gengo yac. Tye yat okene ame omwonyo pi gengo yac ame olwongo ni, (progestin-only pills or the mini-pill,) ame ber pi mon ame tye adoto otino. Yoo me tic kede yat man tye kede apokapoka atitidi. Dong myero ipeny atic me yot kom pi ngec apol.

Yat amwonya man tio aber ningi pi gengo yac?

Pien mon okene pola kare pe tio kede yat man iyore aber, mon ame romo 8 ikom 100 ame tio kede yat man romo yac iyii mwaka me acel.

Yat man timo ngo ikom dako?

Yat man gengo tong dako me ya ikome. Ka kwir icoo pe orwate kede tong dako, dako pe twero yac.

Pingo jo okene maro tic kede yat ame omwonyo nino kede nino?

- Yat man tye aber.
- Man mio two dwe bino anonok, kun nwo pe olulunga atek
- Man konyo me mio del kom dako bedo apwot.
- Dako romo yac oko cutucutu iyonge giko tic kede yat man.
- Yat man dwoko cen kero me nwongo kanca ame bedo ikom me mon.
- Dako twero giko mwonyo yat ikare moro keken, abongo nwongo kony ibot atic me yot kom.

Pingo jo okene pe maro tic kede yat me amwonya man?

- Dako myero mwony yat man nino ducu me mio yat man tic aber.
- Kare okene tek me mwonyo yat ka itye keni.
- Yat man romo kelo alokaloka me tio two dwe ame nwo pe kelo peko moro keken iyot kom.
- Yat man kare okene kelo abar wic, cak awac, kede alokaloka ipek.
- Mite me bedo kede ka nwongo yat man, ame romo bedo atek ka otum oko dakatal oonyo ika cato.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Dako me mwaka moro keken romo mwonyo yat man, medo kede naka bulu.
- Mon ame pe onyomere romo tic kede yat man.
- Mon ame tye kede otino kede en ame pwod pe onywal romo tic kede yat man.
- Yat man pe bedo ikom mon, mite me gin imwonyo nino ducu.
- Yat man pe kelo alokaloka me miti me butu ikom dako.
- Yat man pe kelo lurr ikom dako oonyo bulu.
- Yat man pe oonyo yic, kede pe mio dako nywalo atin atye kade angwal oonyo nywalo otino apol.
- Ber me nwongo yoo ame mio i poyoo me mwonyo yat man ikare ducu acalo bala icawa me lwokere, butu oonyo cem me otyeno.
- Ka pe imwonyo yat, pire tek me mwonyo oko oyoyot ka wii opoyo kun imedo kede yore okene calo bala opira me ribere ibutu pi gengo yac naka ka icako tic kede boc me yat okene.
- Yat man pe gwoko dano ikom twoe mogo ame kobo iyore me ribere ibutu ikin icoo kede dako kede kudi me two jonyo.

Nyonyo ame oketo iyii awura adako pi gengo yac (IUD)

En IUD ni obedo ngo?

IUD obedo opira oonyo nyonyo moro atitidi ame oketo iyii awura amon pi gengo yac pi kare aromo mwaka 12.

Nyonyo man tio aber ni ngo pi gengo yac?

Pien Nyonyo man pe maro wote ooko oonyo pe tic, dang pe tye dako moro keken ikom mon 100 ame tio kede yore ni ame romo yac oko iyii mwaka me acaki.

Nyonyo/opira ni ame oketo iyii awura ni tio ni ngo?

Nyonyo/opira ni ticere tye me neko kwir ame tye ilac icoo ame pwod pe orwate kede tong dako.

Pingo omio jo okene maro tic kede yore man pi gengo yac?

- Ber kede tio aber tutwal me gengo yac pi mwaka aromo 12.
- Ka dong oketo nyonyo man oko, pe dong tye ginoro okene ame dako myero tim me gengo yac kede poyoo.
- Nyonyo/opira ni pe nen oonyo winyere, dong pe tye ngatoro ame romo ngeyo ni dako tye atic kede.
- Dako twero yac oko oyotoyot ka atic me yot kom okwanyo nyonyo man ooko.
- Ka dong ame oketo, pe tye ginoro okene ame dok mite me atima pi nyonyo man.

Pingo omio jo okene pe maro tic kede yore man?

- Atic me yot kom ame opwonyere en amyero ket kede kwany nyonyo man.
- Keto kede kwanyo nyonyo man pe mio dako bedo kede kwo ayot.
- Remo oony ikom mon okene adwong kun olungere medo kede arem adwong ikare me tic kede yat man tutwalere wok pi dwete 3 – 6 me acaki.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Mon ame pe onyomere romo tic kede yore man.
- Mon ame pwod pe kede otino romo tic kede yore man.
- Nyonyo/opira man dako me mwaka moro keken, oonyo bulu adako romo tic kede.
- Nyonyo man pe mio yii dako ony Iyonge kwanyo.
- Yore man pe kelo lur ikom dako.
- Nyonyo man pe kelo nywalo atin ame tye kede angwaloro keken.
- Nyonyo/opira man pe kelo kanca.
- Nyonyo/opira ni pe woto iyii itao oonyo iyii adam adako.
- Nyonyo man pe kelo peko moro oonyo arem moro keken ikare me rwate ibutu.
- Nyonyo man oromo tic kede naka ikare ame dako tye adot.
- Dako pwod romo tio tic atek kadi tye kede nyonyo man.
- Nyonyo man pe gengo nwongo kudi me two jonyo onyo twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu.

Yat me pico pi gengo yac

Yat me pico pi gengo yaci obedo ngo?

Man obedo yat ame otucu kede mon pi gengo yac. Yat me pico man tye kwone apol apatpat. yat me pico ame mon tucere kede iyonge dwete adek adeki kare okene olwongo ni 'DMPA oonyo Depo-Provera'. Twero bedo ni oonyo tye kit yat toro okene me pico ikin paci wu. Tim ber ilok kede atic me yot kom pi ngec okene apol.

Yat me pico man tio aber ningi pi gengo yac?

Pien karo okene wii mon pe poyo oonyo pe romo tucere ikare ikokome, mon aromo 3 ikom 100 ame tio kede yat man romo yac imwaka me acel.

Yat man tio ningi?

Yat man gengo bino atong dako. Ka pe tye tong dako moro ame myero rwate kede kwir icoo, en pe romo yac.

Pingo omio jo okene maro tic kede yat man?

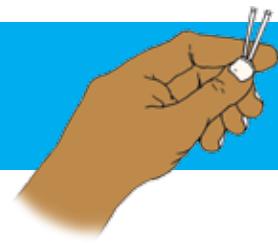
- Yat man tye opore kede tio aber pi gengo yac.
- Pol otic me yot kom romo mio yat man.
- Ikin kare me dwete adek, pe tye ginoro ame mite me mon tio me poyoo.
- Pe tye kitoro ame jo okene romo kobo kede ka dako tye atic kede yat man. Obedo gin me imung,
- Remo ame kato ikare me kwer amon doko anonok kede gik oko iyonge kare aromo mwaka acel me tic kede yati.
- Yati dako romo tic kede naka ka tye adot cakere ikare me cabit 6 iyonge nywal.

Pingo jo okene pe maro tic kede yat man?

- Alokaloka bedo atye ikare me kwer amon onyongo twero rweny oko.
- Mio kec neko dako ame romo kelo cweo.
- Dako romo tero kare aromo dwete 6-12 me yac iyonge weko tic kede yat man.
- Dako myero poyoo me wot neno atic me yot kom iyonge dwete adek adeki pi tucere kede yati.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Yat me pico man pe kelo lur ikom dako oonyo bulu anyako.
- Mon ame pwod pe onywal dang romo tic kede yat man
- Dako twero tic kede yat man naka ka pe onyomere.
- Yat man tio pi mon me mwaka moro keken medo kede bulu anyira.
- Yat man mio mon pe neno two kwer gi, man pe kelo peko moro keken ikom dako pien remo ni pe romo makere ikom dako oonyo kelo peki okene. Mon okene maro pien ni man mio gi pe tio two kwer gi.
- Yat man pe gengo nwongo kudi me two jonyo oonyo twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu.

Yat ame okwoo i bad

Yat man ame okwoo ibadi obedo ngo?

Yat man tye atitino ame oketo ite del bad dako imalu kun romo gengo yac pi kare ame romo mwaka 3-5 alubere kede kit moro no. Tye kwone yen man aryo ame ngeye atek i Uganda: Implanon, ame rii pi mwaki 3, kede Jadelle, ame rii pi mwaki 5.

Yat man tio aber ningi pi gengo yac?

Mon aromo 1 oonyo pe ikom mon 100 ame tio kede yat man romo yac iyii mwaka me acaki pien yat man maro dongo ooko oonyo pe tic.

Yat man tio ningi pi gengo yac?

Yat man gengo tong dako ibino. Ka kwir pe orwate kede tong dako, mio dako pe romo yac.

Pingo jo okene maro tic kede yat man?

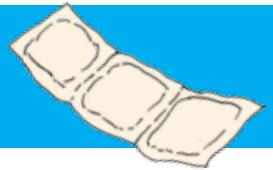
- Yat man tye aber kede pore tutwal pi gengo yac.
- Yat man tero mwaki aromo 3-5.
- Ka ame dong yat man oketo oko, pe tye dok ginoro okene ame mite me dako timo kede poyo pi gengo yac.
- Two me kwer gi doko anonok kede romo gik iyii kare me mwaka acel.
- Dako twero yac oko cutucutu iyonge kwanyo yat man.
- Yat man otwero tic kede naka ka dako tye adot cako ikare me cabit 6 iyonge nywal.
- Pe tye ngatoro ame romo kobo ni dako tye atic kede yat man.

Pingo omio jo okene pe maro tic kede yat man?

- Dako twero beo iyii alokaloka ikare me tio two kwere ame pe obedo ginoro arac pi yot kom.
- Atic me yot kom ame tye kede ngec en aye myero ket kede kwany yat man
- Mon okene ame tio kede yat man kare okene bedo kede abar wic, pek gi dok ping kede maro gini ngokere.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Mon ame tye kede mwaka moro keken romo tic kede yat man, medo kede naka bulu anyako.
- Dako romo tic kede yat man naka kadi bed ni pwod pe onywal.
- Dako romo tic kede yat man naka akadi pwod pe onyomere.
- Yat man pe kelo lurr ikom dako oonyo ikom bulu anyako.
- Yat man pe woto kakanoro keken ikom dano.
- Yati twero mio dako giko tio two kwer, ento man pe obedo gin arac pi yot kom. Remo pe jogere ikom dako.
- Yat man pe gengo nwongo kudi me two jonyo oonyo twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu.

Opira acoo

Opira acoo obedo ngo?

Opira acoo obedo del arep ame oruku ikom me icoo ikare me rwate i butu.

Opira acoo tio aber ningyo pi gengo yac?

- Pien jo okene ame onyomere pe tio kede opira aber ikare ducu me rwate i butu, mon aromo 15 ikom 100 ame tio kede opira romo yac iyii akina me mwaka acel.
- Ka otio kede opira aber ikare ducu me rwate i butu, opira tio aber me gengo two ame kobo i butu karacel kede kudi two jonyo.

Opira acoo tio ningyo me gengo yac?

- Opira noo jolo kwir atar ame pelo iyi ikom icoo ka en oony. Man weko kwir pe donyo ikom dako kede dang me rwate kede tonge.

Pingo jo maro tic kede opira acoo?

- Opira man ber kede dang tic kede yot.
- Iromo tic kede opira abongo nwongo ngec ibot dakatal.
- Pola akare nwongo opira man yot.
- Ka i tio kede aber ikare ducu me rwate i butu, opira gengo yac kede kudi two jonyo medo kede twoe okene ame kobo i butu.

Pingo jo okene pe maro tic kede opira acoo?

- Ruku opira gengo mit arwate i butu.
- Jo aryo ducu myero yee ame icoo pwod pe oruku opira.
- Opira myero bed atye ame rwate i butu pwod pe optimere.
- Ka pe otio kede aber, opira romo yec onyo pelo oko i cawa me rwate i butu.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Jo okene pe tio kede opira aber dang pe tio kede ikare ducu me rwate i butu, pi man, pire tek me tic kede yore okene me gengo yac, calo bala yat amwonya, nyonyo ame oketo i awura, yat ame okwoo i bad, medo kede tic kede opira me gengo yackede twoe ame kobo i butu.
- Jami calo bala moo wir kede moo dek twero balo opira. Ber me tic kede pii keken.
- Opira myero ogwok i kabedo ame otwoo aber, pe iyii cao.
- Opira aceli myero otii kede pi tyen acel keken. Myero i tii kede opira anyen ikare ducu me rwate i butu.
- Pe i tii kede opira ame poke oyec, onyo ka opira no tye ame otwoo oko, omakere oko, onyo kala mere dong ollokere oko.
- Pe i kaa pok opira kede laki pien iromon tuco oko.
- Tii kede opira acel acel keken pi rwate i butu.

Kite me tic kede opira coo

Yore 1

Ruk opira ame komi me icoo ni ocung atek ame kom wu pwod pe orwate.
Lac ame ocako oony romo bedo kede kwir onyo twoe ame kobo i butu.

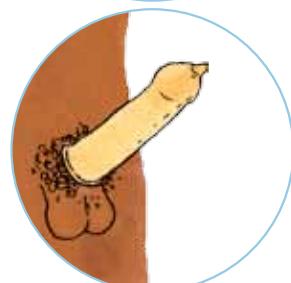
Yore 2

Yec pok opira tung cel eka itee neno ni opira pe oyec oko. Wot opira ooko aber

Yore 3

Mak wii opira wek yamo iyie kato ooko pien yamo no romo mio opira yec
oko, eka itee ruku ikomi me icoo ame ocung atek. Dang i tee keto naka iyii
agiki me kom icoo

Yore 4

Kun pwod i tye idiyo wiye ame ocegere, tii kede cingi tung okene me ryeyo
momot naka iyii agiki me komi me icoo eka myero inen ni opira tye aber
ikomi i cawa me rwate i butu; ka tye adok malu, waa idwogo cen kakare
oyot oyot.

Yore 5

Cucut iyonge oony, kwany komi me coo oko ame pwod tye ocung atek eka
ite mak opira atek i kakare. Kwany opira keken ka dong i woto ko oko.

Pe iwek komi kede opira bed cok kede kom awoti.

Yore 6

Bol opira ame otio kede oko. Boo opira ni oko kede papara eka i te bolo i
bur yugi. Pe i bol i coron ame tio kede pii.

PE I TII KEDE OPIRA ACEL PI TYEN AME KATO ACEL OKO.

Opira amon

Opira amon obedo ngo?

Opira amon obedo del arep ame oyubu aber pi kom me dako. Tung cel me opira wumu awura dako me gengo lac icoo me donyo. Dako tio kede ikare me rwate i butu me gengo yac.

Opira mon tio aber iyoo mene me gengo yac?

- Pien kare okene mon pe twero tic kede opiraa amon aber ikare ducu me rwate i butu, mon aromo 21 ikom 100 ame tio kede opira romo yac iyii akina me mwaka acel.
- Opira mon dang gengo twoe apol ame kobo i butu ka dako kede cware otio kede aber ikare ducu me rwate i butu.

Opira amon tio ning?

- Juku lac icoo oko me wek kwir icoo pe dony ikom dako ikare me rwate ibutu.

Pingo jo okene maro tic kede opira amon?

- Opira man tye aber tutwal.
- Ka otio kede ikare ducu dang aber, romo gengo yac kede two apol, medo kede kudi two jonyo.
- Romo bedo ikom dako pi cawa 8 ame rwate i butu pwod pe otimere. Man mio rwate i butu bedo aber.
- Opira amon medo miti me rwate i butu tutwal.
- Jo dang romo tic kede abongo neno atic me yot kom.

Pingo jo okene pe maro tic kede opira amon?

- Welere tek loo me acoo ko.
- Opira no romo woo ame weko tic kede bedo atek.
- Kadi bed ni dako keto gin ni i kome, icoo myero yee me tic kede.
- Man mito pwonyere moro anonok me keto oyotoyot kede aber.

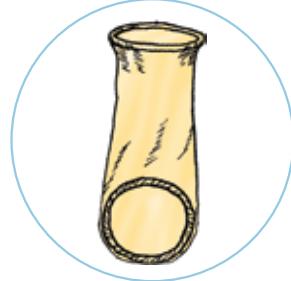
Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Jo okene pe tio kede opira aber dang pe tio kede ikare ducu me rwate i butu, pi man, pire tek me tic kede yore okene me gengo yac, calo bala yat amwonya, nyonyo ame oketo iyi awura, yat ame okwoo i bad, medo kede tic kede opira me gengo yac kede twoe ame kobo i butu.
- Jami calo bala moo wir kede moo dek twero balo opira. Ber me tic kede pii keken.
- Opira amon pe rweny ikom dako.
- Jo onyomere kede ame pe onyomere romo tic kede opira amon.
- Opira amon pe kelo two ikom dako.
- Opira amon kede mega acoo myero pe tii kedgi awang acel.
- Opira amon myero ogwok kan otwoo aber.
- Opira amon myero otii kede icel keken.
- Pe iyee tic kede opira ame dog poke oyec, onyo ka opira no tye ame otwoo oko, omakere oko, oonyo kala mere dong ollokere oko.
- Bed kede opira apol kare ducu.

Kite me tic kede opira amon

Yore 1

Yab pok opira aber.

Yore 2

Moo nyor ame tye iyii opira i tung ping, i kan ocegere ni. Nyoro pe tye ikom opira no.

Yore 3

Dwiny nyor iye no iyii akina atwon kede nyako cing me dyere.

Yore 4

Tii kede cingi me keto nyoro ikomi me dako. Nyor ame odong bedo ooko eka te wumu komi me dako.

Yore 5

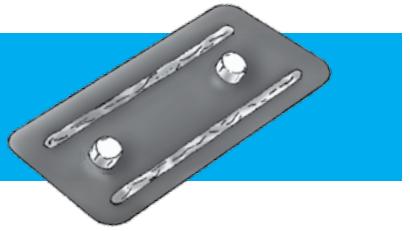
Mii kom icoo dony aber iyii nyor me ooko ka itye irwate i butu. Ka komi tye ooko, man pe gwoki ikom yac kede twoe ame kobo i butu.

Yore 6

Dwiny eka ite mino nyor me ooko no me gwoko kwir iyii opira eka itee wooto ooko aber ame dako pwod pe oya malu iyonge rwate i butu. Pe ibol i coron ame tio kede pii. Ento wang ooko, oonyo bol ibur coron.

Yat ame omwonyo pi gengo yac ame romo ngole atura

Ngo ame obedo yat ame omwonyo pi gengo yac ame romo ngole atura?

Yat ame omwonyo pi gengo yaci tye anyige ame omwonyo ikin kare me nine abic iyonge rwate iyore me butu abongo gengere. Ikare okene dang olwongo ni 'morning after pill'.

Yat man tio aber ningo pi gengo yac?

Pien kare okene mon pe mwonyo gini yat man ikare ikokome onyo ikare okene yat pe tio, mon aromo 1 oonyo 2 ikom 100 ame tio kede yat man iyonge rwate ibutu tyeno 1 romo yac.

Yat man tio ningó?

Yat man gengo oonyo gallo wota tong dako me rwate kede kwir icoo. Yat man pe tio ka dako dong oyac oko.

Myero tii kede yat man ikare mene?

Dako romo tic kede yat man ikin kare me nine 5 iyonge rwate kede icoo ibutu abongo gengere, medo kede ribere ibutu abongo tic kede yore moro keken me gengo yac oonyo ka yore okene pe otio aber, calo bala ka opira oyec oonyo dako okeng mwonyo yatere me nino ducu. Yat man tio aber ka omwonyo oyotoyot iyonge rwate ibutu abongo gengere.

Pingo omio pola jo maro tic kede yat man?

- Oromo tic kede iyonge rwate ibutu abongo gengere pi mio gum okene pi gengo yac.
- Dako en aloo.
- Oromo gwoko icing kace dako oribere iyore me butu abongo gengere.

Pingo jo okene pe maro tic kede yat man?

- Yat man romo kelo alokaloka anonok me cwer aremo pi nine 1 oonyo 2 iyonge mwonyo.
- Man romo mio dako cako tio two dwe oko con oonyo pe kite ame nwo bedo kede con.
- Man romo kelo ngok, abar wic, onyo rem ayic ikin kare me cabit acel iyonge mwonyo.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Yat man ber pi mon ducu medo kede bulu.
- Man pe kelo oonyo yic.
- Yat man pe gengo dano me nwongo kudi two jonyo.
- Man pe kelo angwal ikom atin ka yac obedo atye.
- Pe rac pi yot kom dako.
- Pe kelo lurr. Dako twero yac oko cutucutu ka en dok orwate ibutu abongo gengere.

Doto atin pi dwete abicel iyonge nywal kede cak kor keken (LAM)

LAM obedo ngo?

LAM, obedo yore acel me lagoro nywal ame obedo "doto atin pi dwete abicel (6) iyonge nywal kede cak kor keken" pi gengo yac. Man jengere ikom adwogi me dot ikom dako.

LAM tio aber ningó?

Pien mon okene pe tio kede LAM aber, mon aromo 2 iyi akina 100 ame tio kede LAM pi dwete 6 me acaki iyonge nywal romo yac.

LAM tio ningó?

LAM gengo wot atong dako me rwate kede kwir icoo. Pi yore man me tic aber, dako myero bed kede jami adek magi:

1. Two dwe pwod pe odwogo iyonge nywal.
2. Atin doto cak kor keken. Man nyuto ni pe tye cem onyo pii-pii, moro keken ame myero mii atin. Atin myero dot cak idye ceng kede iwor ducu.
3. Atin pe kato dwete 6.

Ka dako dong pe romo keto itic yore adek magi, en myero cak tic kede yore okene me Lagoro nywal cutcut pien LAM pe amaro konye me gengo yac.

Pingo jo maro tic kede yore man me gengo yac?

- Doto atin pe mito cente moro keken.
- Doto cak ber tutwal pi yot kom atin kede totere.

Pingo jo pe maro tic kede LAM?

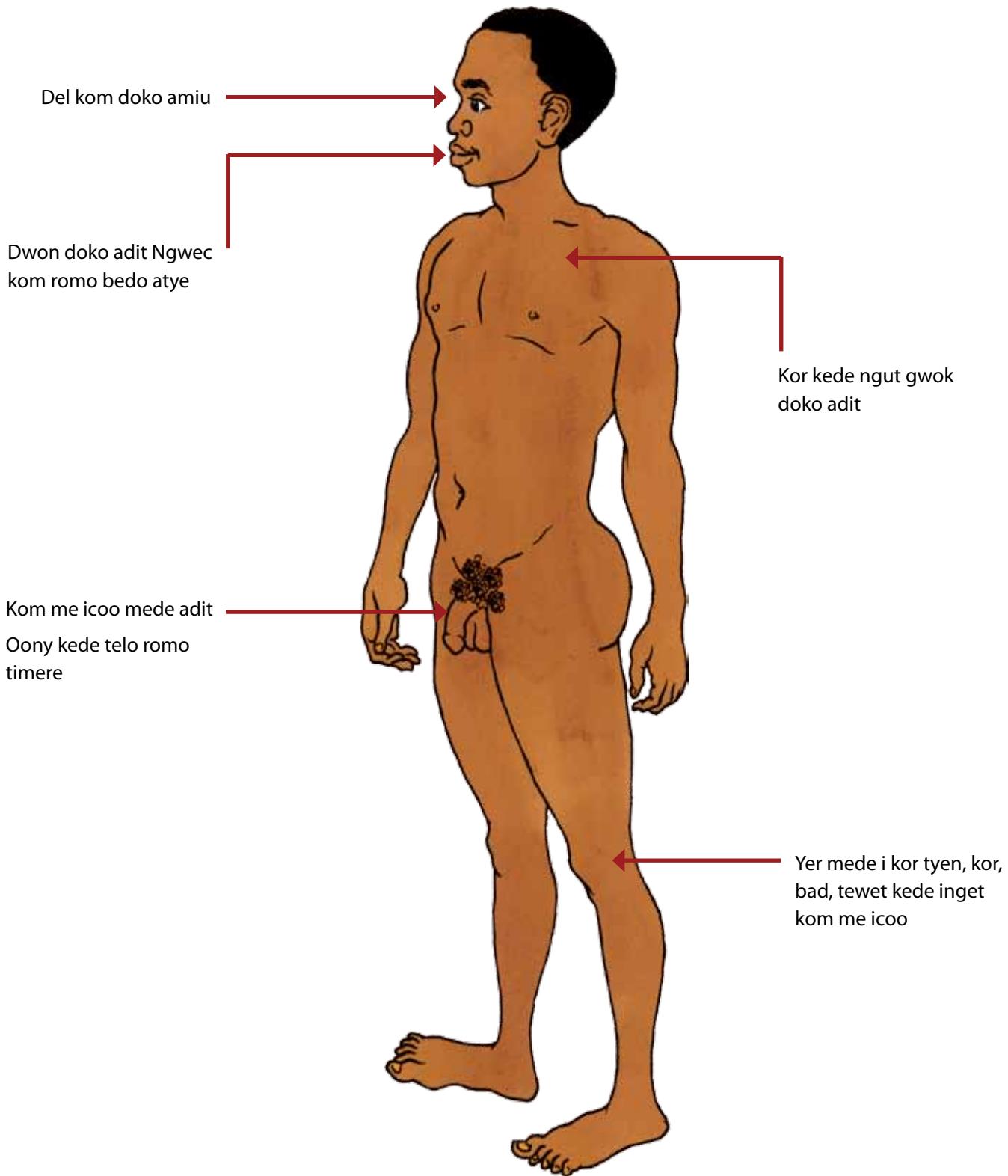
- Dako myero dot atin kede cak kor keken idye wor kede idye ceng ducu ame pe romo timere pi toto ducu.
- Toto pe twero pokere kede atin pi cawa alac idye ceng onyo idye wor.
- Yore man onywalo kede dano anywala. Pe kede yatoro keken, yore ame otio kede onyo pwony me dakatal pe mite.

Ngo okene ame mite me an ingeyo?

- Yore man tio aber tutwal me gengo yac ka dako pwod pe ocako neno two dwe mere kun tye amio atin cak kor keken idye wor kede idye ceng ducu kede ka atin pe kato dwete 6.
- Cak kor keken romo pito atin pi acaki dwete 6. Cem onyo gin amata moro keken pe mite.
- Cak kor pe romo jwik ka dako tye adoto atin idye wor kede idye ceng.
- Dako myero mede kede doto atin naka akadi en onyo atinere kome lit.
- Dako myero cak tic kede yore okene me gengo yac ka en dong ocako timo two dwe mere.
- Me mede kede gengo yac, dako myero cak tic kede yore okene me gengo yac ka en ocako pito atinere kede cem onyo gin amata okene.
- Me mede kede gengo yac, dako myero cak tic kede yore okene me gengo yac ka atin okato dwete 6 dong oko.
- Pire tek me yero yore anyen me gengo yac ame jami magi ducu pwod pe otimere me wek dako mede kede gengo yac. Dako myero mede kede doto atin kadi en ocako tic kede yore okene.

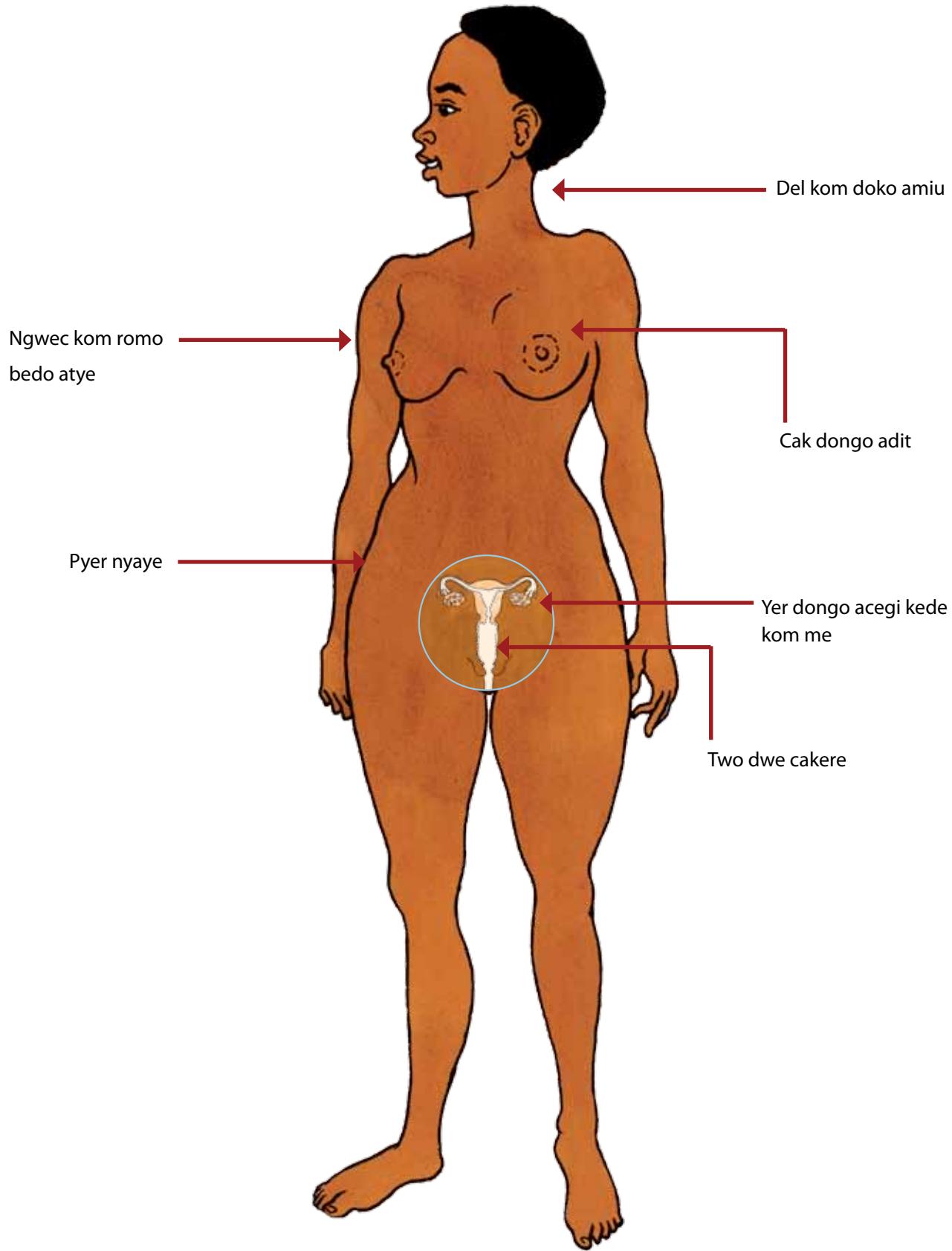
Cal icoo

Myero otii kede i Kad me tic pi bulu mwaka 10-14

Cal adako

Myero otii kede i Kad me tic pi bulu mwaka 10-14

Apenye me pol kare kede agam gi

Jarawe obedo ngo?

Jarawe obedo kare ame otino tye adongo kun nwo gin dong pe obedo otino atino kede pwod pe odoko jo adongo. Ikare me jarawe, kom awobe kede anyira nwongo alokaloka apol akom dongo adit dang abor, kom me icoo kede dako mede, kede yer cako dongo i dul apatpat me kom. Ikare man, kom nyako dongo ame en romo yac kede awobi dang romo mio nykao yac. Ento, kadi bed ni dong oromo yac, man pe nguto ni gin tye atera i tam kede ikom gi me yac.

Mwaka mene ame awobe kede anyira beo i jarawe?

Jarawe nyuto alokaloka ducu me kom ame otino beo iye ikare me doko jo adongo. Anyira cako nwongo alokaloka con loo awobe. Pol anyira nwongo alokaloka iyii akina mwaka 8 - 13, kede me awobe cakere iyii akina mwaka 10 - 15. Twero bedo cicut onyongo iyonge kare moro. Jo ducu pokere anonok, dano acelacel beo i jarawe ikare apatpat. Alokaloka me tam kede kom mede naka i mwaka 19 onyo 20.

Pore me anyira onyo awobe okene dongo con loyo owote gi?

Ateni. Awobe okene donyo i jarawe con i mwaka 10, en okene naka i mwaka 15. Anyira okene donyo con bala i mwaka 8 kun en okene i mwaka 13 onyo akato. Ento, ka nyako pe ocako timo two dwe mere naka iyii mwaka 16, en myero nen atic me yot kom.

Ngo obedo two kwer amon?

Remo ame ony ikom mon dwe idwe onyo olwngo ni kwer amon, obedo oony aremo aber kede jami mogo iyii awura anyako onyo dako. Maro tero kare aromo nine adek tunu kede iyii abiro dwe idwe. Man obedo anyut ni dako twero yac teki orwate iyore me butu.

Nine adako me timo two dwe ni obedo ngo?

Nine adako me tio two dwe obedo kare cakere inino me acel me cako timo kwer amon naka inino ame idiko mere nwo en acako kede kwer me dwe anyen. Pien man timere kare ikare, olwongo ni "nine me kwer."

Awene ame dako onyo icoo tye atera/romo yac?

Bedo atera nguto ni dako dong twero yac. Kom dako tye atera iyii akina nini me tio two dwe mere man aye obedo nine ame en twero yac. Kom dako tye atera me yac pi nine moro anonok i nine me kwere naka ka en dong otii. Coo romo bedo papu pi kwo gi lung.

Yubere atong dako obedo ngo?

Yubere atong dako obede kare me ya atong dako otego iyii cao mere. Man timere idyere me nine me twoyo two dwe adako. Dako romo yac ka kwir icoo kede tong dako orbere ikare me rwate ibutu. Ikare ni, ka tong dako dong otego, en romo nwongo pii atar tar ipali mere onyo kome me dako bedo adyaka.

Ngo obedo pii pii ame icawa okene anyira nwongo tye adyaka ite pali gi?

Ngo obedo pii pii ame icawa okene anyira nwongo tye adyaka ite pali gi?

Anyira kare okene neno pii pii moro atar ite pali gi onyo nwongo ni kom gi me mon tye adyaka – man olwongo ni ony apii me kom dako. Gin pola kare onwongo gin man ikare me yubere atong gi, ame nwo dong otego. Pii man konyo me mio kwir icoo wot rwate kede tong dako iyii awura.

Anyira myero ket ginoro ikom gi me mon wek ngwece bed akur?

Lwoko kom gi me mon kede cabun medo kede pii didik romo mio bedo acil. Pe keto ginoro ikom me mon weko kom dako atwoo, bedo angwece tye kede nwo twoe apapat.

Anyira romo gwokere ningi ikare me timo kwer gi ka pad pe?

Ka pad pe tye myero ket gini pama onyo bongo acil ite pali gi, man konyo me jwiyo remo. Obedo tam aber me bedo kede pama onyo bongo okene pi konyi me aloka idiceng.

Teelo obedo ngo?

Telo obedo cung akom me icoo atek kede remo. Awobe kede coo maro telo tyen apol idi wor. Timere me dano yaa idiko kun otelo kede icawa okene dano tello ame nwo pe oyubere, onyo akadi nwo pe tye atamo ribere ibutu. Awobe kede coo dang telo ka gin pe tye angeyo idii ceng, kadi dang gin pe kede miti me rwate ibutu. Awobe kede coo pe romo gengo gini telo pien man obedo gin ame timere pi dongo.

Lire acoo obedo ngo?

Lire obedo yango me kwanyo del loro atitidi (del me wi ikom me icoo) ame wumu wi ikom me icoo. Ka awobe olore, man pe kelo peko ikom awobi iyore me rwate ibutu ikare me anyim. Lire awobe kede coo konyo me dwoko cen kure me nwongo kudi me two jonyo ento pe gengo nwongo kudi me two jonyo. Akadi bed ni awobi olore, myero nen ni etio kede opira ikare me ribere ibutu pyen obedo yore aber pi kare ducu me rwate ibutu.

Ngo obedo lac kede kwir acoo?

Lac obedo pipii atar ame donyo ikom icoo kun bedo kede kwir. Kwir obedo teko icoo ame rwate kede tong dako te kelo atin. Kwir man yubere iyii tong man icoo kun bedo kede kwir adwong atitino iyii lac acel acel. Nyako romo yac ka kwir man odonyo ikome icawa me rwate ibutu.

Ony ika butu obedo ngo?

Ikare me Jarawe kom lokere eka te cako yubu kwir. Kwir man nwo tye atera me weko kom dano kun beo iyore me oony ikabutu. Pol kare bulu awobe yaa gini ikabutu idiko ame oteelo kun ikare okene nwo pali kede kabutu gi ojot. Man obedo gin atimere.

Kom me icoo myero borere kede ditere bed arom kwene?

Bor me kom icoo pire pe tek dang pe ngutu ni icoo romo nywalo atin onyo bedo kede mara. Pi jo adongo, kom me icoo bedo iyii akina cm 14-16 ka otello kun bulu pe kede caji moro keken pien kom gi dongo papat kede ikare apapat. Ikare me jarawe ni (mwaka 10-18) kom me icoo kede tong man dongo oyotoyot kadi bed ni kom me icoo pe giko dongo naka ka itunu mwaka 21.

Kwir kede lac rom kato karacel?

Lac kede kwir ducu tio kede yoo acel. Ento, yoo atitidi bala dogola ame tye ping ite opira a ame cwalo lac ooko pe twero mio lac kede kwir donyo iyii opira karaacel.

Itwero lwoko kom me icoo ning?

Lwoko kom me icoo momot i pii medo kede cabun didik. Ka awobi ame pe olore, myero waa del dwok cen momot eka te lwoko tere.

Biyo kwir/cobo miti obedo ngo?

Man obedo ka awobi onyongo nyako otio kede yore okene me cobo miti apat kede rwate ibutu. Tic kede yore man me tyeko miti ni kelo ony, ame dang kare okene olwongo ni cobo miti. Pe tye yore aber onyo arac me cobo miti.

Tic kede yore okene pi cobo miti me butu romo kelo peko iyot kom?

Ber. Man pe kelo peko moro keken kadi dang otimo kare ikare dang, pe tye peko me yac, kudi two jonyo kede twoe okene ame kobo iyore me ribere ibutu. Man pe gengo yubere akwir icoo onyo yot kom dako. Kadi bed ni jo romo bedo kede lewic, alano moro pe iye.

Anyira romo tic kede yore okene me cobo miti gi abongo rwate kede icoo iyore me butu?

Ateni. Man timere me anyira tic kede yore okene me cobo miti gi abongo rwate kede icoo iyore me butu. Pol anyira cako timo gin man ikare ame obedo gini bulu atino. Pe kelo peko me yac, kudi ame kobo two jonyo, onyo twoe mogo ame kobo iyore me mit.

Dako romo yac kadi obedo tyeno mere me acel me ribere kede icoo iyore me butu?

Ateni, dako romo yac kadi obedo tyeno mere me acel me rwate kede icoo iyore me butu. Dako romo yac icawa moro keken ame en oribere kede icoo iyore me butu kun nwo kom icoo tye iyii kome. Dano dang romo nwongo twoe ame kobo iyore me mit icawa moro keken ame en oribere iyore me butu kadi obedo tyeno mere me acel.

Ngo amite me yac ibedo atye?

Kadi bed ni yac pe timere kede rwate ibutu ducu, man maro timere ka jami adek magi otimere: 1) tong dako myero bed atye iyii iceke ame cwalo tong dako iyii iwure kan ame otino dongo iye; 2) kwir icoo myero ribere kede tong dako me yubere; 3) tong dako ame oyubere no myero mok iyii iwure.

Nyako cako yac i mwaka adii?

Nyako dong romo yac oko ka en orwate kede icoo iyore me butu iyonge cako tio two kwer amon. Man pe nyuto ni kome kede tam mere tye atera me yac ento man anyut ni kome dong romo yac.

Yac twero gengere ningi?

Ka icoo kede dako tye amito rwate i butu abongo nwongo atin, gin oromo tic kede yore me gengo yac. Tye yore apol calo bala opira, yat me amwonya, yat me pico, yat ame okwoo i bad, nyonyo ame oketo awura, kede kwano nine apapat me yac ikare me twoyo two dwe. Lok kede atic me yot kom pi ngec atut pi yore magi. Ka jo onyomere tye atic kede yore magi medo kede opira aber, man ngutu ni gin nwo romo gengere ikom yac kede twoe akobo iyore me mit.

Bulu romo tic kede yore moro keken me gengo yac?

Bulu ducu kadi kwano onyo pe, romo tic kede yore moro keken me gengo yac. Ento, tweyo onyo ngado iceke pe rwate pi bulu pien yore man mio jo pe dong nywal atwal. Kede, ngeyo nine me yac, calo bala tic kede tigo 'moon beads' kede kwano nine abeco me two dwe pe pore pi bulu ame dong ocako tio two dwe oko. Nyako onyo dako myero bed kede nine me two dwe arorom me wek yore man geng yac.

Nyako twero yac ikare me tio two dwe?

Romo yac, twero timere kadi bed ni pe timere pol kare. Man lubere kede nino me tio two dwe mere, tio two dwe mere tero kare arom kwene, kede awene ame en orwate kede i butu, pien kwir romo rii pi nino apol ikom dano.

Pingo omio mon okene pe twero yac?

Bedo abongo yac romo timere acalo adwogi me tio onyo peki ame tye ikom icoo onyo dako, onyo gin ducu. Dakatal i cawa okene dang pe romo kobo ngo ame gengo yac.

Jo myero ter kare arom kwene ame pwod pe oyac iyonge nywal?

Pi yot kom atoto kede atin, ber pi tero mwaki aryo okene ame pwod pe yac otimere.

Dako pore me yac kede mwaka adii?

Ber pi dako me cako yac ame nwongo otunu mwaka 18. Mon pwod romo nywal kadi gin otunu mwaka 30. Pi man, ber tutwal pi dako me yac ame nwongo tamere kede kome tye atera me gamo yac. Man romo bedo ame nwongo en dong otyeko kwan oko, tye kede ape mere, tye kede lim oromo me gwoko ture, kede ame nwongo gin ducu dong omoko tamgi.

Ngo ame dano myero tim ka orwate i butu abongo gwokere medo kede ka opira oyec, owote ooko onyo odong oko ikom dako?

Buny wot i dakatal onyo i duka me cato yen me nwongo yen me amwonya me gengo yac ame romo timere. Yen man gengo yac iyonge rwate i butu abongo gwokere. Iromo mwonyo yat man pi nine abic iyonge rwate i butu. idakatale okene, atic me yot dang twero mio yat me gengo kobo akudi two jonyo oyot oyot. Ka opira omoko oko ikom dako, dako myero rwak cinge aber ikome me dako ni eka te kwanyo oko onyo ka mano tye atek, myero i buny wot i dakatal me wek okwany oko.

Twoe ame kobo i butu romo kobo dang iyii yoo me doto onyo nango kom me icoo onyo dako?

Twoe okene dang romo kobo i doto kede nango kom me icoo onyo dako.

Dano romo pimere i kwene pi kudi two jonyo kede twoe ame kobo iyore me ribere butu?

Tye kabede apol me pimere. Lok kede atic me yot kom me kin paco, dano ame tye i kilinic acok kedi, dano ame tye i gurup a bulu, onyo awpony, dano adit ame yin i geno me konyi nwongo ka pimere.

Kudi ame kelo two jonyo kede twoe ame kobo i rwate i butu ocango ning?

Two jonyo pe cang. Ento, tye kede yat me jingo gupu me komi. Dano myero nwong yen acel onyo akato nino ducu. Yat me jingo, ame olwongo ni ARVs, dwoko onyo gengo mede akudi two jonyo i komi kede mio komi bedo atek. Twoe apol ame kobo i butu oromo cango kede yen ame cango gi. Ento, tye twoe okene ame pe kede yat cango. Pire tek tutwal me mwonyo yat ducu ame omii, kadi bed ni anyut me two dong orweny oko.

Moo en obedo ngo?

Moo obedo gin awpawpot ame oromo tic kede i kom me dako. Moo man oromo tic kede ikare me rwate i butu me mio icoo kede dako winy aber dang amwonya. Opira pol kare tye kede moo i kome me mio tic kede bedo aber.

Gero me bedo icoo onyo dako ni obedo ngo?

Gero me bedo icoo onyo dako obedo tim arac ame twero kelo awanu i kom dano onyo tam. Man timere pi apokapoka ame twero bedo atye i kin icoo kede dako. Gero twero bedo calo bala tic kede kop aracu, tojjo onyo gweyo, diyo dano me rwate i butu tetek, kede jami apol okene. Ka ce dano tye anwongo tim me gero, cik me Uganda kobo ni yin i romo mio ngec bot abili acok kedi onyo nwongo kony i bot atela me wang tic 'LC'.